

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001 „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

LIETUVIŲ KALBOS PAGAL KALBOS MOKĖJIMO LYGIUS (A1 - B2) BENDROSIOS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO REKOMENDACIJOS

Įgyvendinimo rekomendacijas parengė Ramutė Bingelienė, dr. Rita Juknevičienė, Aurelija Lesauskienė, Nida Poderienė, Aldona Šventickienė

Į rekomendacijas įtraukta dr. Ritos Juknevičienės, Joanos Pribušauskaitės metodinių gairių medžiaga.

Turinys

1. Dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos.....	3
1.1. Bendrosios nuostatos.....	3
1.2. Ugdymo sritys ir kalbos mokėjimo lygių aprašai.....	4
1.3. Mokymo turinio sudarymo principai.....	6
1.4. Klausomų ir skaitomų tekstų supratimo (receptijos) mokymas.....	7
1.4.1. Tekstų supratimo strategijų mokymas.....	8
1.4.2. Skaitymo ir klausymo rūšys.....	9
1.4.3. Tekstų parinkimas.....	12
1.4.4. Tekstų paskirtis.....	12
1.4.5. Tekstų supratimo mokymo užduočių seka.....	14
1.4.6. Vaizdo ir garso įrašų naudojimas ugdant supratimo gebėjimus.....	16
1.4.7. BEKM skalės ir tekstų supratimo gebėjimų aprašai.....	17
1.5. Kalbinės raiškos (produkavimo) mokymas.....	18
1.5.1. Kalbinės raiškos (produkavimo) strategijų mokymas.....	18
1.5.2. Produkuojamų tekstų tipai ir žanrai.....	20
1.5.3. Produkavimo užduočių sudarymas.....	21
1.5.4. Produkavimo užduočių pavyzdžiai.....	22
1.5.5. Produkavimo gebėjimų aprašai BEKM aiškinamosiomis skalėmis.....	23

1.6. Sąveikos (interakcijos) mokymas.....	23
1.6.1. Sąveikos strategijų mokymas.....	24
1.6.2. Sąveikos gebėjimų aprašai BEKM aiškinamosiomis skalėmis.....	25
1.6.3. Sąveikos užduoties pavyzdys ir atlikties vertinimas.....	25
1.7.1. Mediacijos strategijų mokymas.....	28
1.7.2. Mediacijos užduočių sudarymas.....	29
1.7.3. Mediacijos užduočių pavyzdžiai ir atlikčių vertinimas.....	29
1.7.4. Mediacijos gebėjimų aprašai BEKM aiškinamosiomis skalėmis.....	33
1.8. Kalbos išteklių vartojimo mokymas.....	34
1.9. Mokymosi pasiekimų vertinimas.....	35
9.1.1. Sakytinės, rašytinės ir audiovizualinės kalbos supratimo pasiekimų vertinimas.....	35
9.1.2. Raiškos (kalbėjimo ir rašymo), sąveikos ir mediacijos pasiekimų vertinimas.....	36
2. Aukštesnių pasiekimų ugdymas.....	37
2.1. A1 lygio sakytinės ir rašytinės kalbos vartojimo kokybiniai požymiai.....	37
2.2. A2 lygio sakytinės ir rašytinės kalbos vartojimo kokybiniai požymiai.....	38
2.3. B1 lygio sakytinės ir rašytinės kalbos vartojimo kokybiniai požymiai.....	39
2.4. B2 lygio sakytinės ir rašytinės kalbos vartojimo kokybiniai požymiai.....	40
3. Tarpdalykinių temų integravimas ir dermė su kitais dalykais.....	41
4. Kalbos medžiagos aprašai.....	43
4.1. A1 lygio konkrečiųjų sąvokų kalbinės raiškos pavyzdžiai.....	43
4.2. A2 lygio konkrečiųjų sąvokų kalbinės raiškos pavyzdžiai.....	47
4.3. B1 lygio konkrečiųjų sąvokų kalbinės raiškos pavyzdžiai.....	53
4.4. B2 lygio konkrečiųjų sąvokų kalbinės raiškos pavyzdžiai.....	60
5. Skaitmeninės mokymosi priemonės.....	72
6. Literatūros sąrašas.....	74
7. Užduočių pavyzdžiai.....	75
7.1. A1 kalbos mokymosi lygis.....	75
7.2. A2 kalbos mokymosi lygis.....	82
7.3. B1 kalbos mokymosi lygis.....	90
7.4. B2 kalbos mokymosi lygis.....	93

1. Dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos

1.1. Bendrosios nuostatos

Lietuvių kalbos pagal kalbos mokėjimo lygius (A1–B2) programa (toliau – Programa) skirta grįžusių ir atvykusių iš užsienio mokinių lietuvių kalbos mokymui(si). Dalyko turinys siejamas su *Bendraisiais Europos kalbų metmenimis* (BEKM) ir šio dokumento 2020 m. papildyta laida (angl. *Companion Volume*). Tad lietuvių kalbos mokymas orientuojamas į keturis BEKM lygius (A1, A2, B1, B2), o dalyko turinys ir mokymo siekiniai programoje aprašyti taip, kad jie atitiktų BEKM kalbos mokėjimo lygių ir, apskritai, BEKM kalbos mokymosi, mokymo ir vertinimo sampratą.

Ši Programa, skirtingai nei kitų dalykų bendrosios programos, nėra skirta konkrečioms klasėms, mokymosi metams, o intensyviai atvykusių ir grįžusių iš užsienio 6–10 ir 11–14 m. mokinių lietuvių kalbos mokymui, kad mokiniai įgytų pakankamų lietuvių kalbos gebėjimų, būtinų sėkmingai mokytis su bendraamžiais. Programoje pateiktas mokymo(si) turinys ir A1–B2 keturių pasiekimų lygių (nuo minimalaus iki aukštesniojo) aprašai. Ji skirta vaikams, kurių kalbos gebėjimai nėra pakankami, kad galėtų lietuviškai mokytis visų mokomųjų dalykų. Mokant atvykusius ir grįžusius iš užsienio vaikus lietuvių kalbos svarbu atsižvelgti į jų amžių, socialinę brandą ir jau turimą kalbinę patirtį.

Bendroji socialinė ir kognityvinė raida lemia, kokiose kalbos vartojimo situacijose ar kontekstuose mokiniai bendrauja, kokio sudėtingumo ir tematikos tekstus gali suvokti. Mokinių bendrosios kognityvinės raidos ypatybės, susijusios su kalbos mokymosi pajėgumu, aprašytos dr. Laurynos Rakickienės „Mokyklinio amžiaus vaiko ir jaunuolio kognityviosios ir socialinės-emocinės raidos apraše“ (Rakickienė 2021). Mokant pradinės klasės mokinį turinio temoms skiriama dėmesio tiek, kiek jos susijusios su amžiaus tarpsnio patirtimi. Vyresnio amžiaus mokinys jau gebės susieti ir atpažinti iš kitų kalbų jam žinomus aptariama tema tarptautinius terminus, todėl vyresnio mokinio pasiekimų raida nuo kalbėjimo apie savo asmeninę patirtį prie bendresnio pobūdžio kalbėjimo yra spartesnė. Jis jau yra sukaupęs daugiau bendro pobūdžio žinių negu pradinės klasės mokinys. Mokykloje įgyjant naujų žinių žodynas tampa sudėtingesnis. Be to, vyresnio amžiaus mokiniai jau gali naudotis anksčiau išmoktomis sąvokomis sudėtingesniame diskurse. Aukštesnių klasių skirtingų disciplinų reikalavimai taip pat didėja, mokiniai susiduria su konceptualiai sunkesniu mokymosi turiniu, kuriam būdinga sudėtingesnė akademinė kalba – ir leksika, ir gramatinės struktūros.

Skirtingų amžiaus tarpsnių mokiniai taip pat skiriasi pagal tai, ką jie žino apie kitas kalbas ar jų sistemas. Pradinių klasių mokiniai dar nebūna susipažinę su gyvenamosios šalies išmoktos kalbos sistema, o vyresnieji mokiniai jau turi tam tikrų lingvistinių žinių, todėl ir mokydami lietuvių kalbos jie taiko kitokias kalbos įsisavinimo strategijas, kai įmanoma, lygina išmoktos kalbos gramatiką su lietuvių kalbos. Sudarant mokymo medžiagą – numatant temas, kalbinės raiškos intencijas, abstrakčių sąvokų raišką, žodyną, gramatines konstrukcijas ir kt., reikia atsižvelgti ir į vaiko kognityvines galimybes, ir į kalbinę patirtį.

Kalbos pagal BEKM mokymasis, mokymas ir vertinimas grindžiami vadinamąja *veiksmine prieitimi*, kurioje kalbos vartotojas suvokiamas kaip socialinės veiklos subjektas, veikiantis tam tikrame socialiniame kontekste. Būtent todėl kalbos vartojimas čia suprantamas ne kaip tam tikrų žinių apie kalbą sanakaupa ar tų žinių demonstravimas atliekant, pavyzdžiui, pratimą, kuriame reikia

įrašyti praleistas raides, o kaip kalbos vartotojo gebėjimas atlikti tam tikrus *kalbinius veiksmus* (pvz., skaityti skelbimą, klausyti žinių laidos, rašyti elektroninę žinutę) remiantis savo turimais *kalbiniais ištekliais* (fonologijos, žodyno, kalbos struktūros ir kt.) esant įvairioms sąlygoms (su kuo bendraujama, kokia tema, kokių tikslų ir pan.). Kitaip tariant, mokymo(si) ir vertinimo procese, kiek tai įmanoma, kalbos vartojimas priartinamas prie realaus gyvenimiško konteksto. Todėl su BEKM siejami kalbų vadovėliai, užduotys visuomet rengiami taip, kad mokiniams būtų aišku, jog tai, ką jie daro pamokoje ar atlieka per kontrolinį darbą panašų į tai, su kuo susiduriama vartojant kalbą ir realiame gyvenime. Nors praleistų raidžių įrašymo ar panašios tradicinės užduotys gali turėti savo vietą mokymo procese, jų siejimas su BEKM lygiais yra sudėtingas arba neįmanomas, todėl vadovėlių ir pratybų rengėjams rekomenduojama net ir tokias užduotis pateikti komunikaciniame kontekste, kuris būtų siejamas su vienu ar kitu BEKM lygiu. Taigi šioje Programoje, kaip ir BEKM, kalbos mokėjimo lygiai bei pasiekimo lygių aprašai diferencijuojami pagal tai, kokiame kontekste mokiniai geba kalbėti, rašyti ir t.t., kokius tekstus geba suprasti ar kurti, kokio sudėtingumo yra jų kalbinė raiška. Kalbinei veiklai atlikti kalbos vartotojui būtina pasikliauti savo turimomis žiniomis, tad gramatikos ir leksikos įtraukimas į turinį neišvengiamas. Mokinio gebėjimai naudotis kalbiniais ištekliais, apimančiais žodyną, gramatiką, tartį ir rašybą, yra esminis kalbos mokymo(si) ir vertinimo aspektas (BEKM 2008: 195), tačiau mokinių pasiekimų vertinimas pirmiausia turi parodyti, ne ką mokinys žino *apie lietuvių kalbą* ar jos gramatinę struktūrą, o *kaip jis geba ją vartoti* vienoje ar kitoje situacijoje. Išmokimą arba lygio pasiekimą rodo ne padarytų vartosenos klaidų skaičius, o komunikavimo tikslo pasiekimas. Pagal BEKM sampratą kalbos vartojimas yra pirmiausia vertintinas kaip dalyvavimas komunikavimo procese realizuojant įvairias komunikavimo intencijas, pvz., išreiškiant savo požiūrį, atpasakojant perskaityto teksto turinį, komentuojant vizualinę informaciją ir pan. Tad Programoje pateikiami ir mokinių gebėjimų aprašai, ir tos komunikavimo intencijos, kurių raiškos jie turėtų būti mokomi. Mokantis lietuvių kalbos pagal kalbos mokėjimo lygius integruojamas visų kompetencijų ugdymas, tačiau priklausomai nuo užduoties pobūdžio, temos, teksto tipo didesnis dėmesys skiriamas vienai ar kitai kompetencijai.

1.2. Ugdymo sritys ir kalbos mokėjimo lygių aprašai

Programos pagrindą sudaro penkios pasiekimų sritys: keturios kalbinės veiklos (supratimas, raiška, sąveika, mediacija) bei kalbos pažinimo žinios:

(1) *Supratimas* apima mokinių gebėjimą suprasti įvairių žanrų sakytinius, rašytinius ar audiovizualinius tekstus; juos analizuoti išskiriant pagrindinę mintį, atpažįstant detales, nustatant argumentus, skiriant faktus nuo nuomonės, taikant įvairias supratimo strategijas (pvz., nežinomo žodžio reikšmės spėjimas iš konteksto, rėmimasis sąsajomis tarp žinomų ir nežinomų žodžių ar tarptautiniais žodžiais).

(2) *Raiška* apima sakytinių, rašytinių ir audiovizualinių tekstų produkavimą (kalbėjimą ir rašymą), realizuojant įvairias komunikavimo intencijas (pvz., nuomonės ar vertinimo raiška, argumentavimas, aiškinimas, apibūdinimas). Produkavimo strategijų ugdymas lavina mokinių gebėjimą tinkamai pasirengti žodinei pateikčiai ar susiplanuoti rašinėį, dirbti su teksto juodraščiu ir pan.

(3) *Sąveika* (sakytinė ir rašytinė) apima bendravimą su konkrečiais adresatais ar pašnekovais, savo kalbinės raiškos modeliavimą ir pritaikymą pokalbio eigai, etiško santykio su pašnekovu palaikymu. Kitaip tariant, tai dalyvavimas dialoge ar diskusijoje (žodinė sąveika) arba susirašinėjimas su konkrečiu adresatu (rašytinė sąveika).

(4) *Mediacija* arba *tarpininkavimas* apima kalbos vartojimą tokiose situacijose, kai mokinys perkelia kalba A pateiktą tekstą į kalbą B, pritaikydamas turinį adresatui. Kalba A/B gali būti mokinio pirmoji įgyta ar išmokta kalba, tai gali būti sakytinė ar rašytinė kalbos atmaina, gimtosios tarmės kalbos pavyzdys ar sudėtingesnis mokslo straipsnis iš mokinį dominančios srities, kurį jis pristato klasėje supaprastindamas raišką taip, kad straipsnio turinys būtų suprantamas specialiųjų žinių neturintiems klausytojams. Mediacija yra sudėtingiausia veikla, nes čia mokiniui tenka derinti ir supratimo, ir raiškos, ir sąveikos gebėjimus.

(5) *Kalbos pažinimas* apima gebėjimą taikyti fonetikos ir fonologijos, leksikos ir gramatikos, rašybos ir skyrybos žinias, remtis savo turimais kalbiniais ištekliais atliekant keturias kalbines veiklas. Gramatikos formų ir konstrukcijų, abstrakčiųjų sąvokų raiškos turi būti mokomasi praktiškai, dažniausiai pagal pateiktus modelius ir klausimus.

Apibendrinti kalbos mokėjimo lygių aprašai

Toliau pateikiami apibendrinti keturių kalbos mokėjimo lygių A1, A2, B1 ir B2 aprašai iš BEKM (Europos Taryba 2008: 57), kurių pagrindu ir parengta Programa.

A1 („Lūžis“) yra žemiausias kalbos vartojimo lygis, kai mokinys geba labai paprastai sąveikauti, paklausti ir atsakyti į klausimus apie save bei kitus asmenis: kur gyvena, kokius žmones pažįsta, ką turi; produkuoti paprastus pasakymus bei į juos sureaguoti gerai žinomomis temomis ar tenkindamas būtiniausius poreikius. Raiškos paprastumas čia nurodo didžiausio dažnumo lietuvių kalbos leksiką, dažniausias kalboje pasitaikančias gramatines formas. Leksinių temų raiška dažniausiai remiasi prototipinėmis ir apibendrintomis sąvokomis. Pavyzdžiui, kalbėdamas apie gamtą, mokinys turėtų būti mokomas bendresnės reikšmės žodžių, pvz., *ruduo*, *žiema*, *paukščiai*, *šaltis*, *lietus*, o ne šio semantinio lauko periferijoje esančios leksikos, pvz., *giesmininkai*, *čiulbėjimas*, *plikšala*. Parenkant leksiką rekomenduojama remtis lietuvių kalbos tekstynais ir žodžių dažnumu.

A2 („Pusiaukelė“) yra toks lygis, kai mokiniai aktyviau dalyvauja pokalbiuose, pakankamai supranta, kad be didelių pastangų paprastai susikalbėtų apie kasdienes dalykus; kalba suprantamai, pasikeičia nuomonėmis ir informacija žinomomis temomis numatomose kasdienėse situacijose, reikalui esant padeda kitam; susikalba svarbiausiomis temomis ir reikalui esant paprašo pagalbos taip, kad kiti suprastų; bendrauja kasdienėse numatomose situacijose, nors ir tenka iš esmės keisti tai, kas sumanyta pasakyti, ar ieškoti žodžių; viešojoje diskusijoje bendrauja labai ribotai. Šio lygio mokiniai geba kurti monologą, pavyzdžiui, paprastai pasako, kaip jaučiasi; plačiai pasakoja apie savo artimą aplinką, aiškina, ką mėgsta ir ko nemėgsta; trumpai pasakoja apie įvykius ir veiklą; pasakoja apie savo augintinius ir daiktus; vartoja paprastą aprašomąją kalbą pasakodami ir lygindami žmones, daiktus ir reiškinius.

B1 („Slenkstis“) geriausiai būtų apibūdinamas dviem požymiais. Pirmasis požymis yra gebėjimas kalbėtis ir pasiekti tai, ko nori, įvairiose situacijose, pavyzdžiui, supranta išplėstinio pokalbio, susijusio su mokiniu, esmę, jei kalbama aiškiai bendrine kalba; kalbėdamas su draugais pasako savo nuomonę ar pasiteirauja jų nuomonės; aiškiai pateikia svarbiausius norimus pabrėžti

dalykus; lanksčiai ir laisvai vartodamas paprastas kalbines priemones geba išreikšti daugmaž viską, ką nori. Antrasis požymis – tai mokinių gebėjimas lanksčiai spręsti kasdienio gyvenimo problemas, pavyzdžiui, specialiai nepasirengęs ištraukia į pokalbius žinomomis temomis; skundžiasi; rodo iniciatyvą pašnekesyje (pradedą šneką apie ką naują), prašo paaiškinti ar patikslinti tai, kas buvo pasakyta, nors sąveikaudamas dar yra priklausomas nuo pašnekovo. Aukštesnio lygio B1 kalbos vartotojai jau geba produkuoti ilgesniu tekstus, tačiau jų raiškai stinga tikslumo.

B2 („Aukštumos“) lygį pasiekęs mokinyš kalba natūraliai, sklandžiai ir veiksmingai; supranta viską, kas jam sakoma normine kalba, net jei kalbama triukšmingoje aplinkoje; inicijuoja diskursą, įsiterpia tinkamoje vietoje ir baigia pokalbį, kai to pats nori, tačiau dar ne visada kalba pakankamai grakščiai; kalba pakankamai laisvai ir spontaniškai, todėl pokalbyje su gimtakalbiu nei vienas, nei kitas nejaučia įtampos; prisitaiko prie pokalbiams įprastų krypties, stiliaus ar akcentuojamų dalykų pokyčių; palaiko santykius su gimtakalbiais nevalingai neerzindamas ir nejuokindamas jų bei nereikalaudamas elgtis kitaip, nei jie elgtųsi bendraudami su gimtakalbiais. Antrasis naujas dalykas – aukštesnis kalbos dalykų įsisąmoninimo lygis: išsitaisto riktus ir klaidas, jei supranta suklydęs ar jei dėl to kilo nesusipratimų; įsidėmi savo įprastas klaidas ir sąmoningai kontroliuoja, ar jų nedaro. Planuoja, kas turi būti pasakyta, ir priemones, kaip tai pasakyti, atsižvelgdamas į poveikį adresatui ar adresatams. Ryškėja ir aukštesnė diskurso kompetencija: apibendrindamas, sekdamas diskusiją ir pats dalyvaudamas joje, klausydamasis išvadų padeda plėtoti diskusiją; sumaniai susieja tai, ką pats pasako, su tuo, ką sako kiti diskusijos dalyviai. Nauja yra ir tai, kas susiję su rišlumu (koherencija ir kohezija): kad sujungtų sakinius į aiškų rišlų diskursą, ribotai vartoja jungiklius, bet nuosekliai plėtoja argumentaciją tinkamai pabrėždamas, tai, kas svarbu, ir pasitelkdamas tinkamus įrodymus.

1.3. Mokymo turinio sudarymo principai

Kaip *Bendrujų nuostatų* skyriuje akcentuota, mokant pagal Programą laikomasi komunikacinio mokymo, siekiama, kad, kiek įmanoma, mokymo turinys atitiktų realaus gyvenimo kalbos vartojimo situacijas.

Pamokos planavimo atspirties taškas, rengiant mokomąją medžiagą skirtingų lygių mokiniams, – ugdomas gebėjimas atlikti vieną ar kitą kalbinę veiklą.

A1 lygio siekinys – išmokyti prisistatyti. Šią komunikavimo intenciją apima gebėjimas pasisakyti savo vardą, amžių, gimimo vietą, trumpai paminėti pomėgius. Tad planuojant pamoką reikėtų pasiruošti rinkinį frazių/pasakymų, kurie vartojami tokioje situacijoje, pvz., *Aš esu Jonas. Mano vardas Jonas. Man – septyneri metai. Aš gyvenu Kaune. Man patinka dainuoti.*

A2 lygio mokinyš jau turėtų gebėti plačiau apibūdinti savo šeimą ir jos narius, pateikti daugiau detalių apie savo laisvalaikį.

B1 lygio mokinyš kalbėdamas apie save jau gali pavartoti ir tokios leksikos, kuri yra gana specifinė, tačiau jam žinoma iš savo patirties, pavyzdžiui, krepšiniu besidomintis vaikas gali pasakyti, kad savo komandoje jis yra *centras* arba *jam sekasi gerai varytis kamuolį per aikštę*.

B2 kalbėtojas jau pateikia daugiau detalių, tiksliau apibūdina ne tik savo artimos aplinkos objektus ar reiškinius, bet taip pat aptaria galimybes, hipotetines situacijas, planus.

Kalbos mokymo medžiagos sudarymas vienam ar kitam BEKM kalbos mokėjimo lygiui prasideda nuo konteksto ir jį sudarančių elementų (t. y. vietų, asmenų, objektų, veiksmų, įvykių,

veiksmų, tekstų) identifikavimo, nes kalbos mokėjimo lygio pažanga pirmiausia reiškia, kad asmuo geba bendrauti vis įvairesniuose komunikavimo kontekstuose. Todėl mokymo medžiagos parinkimas ir rengimas turėtų prasidėti nuo komunikavimo konteksto įvardijimo. Kitas mokymo turinio rengimo žingsnis – komunikavimo temos parinkimas. Komunikavimo temos pateiktos turinio dalyje Kaip minėta, rengiant mokymo medžiagą reikėtų atsižvelgti, kurie nagrinėjamų temų aspektai aktualūs pradinių klasių ir kurie vyresniems mokiniams. Mokėjimo lygių prieskyros BEKM grindžiamos komunikacinėmis intencijomis, tai yra mokinio gebėjimu atlikti kalbinių veiksmų tam tikrame kontekste – suprasti išgirstą detalią informaciją, parašyti žinutę mokytojui ar draugui, papasakoti patirtą išgyvenimą ir t.t. Atitinkamai ir mokinių pasiekimų vertinimas pirmiausia turi parodyti, *kaip mokinsys geba lietuvių kalbą vartoti* vienoje ar kitoje situacijoje. Išmokimą arba lygio pasiekimą rodo komunikavimo tikslo pasiekimas.

Įprastiniai kalbos vartojimo pratimai, kuriuose reikia įrašyti praleistas raides, parinkti tinkamą linksnį ir pan., komunikacinės krypties kalbos pamokoje taip pat turi savo vietą, tai ypač pasakytina apie turtingos morfologijos kalbas, tokias kaip lietuvių. Tam tikrais mokymo etapais mokytojas gali skirti mokiniui pratimų, ugdančių gramatinių kategorijų išmanymą, tačiau tokie pratimai tinkamesni aukštesniųjų mokėjimo lygių mokiniams. Tuo tarpu A1 ir A2 lygio kalbos vartotojams pirmiausia svarbu išmokti paprastai reikšti savo mintis, o ne sužinoti, pavyzdžiui, linksnų pavadinimus ar visą veiksmazodžio asmenuočių sistemą, nes jų turimi kalbos ištekliai nėra tokie platūs, kad jie gebėtų dorotis su gramatikos terminija. Pažengęs mokinsys ar tas, kuris jau yra vyresnis ir kuris savo pirmojoje mokykloje užsienyje mokėsi pažinti kitos kalbos sistemą, bus labiau pasirengęs įgyti žinių ir apie lietuvių kalbos gramatiką (morfologiją ir sintaksę). Vis dėlto kalbos vartosenos pratimai labiau tinkami kaupiamajam vertinimui, o tuose pasiekimų patikrinimuose, kurių tikslas – įvertinti, ar mokinsys pasiekė tam tikrą kalbos mokėjimo lygį, užduotys turėtų tikrinti kalbinių veiklų (rašymo, skaitymo ir t. t.) gebėjimus.

1.4. Klausomų ir skaitomų tekstų supratimo (receptijos) mokymas

Parengė Joana Pribušauskaitė

Galima išskirti tokius svarbiausius receptijos (teksto supratimo) komponentus:

- garsų ir raidžių identifikavimas, t. y. tarties supratimas ir rašytinio kodo dešifravimas (fonemų ir grafemų skyrimas);
- žodžių, stabiliųjų žodžių junginių reikšmės supratimas;
- sintaksinių ryšių tarp atskirų elementų nustatymas ir jų reikšmės suvokimas;
- teksto komunikacinio tikslo, autoriaus intencijos nustatymas;
- teksto apdorojimas remiantis pamatinėmis žiniomis ir kognityvinėmis schemomis.

Norint suprasti tekstą, skaitant ar klausant nuolatos taikomi du supratimo principai – einama ir **iš apačios į viršų**, ir **iš viršaus į apačią**. Pirmasis principas taikomas tada, kai remiamasi teksto raiška: išskiriami žodžiai, sakiniai, nustatomos siejimo taisyklės ir pan., kitaip tariant, pirmiausia pasitelkiama lingvistinė kompetencija, o tada aiškinamasi bendra teksto prasmė. Antrasis principas taikomas tada, kai iš teksto gaunama informacija pildoma pamatinėmis žiniomis: dalyko išmanymu, kontekstu, pasitelkiamos bendrosios kompetencijos ir pan., o tada nagrinėjama, kokiomis kalbinėmis priemonėmis visa tai perteikiama tekste (žr. Ramonienė ir kt. 2012: 71–72).

Šie principai nesąmoningai pakaitomis taikomi skaitant ar klausant bet kokia kalba, tačiau pradedant skaityti ar klausyti svetimąja, mažiau mokama kalba jos taikomos dažniausiai sąmoningai. Atsižvelgdamas į konkrečius pamokos tikslus mokytojas gali numatyti, kurį principą mokiniams reikėtų taikyti užduočiai atlikti. Pavyzdžiui, mokant suvokti teksto siejimo priemones gali būti duodamas pratimas įrašyti praleistus jungtukus – mokiniui reikėtų atpažinti žodžius, suprasti predikatyvinių dėmenų reikšmę, kad suprastų, koks galėtų būti jų tarpusavio santykis, kitaip tariant, būtų einama iš apačios į viršų. Kitas pratimas galėtų būti sudėti iš eilės pastraipas – tada jau gali prireikti taikyti abu principus: suprasti pastraipos esmę (remiamasi pamatinėmis žiniomis) ir atpažinti jungtikius (remiamasi kalbos žiniomis).

1.4.1. Tekstų supratimo strategijų mokymas

Suprantant strategiją kaip „nuo aplinkybių priklausomų veiksmų pasirinkimą nustatančių taisyklių visumą“ (VLE: <https://www.vle.lt/straipsnis/strategija>), akivaizdu, jog labai svarbu jas taikyti mokantis kalbos. Taigi mokant(is) suprasti tekstus svarbu su(si)formuluoti tą „taisyklių visumą“, kuri padėtų tinkamai dorotis su vis nauju klausomu ar skaitomu tekstu. Net ir skaitant gimtąją ar gerai mokama kalba pirmiausia keliamos hipotezės – remiantis dalyko / temos išmanymu, pamatinėmis žiniomis prognozuojama, ko galima tikėtis iš teksto. Paskui klausomasi ar skaitoma vis tikrinant, kiek tai, kas nauja, dera prie pirminio spėjimo. Išklauius ar perskaičius įvertinama, ar viskas suprasta, ar neliko spragų. Jei pasirodo, kad rezultatas (tai, kas suprasta) smarkiai skiriasi nuo lūkesčių (kas buvo numatoma, ko buvo tikimasi), peržiūrima hipotezė, t. y. grįžtama į pirmąjį etapą.

BEKM įvardijamos tokios recepcijos strategijos:

- **Planavimas:** bendrasis numatymas (veiksmų numatymas, kognityvinės schemos suaktyvinimas, lūkesčių sužadinimas).
- **Atlikimas:** reikšminių nuorodų identifikavimas ir išvadų darymas.
- **Įvertinimas:** hipotezės patikrinimas, nuorodų siejimas su kognityvine schema.
- **Taisymas:** hipotezių peržiūra. (BEKM: 103–104)

Pirmajame (*bendrojo numatymo*) etape kuriama hipotezė, kitaip tariant, *planuojama (apie ką tekstas, ką apie tai žinau, ką esu skaitęs gimtąją ar mokomąją kalbą, kokie buvo panašūs tekstai, ką rodo iliustracijos, intonacijos ir pan.)*. Pirmiausia įvertinamas kontekstas, suaktyvinama tinkama kognityvinė schema – t. y. „reiškinio, veiksmo ar poelgio mentalinis modelis, kurį suformuoja pasaulio pažinimas, sociokultūriniai veiksniai, asmeninė patirtis“ (BEKM: 332). Paprasčiau kalbant, prieš skaitydamas ar klausydamas mokinys savo galvoje „pažadina“ jau turimą schemą ir ją taiko naujam tekstui. Pavyzdžiui, mokinys žino, kad skelbime turi būti šie elementai: kas vyksta, kur, kada vyksta, kaip galima pasinaudoti (kuo aktualu jam), todėl ir kita kalba jam svarbu suprasti šiuos elementus. Tad schemą jis perkelia iš kitų mokamų kalbų, o kad suprastų tuos elementus, jis turi žinoti, kaip jie reiškiami konkrečioje kalboje (tarkim, 6 p.m. = 18 val.)

Toliau, antrajame etape, klausant ar skaitant tekstą nustatomos reikšminės nuorodos, tikrinama pirminė hipotezė: kuriama reikšmė, kuri vis konkretinama, tikslinama – *daromos išvados*. Tačiau dėl įvairių priežasčių (per sudėtingo turinio, autoriaus kalbos ypatumų, užuominų, nežinomų sociokultūrinių dalykų ir pan.) kai kas gali likti nesuprasta ar suprasta kitaip, nei suprastų gerai mokantis kalbą asmuo, tad įvertinimo etape peržiūrima, ką kaip mokiniai suprato (*kodėl taip*

parašyta / pasakyta? Ką reiškia toks pasakymas? Kodėl toliau kalbama lyg ir apie priešingus dalykus?). Jei nustatoma, kad teksto bendroji prasmė suprantama netiksliai, tada gali prireikti peržiūrėti hipotezę, kurti naują, suaktyvinti kitą kognityvinę schemą (grįžti į bendrojo numatymo etapą).

Žinoma, visi tie procesai paprastai vyksta nesąmoningai, svarbu, kad mokytojas juos suprastų ir vestų mokinius tinkama linkme. Mokant suprasti tekstą mokiniams nesakoma: *Dabar kursime / tikrinsime hipotezę...*, bet duodant perskaityti antraštę, peržiūrėti iliustracijas arba pristatant klausomo teksto kontekstą ir pašnekovus mokinių galima klausti: *Kaip jums atrodo, apie ką bus rašoma? Ką jūs apie tai žinote? Kaip jums atrodo, kodėl mes skaitysime / klausysime šį tekstą?* Toliau skaitant ar klausant nustatomi esminiai teksto žodžiai (reikšminės nuorodos), bandoma nežinomų žodžių ar junginių reikšmės spėti iš konteksto – žodžio, sakinio lygiu (daryti išvadas). BEKM pateikiama aiškinamoji skalė „Reikšminių nuorodų identifikavimas ir išvadų darymas“, iš kurios matyti, ko tikimasi iš skirtingų lygių mokinių (BEKM: 104).

Kai kurių strategijų mokoma „atvirai“, pavyzdžiui, remtis kalbiniu (žodžių daryba, kolokacijomis...) ir nekalbiniu kontekstu (iliustracijomis, šriftais, kūno kalba), rasti konkrečią informaciją (datas, vardus, kainą ir pan.), skirti faktus ir nuomonę, esmę ir detales.

Konkrečios strategijos skiriasi nelygu teksto sklaidos būdas. Skaitomam tekstui suprasti pasitelkiami žodynai, kita paspara, netgi gali būti užduočių, skirtų mokyti, kaip tomis pasparomis naudotis. Klausomam tekstui suprasti remiamasi kalbos pertekliumi (klausoma, kas pakartojama, perfrazuojama ir pan.), kalbėtojo intonacija, kūno kalba, kalbėtojo signalais (pavyzdžiui, naujų dalykų atskyrimas tam tikromis kalbos priemonėmis – įterpiniais, įvardijimu ir pakartojimu ir pan.).

1.4.2. Skaitymo ir klausymo rūšys

Įvairius tekstus skaitome ar klausome nevienodai – tai priklauso nuo paties teksto ir nuo klausymo ar skaitymo tikslo. Pagal tai galima išskirti skirtingus skaitymo gebėjimus, nevienodai panaudojamus skaitant ar klausant skirtingais tikslais:

- nustatyti temą (*Apie ką rašoma/kalbama?*);
- numatyti ar spėti (*Dabar bus parašyta, kodėl taip atsitiko / Dabar paklaus, kas atvažiavo*);
- suprasti esmę ir svarbias detales (*Keliama tokia problema..., pateikiami tokie argumentai...*);
- rasti konkrečią informaciją (*Kada paroda atidaroma ir iki kada veiks*);
- suprasti nuodugniai (*Kaip apibūdino veikėją? Kaip parodė, kad nepatinka*);
- interpretuoti tekstą (*Ką tu norėta pasakyti?*).

Per pamokas būtų svarbu mokyti veiksmingai skaityti – t. y. atsižvelgiant į tekstą, rinktis tokį skaitymo būdą ir taikyti tokias strategijas, kurios padėtų spartinti skaitymo tempą ir gerinti suvokimą.

Apžvalginis skaitymu vadinamas toks skaitymo būdas, kai tikslas – nustatyti teksto temą, kuo jis gali būti įdomus ar reikalingas. Mokymo procese apžvalginis skaitymas dažniausiai ugdomas, kai mokinių prašoma permesti tekstą akimis ir remiantis kontekstu, iliustracijomis,

pasitelkiant savo bendrąsias kompetencijas (pasaulio pažinimą, sociokultūros išmanymą) prognozuoti, apie ką tekstas, kas gali būti jame įdomu (*kurti pirminę hipotezę*).

Mokant apžvalginio skaitymo žemesnio kalbos mokėjimo lygio mokinius, galima išdalyti skirtingus laikraščius, žurnalus ir paprašyti apžvelgti straipsnius ir pasirinkti, kurį jie norėtų skaityti kitais būdais. Aukštesnio kalbos mokėjimo lygio mokiniams galima duoti taip apžvelgti knygas – straipsnių rinkinius, mokslines monografijas. Kad geriau sektųsi, pirmiausia gali būti prašoma nustatyti, kam leidiniai skiriami, kas jų autoriai, koks tekstų tikslas (informuoti, skatinti veikti ir t. t.).

Visuminiu skaitymu vadinamas toks skaitymo būdas, kai siekiama suprasti esminę teksto informaciją ir svarbias detales (pagrindinę mintį, keliamą problemą, svarbius argumentus) nekreipiant dėmesio į visas detales, kitaip tariant, stengiamasi suprasti bendrą teksto turinį. Čia kartu mokoma ir teksto supratimo strategijų: skirti esminę informaciją nuo šalutinės, faktus nuo nuomonių, išskirti reikšmines nuorodas. Mokant galima prašyti pabraukti raktažodžius, svarbiausias pastraipos mintis, nustatyti, kur perteikiami faktai, kur – nuomonės. Labai tinka tokios užduotys, kai reikia surasti, kuriems klausimams tinka kurie atsakymai, prašoma trumpai suformuluoti pagrindinę pastraipos mintį (pavyzdžiui, dviem žodžiais), reikia parinkti skyrelių pavadinimus iš pateiktųjų, patiems parašyti skyrelių pavadinimus, susieti skelbimus su poreikiais (kam kuris skelbimas tinka) ir pan.

Atrankiniu skaitymu vadinamas toks skaitymo būdas, kai siekiama rasti tekste reikiamą informaciją, pavyzdžiui, informaciją apie lėktuvo skrydį, tam tikrą skelbimą, reikiamą kainą ir pan. Paprastai tokiu būdu skaitomos televizijos programos, tvarkaraščiai, žinyrai ir t. t. Mokant svarbu sukurti poreikį ieškoti tos informacijos, kurios reikia, kad užduotis būtų atlikta. Pavyzdžiui, prašoma suplanuoti kelionę trimis asmenims už tam tikrą kainą ir tam tikru metu pasinaudojant viešbučių sąrašais ir lėktuvų skrydžių ar traukinių eismo tvarkaraščiais, susitarti, kaip praleisti savaitgalį pasinaudojant renginių skelbimais.

Nuodugniuojų skaitymu vadinamas toks skaitymo būdas, kai siekiama suprasti viską: pagrindinę mintį, visas detales, autoriaus intenciją ir t. t. Taip skaitant svarbu suprasti visų kalbinių elementų – žodžių, žodžių junginių, sakinių, stilistinių priemonių – reikšmes, vartojimo tikslus. Ir gimtąja, ir svetimąja kalba toks skaitymo būdas paprastai lėtesnis, palyginti su kitais. Nuodugnusis skaitymas iš esmės yra intensyvusis ir analitinis – skaitoma lėtai, stengiamasi labai gerai suvokti kalbos priemonių reikšmių niuansus.

Kitais aspektais žvelgiant į skaitymą skiriami **sintetinis** ir **analitinis** skaitymo būdai – nelygu, kuris supratimo principas taikomas: iš viršaus apačion ar iš apačios viršun.

Dar kartais išskiriami **ekstensyvusis** ir **intensyvusis** skaitymo būdai, ypač kai norima apibūdinti skaitymą teksto apimties ir pamatinių žinių taikymo požiūriu. Ekstensyviuoju vadinamas spartus didesnės apimties tekstų skaitymas, kai stengiamasi suvokti pagrindinę mintį, problemas, svarbias išvadas remiantis pamatinėmis žiniomis. Intensyvusis yra toks skaitymo būdas, kai skaitoma atidžiai, stengiamasi suprasti visas detales, analizuojami nesuprantami gramatikos dalykai. Mokymo procese labai svarbu ugdyti ekstensyviojo skaitymo gebėjimus (prisimenant seną tiesą, kad kalbos mokėjimas tiesiogiai proporcingas perskaitytų puslapių skaičiui).

Kalbant apskritai apie visuomenės raštingumą dažnai vartojamas ir **kritinio** skaitymo terminas – juo apibūdinamas toks skaitymas, kai skaitytojas, remdamasis savo nuostatomis, pažiūromis, požiūriu, savo vertybių sistema, nuolat vertina tai, ką perskaitė ir suprato. Tokio

skaitymo būdo mokoma prašant pasakyti savo nuomonę, įvertinti autoriaus poziciją ir pan. Būtent į kritinio skaitymo elementus turėtų būti orientuojamos potekstinės užduotys.

Ugdant skaitymo įgūdžius gali būti skaitoma garsiai. Kartais skaitymas balsu gali būti pasitelkiamas norint išigilinti į sunkiai suprantamą tekstą – kitaip tariant, toks skaitymas gali būti taikomas kaip strategija norint nuodugniai suprasti tekstą, analizuojant jį „iš apačios viršun“. Taip atkreipiamas dėmesys į gramatines formas, jungtukus ir pan., ugdoma tartis. Balsiai skaityti reikėtų tada, kai mokinys jau susipažinęs su tekstu: pavyzdžiui, gali būti prašoma ne atsakyti savais žodžiais, o surasti, kur apie klausiamus dalykus rašoma tekste (*Kaip autorius apibūdina...? Kaip autorius paaiškina...? Kur tekste pateikiama tokia mintis...?*)

Lyginant su skaitymu, **klausymas** yra sudėtingesnė recepcinė veikla pirmiausia dėl to, kad klausytojas negali rinktis tempo, nėra laiko klausant naudotis paspara, paprastai – natūraliomis sąlygomis – nėra galimybių grįžti prie jau girdėtos atkarpos (pavyzdžiui, klausant paskaitą, radijo ar televizijos laidą). Taigi per pamokas svarbu mokyti pasirinkti tinkamas strategijas atsižvelgiant į klausymo tikslą ir teksto pobūdį, sudaryti kuo tikroviškesnes klausymo sąlygas (pateikti aiškų kontekstą; duoti klausyti autentiškų sakytinių tekstų, o ne iš anksto parengtų rašytinių; klausytis įrašų, o ne mokytojo skaitomų tekstų).

Pradedant mokyti suprasti klausomus tekstus mokoma taikyti tokias strategijas: skirti leksinius vienetų (išgirsti atskirus žodžius), nustatyti prasminius žodžius, naudotis kalbiniu pertekliumi (pakartojimais, perfrazavimais ir pan.), intonacijos pokyčiais, atpažinti balso tonu perteikiamą informaciją (kalbančiojo emocijas, jausmus). Vėliau mokoma išskirti reikiamą (t. y. užduočiai atlikti svarbią) informaciją, nustatyti, kur pasakoma esminiai dalykai, kur – antraeiliai, prognozuoti, kas bus sakoma toliau.

Atsižvelgiant į klausymo tikslus ir tekstų pobūdį galima išskirti tris šios kalbinės veiklos atmainas: visuminį, atrankinį ir detalųjį klausymą.

Visuminiu vadinamas toks klausymo būdas, kai stengiamasi suprasti esminę teksto informaciją ir svarbias detales, t. y. suvokti bendrą teksto turinį, nekreipiant dėmesio į antraeilinius dalykus. Taip paprastai (ir gimtąja kalba) klausomasi žinių, paskaitų, pranešimų ir pan. Visuminio klausomo teksto supratimo mokoma, pavyzdžiui, duodant išklausti tekstą ir prašant užsirašyti raktažodžius, paskui, jais remiantis, suformuluoti svarbiausią teksto mintį. Taip pat galima pateikti klausimus, apimančius esminę teksto informaciją, arba duoti įvertinti teiginius – taip mokiniams pasufleruojama, į ką jie turėtų atkreipti dėmesį.

Atrankiniu vadinamas toks klausymo būdas, kai klausomasi norint išgirsti tam tikrą konkrečią informaciją – laiką, vietą ir pan. Taip klausomasi, pavyzdžiui, skelbimų oro uostuose, autobusų stotyse, kai svarbu išgirsti, kas sakoma apie konkretų maršrutą. Išgirsti reikiamą informaciją gali būti mokoma, pavyzdžiui, duodant klausyti oro prognozės ir prašant žemėlapyje pažymėti, kiek laipsnių šilumos bus Palangoje naktį ir Šilutėje dieną, duodant klausyti informacijos apie transporto eismą ir kainas ir prašant užpildyti lentelę – ar įrašyti trūkstamą informaciją.

Detalusis yra toks klausymo būdas, kai svarbu detalai suprasti, kas sakoma, – t. y. visą teksto informaciją. Taip gali būti klausomasi, pavyzdžiui, anekdoto, pasakos, nurodymų. Mokant detalai suprasti klausomą tekstą labai svarbu parinkti tekstą, atitinkantį mokinių kalbos mokėjimo lygį – juk svarbu ne tik išgirsti ir suprasti žodį, bet čia pat suvokti jo gramatinę formą, ryšį su kitais žodžiais, sakinių sąsajas. Užduotys galėtų būti tokios: susieti pasakojimą su paveikslėliais, nurodyti paveikslėlių seką, pažymėti teisingus/neteisingus teiginius, užsirašyti ir papasakoti, ką išgirdo ir kt.

1.4.3. Tekstų parinkimas

Mokant skaityti ir klausyti, svarbu duoti autentiškus tekstus. Pirmiausia tai reiškia, kad tekstai imami „iš gyvenimo“ – laikraščių, žurnalų, radijo, interneto ir pan. – ar mokytojų kuriami pagal tam tikro teksto tipo ir žanro reikalavimus. Kitaip tariant, jie turi būti tikroviški, nors nebūtinai visada „tikri“. Tekstai parenkami pagal mokinių kalbinius gebėjimus – atsižvelgiant į juos, „tikri“ tekstai gali būti trumpinami ar kitaip pritaikomi (pavyzdžiui, keičiami vardai, vietų pavadinimai, datos, sudėtingesni kalbos elementai), bet iš esmės jie turi nenutolti nuo originalo formos – išlaikyti stilių, registrą, atitikti žanro reikalavimus. Taigi atsižvelgiama į mokinių komunikacinę kalbinę kompetenciją (lingvistinę, sociolingvistinę, pragmatines: diskurso ir funkcinę kompetencijas).

Labai svarbu tikroviška pateikimo forma: iliustracijomis, išdėstymas toks, kaip būna žurnaluose ar laikraščiuose (pavyzdžiui, skiltimis, nes toks pateikimas leidžia skaityti tinkamu būdu – akys juda ne tiek iš kairės į dešinę, kiek iš viršaus žemyn).

Autentiškumas taip pat reiškia, kad tekstas **turi būti tikroviškas mokiniams** – t. y. toks, kokį jie skaitytų ar klausytų tam tikroje situacijoje; atitinkantis jų amžių, išsilavinimą, pasaulio pažinimą, dalyko išmanymą. Pavyzdžiui, moksleivis galbūt niekada neskaitytų mokslinio medicininio teksto koku nors specialiu klausimu, nes tai tiesiog neatitinka jo pasaulio pažinimo. Taigi parenkant tekstus svarbu atsižvelgti į mokinių bendrąsias kompetencijas: *deklaratyvias žinias* (pasaulio pažinimą, sociokultūrinę žinias, tarpkultūrinį sąmoningumą), *gebėjimus ir praktinę patirtį* (socialinius, gyvenimo, profesinius, laisvalaikio įgūdžius, tarpkultūrinius gebėjimus), *egzistencinę kompetenciją* (nuostatas, motyvaciją, vertybes, įsitikinimus, kognityvinius stilius, asmenybės ypatybes), *gebėjimą mokytis* (kalbos ir komunikacijos suvokimą, bendrąją fonetinį suvokimą ir įgūdžius, mokymosi būdus, euristinius gebėjimus). Apie šias kompetencijas rašoma plačiau BEKM: 137–146.

1.4.4. Tekstų paskirtis

Natūralu, kad mokantis kalbos mokiniui svarbu šia kalba gauti tokios informacijos, kokios jis negautų kita mokama kalba. Taigi tekstai turėtų vienaip ar kitaip susiję su šalimi, kurios kalbos mokomasi, – jos visuomenė, istorija, kultūra ir pan. Jei naudojami verstiniai tekstai, labai svarbu vertimo kokybė.

Kalbos mokymo tikslams naudojamus tekstus būtų galima suskirstyti taip (plg. Sheilsas 1995: 18–19):

- reguliaciniai;
- informaciniai;
- grožiniai.

Reguliaciniai tekstai yra tokie, kuriais vienaip ar kitaip veikiama visuomenės narių kasdienis gyvenimas: viešieji skelbimai, informaciniai pranešimai, perspėjamieji ar informaciniai užrašai (*Nelipti ant žolės; Triukšmauti po 22 val. draudžiama*), valgiaraščiai, afišos, blankai, nuorodos, etiketės ir t. t. Jie yra svarbūs lankantis ar nuolat gyvenant šalyje. Tokie tekstai rekomenduotini nuo pat pirmųjų kalbos mokymosi etapų, net jei juose yra ir nesuprantamų gramatikos formų – jos paaiškinamos leksikos lygmeniu, nesigilinant į formų darybą ir vartoseną.

Pavyzdžiui, nereikia aiškinti, kad *draudžiama* yra negimininė dalyvio forma, vartojama predikatiškai (tarinys), o pasakyti tik reikšmę.

Informaciniai tekstai yra tokie, kuriuose pateikiama informacija apie šalies gyvenimą: politiką, istoriją, meną ir pan., skirta tos šalies gyventojams (žinios, komentarai, straipsniai, diskusijos, vietovių aprašymai ir t. t.). Tokiais tekstaais ugdomos ir plečiamos ne tik kalbinės kompetencijos, bet ir bendrosios (pasaulio pažinimas, sociokultūrinės žinios, kultūrinis sąmoningumas). Tačiau atrenkant tokius tekstus labai svarbu numatyti, kas mokiniams gali būti nauja, kas iš dalies žinoma, nes gali pasitaikyti, kad mokiniai nesupras teksto ne dėl kalbos, o dėl, pavyzdžiui, nesuprantamų sociokultūrinių dalykų arba dėl to, kad neatitinka jų pasaulio pažinimo lygio.

Grožiniams tekstams suprasti reikia gero kalbos mokėjimo, bet tai nereiškia, kad trumpų pasakojimų, aprašymų, eilėraščių negali skaityti ir pradedantieji ar pažengusieji. Anekdota, dainos, pasakojimai, tinkamai atrinkti, gali puikiai pajvairinti pamokas. Pavyzdžiui, mokant darbo leksikos, profesijų pavadinimų puikiai tinka V. Kernagio daina „Santehnikas iš Ukmergės“ (galima perskaityti J. Erlicko eilėrašį, paskui klausytis dainos ir pažymėti, kas dainos autoriaus pakeista).

Užduotys

- Skaitymo ar klausymo užduotys turėtų būti tikroviškos – skatinti tokius veiksmus, kuriuos reikėtų atlikti gyvenime, pavyzdžiui, suprasti, kas sakoma apie autobuso išvykimo laiką, planuoti kelionę ieškant informacijos įvairiuose šaltiniuose. Taigi jos turėtų būti kreipiamos į asmens saviraišką: **pažinimą** (*ką nauja sužinojau?*), **emocijas** (*ar man patinka, nepatinka, juokinga, baisu?*), **nuomonės reiškimą** (*ką manau?*) ar **elgesį** (*kaip ką turiu daryti, veikti?*) (plg. Sheilsas 1995: 19). Žinoma, pati užduoties forma dažniausiai yra sąlygiška (pavyzdžiui, įvertinti teiginius, užpildyti lentelę), gyvenime taip paprastai nedarome – reikiamą informaciją galbūt rašome ne į lentelę, – bet kalbant apie tikroviškumą, turimas galvoje turinys (išgirsti, ko reikia, suprasti faktus, įvertinti nuomonės ir pan.).

Užduočių forma dažnai priklauso nuo konkretaus tikslo. Vienomis užduotimis mokoma taikyti supratimo strategijas: numatyti, remtis pamatinėmis žiniomis, kontekstu (žodžio, sakinio lygmeniu). Pavyzdžiui, skaitant gali būti prašoma nustatyti žodžio reikšmę remiantis daryba (*protingas* → *prot-as+-ingas*; *valykla* → *vaglθ+-ykla*), rasti raktažodžius, jungiamuosius žodžius; klausant mokomasi atskirti garsus, intonaciją, tarimo variantus ir pan. Kitomis užduotimis mokoma atrinkti tinkamą informaciją (užpildyti lentelę, įrašyti reikiamą informaciją ir pan.), skirti faktus nuo komentarų (pabraukti faktus, pateikti kitokius komentarus, palyginti veikėjų požiūrius ir pan.), nustatyti esmines ir antraeiles detales (parašyti santrauką, parašyti pastraipų pavadinimus ir pan.), sieti naujas žinias su savo patirtimi (*kas man nauja, ką jaučiu, ką manau, kaip daryčiau kitaip...*), tekstu remtis kaip modeliu ir t. t.

Pagal komunikacijos tikslą skiriamos užduotys, kuriomis mokomasi įvairių klausymo ar skaitymo būdų: užrašyti tam tikrą informaciją, sieti girdimą informaciją su paveikslėliais ar užrašais, atlikti veiksmą, kurio prašoma (pavyzdžiui, *jei tavo plaukai trumpi, pakelk dešinę ranką*), palyginti dviejų tekstų informaciją, suskirstyti tekstą pastraipomis, sugalvoti skyrelių pavadinimus, susieti žodžius su apibrėžtimis ir pan.

Pagal formą užduotys skirstomos į *uždarąsias*, *pusiau atvirąsias* ir *atvirąsias*. Uždarojo tipo užduotys yra tokios, kur nereikia kitų kalbinių gebėjimų: rinkimosi (kelių pasirinkčių, teisinga/neteisinga), siejimo. Tokios užduotys labiau tinka žemesnio kalbos mokėjimo lygio mokiniams, kuriems sunkiau taikyti visų kalbinės veiklos rūšių gebėjimus, ir ypač tinka mokant suprasti klausomus tekstus. Reikia supažindinti mokinius su tokio tipo užduotimis, tačiau patartina jomis neapsiriboti, integruoti visas kalbinės veiklos rūšis, neskurdinti mokymo proceso.

Pusiau atvirosios užduotys yra tokios, kai prašoma pateikti trumpus atsakymus – atsakyti į klausimus, sugalvoti pavadinimus, parašyti svarbiausią pastraipos teiginį ir pan. Tokios užduotys labiau skatina saviraišką, leidžia integruoti kitus kalbinius gebėjimus, sudaro sąlygas diskutuoti (pavyzdžiui, spręsti, kuris pavadinimas tinkamiausias).

Atvirosios užduotys yra tokios, kai prašoma sukurti tekstą – mokant recepcinės veiklos, dažniausiai remiantis perskaitytu ar išklaustytu tekstu. Pavyzdžiui, perskaitomas tekstas apie Biržus, potekstinė užduotis – aprašyti apie savo gimtąją vietovę (istoriją, lankytinus objektus).

1.4.5. Tekstų supratimo mokymo užduočių seka

Pagal eiliškumą skiriamos prieštekstinės užduotys, užduotys skaitant / klausant ir potekstinės užduotys.

Prieštekstinės užduotys – tai savotiškas „apšilimas“: supažindinama su tema, suaktyvinamos turimos žinios, prisimenama reikiama leksika. Šiomis užduotimis siekiama dvejopų tikslų: a) sudominti, motyvuoti mokinius ir b) palengvinti teksto supratimą – pasiaiškinti tuos dalykus, kurie gali labai trukdyti suprasti tekstą (sociokultūrinius, kalbos ir pan.).

- a) Sudominama, motyvuojama skaityti dažniausiai tokiomis užduotimis, kai įtraukiama asmeninė patirtis arba pasakoma intriguojanti užuomina. Pavyzdžiui, prieš skaitant tekstą apie mokyklos mokinių tarybos pirmininko rinkimus, prašoma užpildyti lentelę:

<i>Ką aš žinau apie mokyklą?</i>	<i>Dėl ko abejoju?</i>	<i>Ką norėčiau sužinoti</i>
1. Mokslas prasideda rugsėjo 1-ąją. 2. Yra 12 klasių.	1. Pradinukai ir vyresnieji mokosi kartu? 2. Klasės didelės – po 30 mokinių (gal ne?).	1. Ar mokiniai daug sportuoja? 2. Ką daro mokyklos mokinių tarybos pirmininkas?

Prieš skaitant tekstą apie Lietuvoje įkurtą vabzdžių fermą, tegul kiekvienas surašo, koks, jų manymu, gali būti keisčiausias maisto gamybos verslas: lentoje surašomi visų pasiūlymai, jie aptariami. Jei niekas nepamini vabzdžių auginimo maistui, gali pasakyti mokytojas.

Prieš klausant įrašo apie vaikų gydytoją ir muzikantą, gali būti prašoma keliais žodžiais apibūdinti, koks jiems yra geras gydytojas, arba baigti sakinį:

Man labai patiktų toks gydytojas, kuris...

Apskritai, prieš klausant bet kokio interviu, pristačius žmogų, galima paprašyti surašyti, ko jie norėtų paklausti to žmogaus. Tai būtų prieštekstinė užduotis, padedanti prognozuoti, apie ką jie galėtų klausytis.

b) Tekstą priartina sunkesnių žodžių pasiaiškinimas ar gramatikos formų pratimai. Pavyzdžiui, prieš skaitant tekstą apie Medvėgalį, prašoma sujungti žodžius ir apibrėžtis:

neaukštas kalnas	apgulti
nuolat šlapios žemės plotas	(apgula, apgulė) <i>ką</i>
aukšta kalva, ant kurios	kalva
senovėje buvo pilis	pelkė
kovojant apsupti iš visų pusių	piliakalnis

Taip pat galima duoti transformavimo pratimą (neveikiamosios rūšies dalyviams prisiminti) – paprašyti pakeisti aktyvinius sakinius pasyviniais (arba atvirkščiai):

Ant kalvos pastatė pilį. → *Ant kalvos buvo pastatyta pilis.*

Priešai apgulė pilį. → ...

Atlikus prieštekstines užduotis supažindinama su tekstu – tema, teksto tipu (pavyzdžiui, *klausysime interviu su vaikų gydytoju; kiek žinote kalnų Lietuvoje*, pasakykite pavadinimus – jei niekas nepamini, tai galima paklausti, ar yra girdėję apie Medvėgalį, parodyti žemėlapyje, kur jis yra). Patartina dar prieš pateikiant užduotis perskaityti pavadinimą, aptarti iliustracijas, leisti peržvelgti tekstą ir paprašyti spėti, apie ką bus skaitoma. Spėdami mokiniai jau gali remtis prieštekstinėmis užduotimis.

Prieš prašant klausyti ar skaityti, būtinai turi būti nurodomas tikslas – ką mokinys turi padaryti skaitydamas ar klausydamas tekstą, taigi pateikiama užduotis. Patartina užduotį suformuluoti raštu, o žodžiu dar ją paaiškinti ir pateikti pavyzdį, kaip ji turi būti atliekama. Galima leisti mokiniams patiems tyliai perskaityti užduotį ir paprašyti, kad jie paaiškintų, kaip reikia atlikti, ir pateiktų pavyzdį. Neužtenka paklausti, ar suprato užduotį, nes gali būti, kad mokiniai suprato skirtingai arba jiems tik atrodo, kad suprato, būtina įsitikinti praktiškai. Jeigu užduočiai atlikti reikia įvertinti teiginius, atsakyti į klausimus, perkelti informaciją iš vieno teksto į trumpesnę ar pan., būtina įsitikinti, ar visi mokiniai suprato **visą įvestį**, t. y. visus teiginius, klausimus. Todėl įvestis turėtų būti formuluojama kuo paprastesne kalba – lengvai suprantama mokiniui.

Skaitymui skiriamas ribotas laikas – tiek, kiek vidutiniškai reikia laiko perskaityti tam tikru būdu. Pageidautina, kad mokiniai nesinaudotų jokia paspara, pratintųsi spėti iš konteksto arba pasibrauktų nesuprantamus žodžius ir pasibaigus skaitymui skirtam laikui paklaustų mokytojo. Po skaitymo ar klausymo galima poromis ar grupelėmis aptarti, kaip pasisekė atlikti užduotį. Paskui būtina pasitikrinti visiems, pasiaiškinti nesuprantamus dalykus. Jei tokių dalykų buvo daug, gali prireikti dar kartą aiškinti užduotį ir dar kartą skaityti ar klausyti tekstą.

Įsitikinus, kad užduotis atlikta iki galo, kad mokiniai tekstą suprato, pateikiamos **potekstinės** užduotys. Šiame etape tekstu naudojamas kaip pretekstu: diskutuojama perskaityta tema, prisimenami panašūs dalykai iš patirties, plečiama kultūrinė patirtis. Pavyzdžiui, gali būti klausama, kaip buvo toje šalyje, kur jie gyveno, ar tokie dalykai, apie kuriuos perskaitė ar klaūsė, jiems įdomūs ar svarbūs, kaip mokiniai vertina, kokia jų nuomonė, netiesiogiai skatinama vartoti naujus žodžius, junginius, gramatikos formas. Taip pat gali būti duodama ir kalbinių pratimų, jei norima įtvirtinti kokias nors tekste vartotas gramatikos formas ar modelius, leksiką.

Klausimus reikia formuluoti taip, kad nepakaktų atsakyti vienu žodžiu. Tinkamesni konkretieji klausimai (*kas, kur, kad, kodėl* ir t. t.), tačiau norint, kad atsakymas būtų ilgesnis galima tiesiogiai paprašyti (pavyzdžiui, į klausimą *Kada prasideda spektaklis?* reikalauti atsakymo

Spektaklis prasideda ...), bet toks atsakymas labai jau dirbtinis. Galima paklausti bendru klausimu, reikalaujančiu ilgesnio atsakymo (pavyzdžiui, *Ką manai apie...?*) arba duoti temą (pavyzdžiui, *Papasakok, kaip buvo toje šalyje, kur tu gyvenai...*). Reikėtų vengti tikrinamųjų klausimų (*ar, gal...*), nes pakanka atsakyti *taip/ne*. Nelabai tinka ir alternatyviniai klausimai (*arba..., arba*), nes atsakymas sufleruojamas.

Taigi darbo su tekstais seka būtų tokia: pasirengimas (prieštekstinės užduotys ir / ar pratimai) → užduoties, kurią reikės atlikti skaitant / klausant, išaiškinimas → skaitymas / klausymas → grįžtamasis ryšys → siejimas su patirtimi (orientuojantis į saviraišką per pažinimą, emocijas, nuomonės išsakymą ar elgesį). Jeigu analizuojant grįžtamąjį ryšį pasirodo, kad užduotis buvo nesuprasta ar neatlikta tinkamai, ji vėl išaiškinama, tada dar kartą skaitoma ar klausomasi ir vėl tikrinamas supratimas. Taigi būtent grįžtamasis ryšys rodo, kiek ir kaip mokinys suprato tekstą, tad būtina jį patikrinti, neužtenka vien mokinio subjektyvaus įsivertinimo, kad tekstas jam patikęs, jis jį supratus ir pan.

Tą patį tekstą galima panaudoti mokant kelių skaitymo būdų: pavyzdžiui, pirmiausia duodama užduotis, kuriai atlikti reikia perskaityti apžvalginiu būdu (nustatyti temą, prognozuoti įdomumą), paskui pateikiama visuminio skaitymo užduotis (nustatoma esmė, problema, svarbiausios mintys ir t. t.), o vėliau gali būti duodama nuodugniojo skaitymo užduotis (visos mintys ir detalės).

1.4.6. Vaizdo ir garso įrašų naudojimas ugdant supratimo gebėjimus

Mokant klausymo gebėjimų rekomenduojama naudotis garso ir vaizdo įrašais. Užduočių gali būti įvairiausių:

- atpažinti žodžius (kuriuos žodžius suprato, ar gali rekonstruoti, apie ką buvo kalbama, – tai daro visi kartu, paskui klauso po sakinį ir tikslina);
- sieti (pažymimi paveikslėliai, siejamos dienos su veikla ir pan.);
- įrašyti reikiamą informaciją (pildyti lentelę, užsirašyti);
- vykdyti nurodymus (piešti, atlikti kokį kitą veiksmą: atsistoti, pakelti ranką, apsisukti);
- įvertinti teiginius (*teisingas / neteisingas*);
- palyginti tekstus (turi vienokį skaitomą tekstą ir klausydami pažymi, ką girdi kitaip);
- reziumuoti, konspektuoti (paklauso, tada parašo ir lygina grupelėse);
- dainuoti kartu.

Su vaizdo įrašais gali būti dirbama įvairiai. Štai keletas pavyzdžių (sekant Cooper et al.).

I. Skatinama numatyti, kas kalbama:

- parodomas trumpas (iki 1 min.) siužetas: turguje perkamos daržovės, klausama apie kainas, deramasi;
- grupelėmis kuriamos replikos;
- peržiūrima su garsu ir lyginama.

II. Pateikiama paspara kita kalba: žiūrimas filmas su subtitrais ta kalba, kurią moka gerai.

- žiūri be garso ir verčia subtitrus į lietuvių kalbą;
- dar kartą peržiūrima ir tikslinamas vertimas (po kiekvieno užrašo sustojama);

- dar kartą žiūrima klausantis įrašo ir taisant vertimą (subtitrai pridengiami).

III. Perskaitomas filmo anonsas (pavyzdžiui, Giedrės Beinoriūtės „Gyveno senelis ir bobutė“). Kiekvienas užrašo ant lapelio, kas jam tame filme gali būti įdomu. Pateikiama užduotis – žiūrint filmą, kitoje lapelio pusėje pažymėti kuo nors sudominusias (netikėtas, gražias) scenas. Po filmo visi įvertina, ko tikėjosi (1 lapelio pusė) ir ką pamatė įdomaus (2 lapelio pusė). Potekstinė užduotis: apie kokią pažįstamą (giminaičių, kaimynų...) šeimą (ar žmogų) būtų verta sukurti filmą. Visi pristato savo paraiškas dokumentinio filmo scenarijui, tada balsuojama, kurį reikėtų paremti pirmiausia.

IV. TV reklamų vertinimas. Pažiūrima dažnai kartojama reklama, analizuojama šiais aspektais:

- kam skirta (tikslinė grupė);
- kuo produktas naudingas vartotojui;
- kaip ir kada produktas vartojamas;
- kiek prisideda prie gamtos saugojimo.

Tada žiūrimos kelios pasirinktos reklamos ir užpildoma lentelė.

	<i>Tikslinė grupė</i>	<i>Nauda</i>	<i>Vartojimo laikas ir būdas</i>	<i>Ar nekenkia gamtai</i>
1.	Vaikai	Maistas	Gėrimas, galima gerti per	ne, auga gamtoje (kakava)
2.	Suaugusieji	Įdomus laisvalaikis	pusryčius	reikia elektros
...				

1.4.7. BEKM skalės ir tekstų supratimo gebėjimų aprašai

Klausymas apibūdinamas tokiomis aiškinamosiomis skalėmis (BEKM 2008: 97–99, BEKM 2020: 48–53):

- Bendrasis klausomų tekstų supratimas
- Gimtakalbių pokalbių supratimas (BEKM 2020: Kitų asmenų pokalbių supratimas);
- Klausymas auditorijoje
- Skelbimų ir nurodymų klausymas
- Radijo ir garso įrašų klausymas
- Televizijos, filmų ir vaizdo įrašų žiūrėjimo (BEKM 2020).

Patiems bendriausiems klausymo mokymo tikslams (ar tiksliau – numatomiems rezultatams) siekti orientuojamasi į *bendrąjį klausomų tekstų supratimą*. Toliau pateikiamoje skalėje galima išskirti svarbiausius aptarčių žodžius, kurie geriausiai atspindi lygių skirtumus. Iš jų matyti, kad kylant aukštn, judama nuo konkretybių prie abstrakcijų, nuo žinoma prie nežinoma, nuo artimiausios aplinkos prie tolimesnių dalykų, nuo atskirų frazių ir pasakymų prie išplėtos kalbos, nuo labai lėto tempo prie natūralaus. Tai būtina turėti omenyje ir parenkant tekstus, ir kuriant užduotis.

Skaitymo gebėjimai apibūdinami tokiomis aiškinamosiomis skalėmis (BEKM 2008: 100–102, BEKM 2020: 53–60):

- Bendrasis skaitomų tekstų supratimas
- Susirašinėjimo skaitymas
- Skaitymas susipažinimui
- Skaitymas dėl informacijos ir įrodymų
- Nurodymų skaitymas
- Skaitymas kaip laisvalaikio užsiėmimas (BEKM 2020)

Bendrojo skaitymo supratimo skalėje taip pat galima išskirti reikšminius žodžius, geriausiai rodančius lygių skirtumus. Kaip matyti iš skalės, pavyzdžiui, B2 („Aukštumos“) lygio mokinys jau turėtų gebėti pasirinkti tinkamą skaitymo būdą. Taigi, kai mokinys jau geba *patenkinamai suprasti tekstus, kuriuose tiesmukai pateikiama faktinė informacija ir kurių temos susijusios su asmens interesais*, jis turėtų būti įvairiopai mokomas neskaityti visų tekstų vienodai – t. y. neieškoti visų nežinomų žodžių žodynuose, ne visas teksto atkarpas skaityti vienu tempu ir pan.

Specifinė recepcinė veikla yra klausymas su vaizdine paspara. Iš esmės toks būtų ir balsu skaitomo teksto sekimas (girdima ir skaitoma – garsai siejami su grafiniais ženklais). Tačiau dabartiniame pasaulyje kur kas svarbesnė veikla yra televizijos laidų, filmų žiūrėjimas, naudojimas naujosiomis technologijomis. Taigi pateikiama ir skalė, skirta televizijos ir filmų supratimui. Atkreiptinas dėmesys, kad visi gebėjimai įgyjami jau C1 lygyje.

Strategijų taikymas aptariamas vienoje skalėje *Reikšminių nuorodų identifikavimas ir išvadų darymas*. BEKM aiškinamosios skalės naudojamos sudarant konkrečios klasės ar individualaus mokymo programą.

1.5. Kalbinės raiškos (produkavimo) mokymas

Produkavimas (raiška) apima kalbėjimą ir rašymą. Kalbėjimo veiklos apima spontanišką kalbėjimą kokia nors tema, kalbėjimą remiantis iš anksto pasirengtu planu, kalbėjimą auditorijai, pasakojimą žodžiu apie patirtus įvykius ir pan. Rašymo veiklos apima bet kokios rūšies rašytinio teksto produkavimą, kai kuriamas tekstas nėra susirašinėjimas su konkrečiu asmeniu (tai jau būtų specializuoto pobūdžio rašymas, BEKM priskiriamas sąveikai raštu). BEKM aptariamos tokios rašymo rūšys: kūrybinių tekstų rašymas, pranešimų ar rašinių (esė) rašymas, konspektavimas ir pan.

1.5.1. Kalbinės raiškos (produkavimo) strategijų mokymas

Kalbinės raiškos (produkavimo) strategijos – tai priemonės, kurias naudoja kalbos vartotojas, kad sutelktų visus turimus kalbos išteklius ir kuo sėkmingiau atliktų užduotį. Strategijos BEKM suprantamos kaip geriausių atliktų užtikrinančios veiksmų sekos pasirinkimas. Pavyzdžiui, ugdant rašymo gebėjimus įprasta mokinius skatinti pirmiausia pasirengti teksto planą, juodrašti, jį redaguoti ir tik po to pateikti galutinę rašytinio teksto versiją. Rengiantis pristatyti klasėje žodinę pateiktį, mokiniai namuose turėtų repetuoti savo pasisakymą – tai ir yra kalbėjimo strategija.

Nebūdami tikri, kaip paaiškinti vieną ar kitą dalyką, mokiniai gali taikyti vengimo strategiją ir temą pristatyti taip, kad jiems mažiau suprantamas aspektas liktų iš viso nepamínėtas.

BEKM aptariamoms įvairioms produkavimo strategijoms, jos apibendrinamos šiomis globaliomis kategorijomis:

- **Planavimas:** repetavimas, išteklių nustatymas, atsižvelgimas į auditoriją, užduoties priderinimas, pranešimo priderinimas.
- **Atlikimas:** kompensavimas, rėmimasis ankstesnėmis žiniomis, bandymas.
- **Vertinimas:** kloties stebėjimas.
- **Taisymas:** pasitaisymas. (BEKM 2008: 95–96)

Strategijų taikymas atliekant rašymo ir skaitymo užduotis iš dalies sutampa, tačiau esama ir skirtumų. Pirmajame etape *planuojant* rašytinio teksto kūrimą mokinys įvertina teksto temą ir jos siaurinio galimybes. Čia itin pravarti „minčių lietaus“ strategija, kai surašomos visos į galvą šaunančios mintys nurodyta tema. Iš jų atrenkamos tinkamiausios, formuluojami būsimų pastraipų pagrindinės mintis reiškiantys teminiai sakiniai, parenkama juos pagrindžiančių pavyzdžių, faktų, kitų detalių, rengiamas teksto planas.

Planavimo etape reikia atsižvelgti ir į teksto žanrinius reikalavimus, tikėtiną adresatą. Šie aspektai paprastai užkoduojami užduoties pateiktyje, pavyzdžiui:

Tavo klasė surengė Kalėdų mugę, kad surinktų pinigų klasės išvykai. Mokytoja paprašė ataskaitos apie surinktas lėšas. Parašyk mokytojai ataskaitą apie surinktus pinigus už parduotus klasės draugų rankdarbius.

Užduotyje prašoma parašyti konkretaus žanro (t. y. ataskaitos) tekstą mokytojai. Vadinas, planuodamas mokinys turi sugalvoti, jeigu užduotyje nepateikta, kokių dirbinių pavyko parduoti mugėje ir kiek surinkta lėšų. Iš užduoties įvesties jis taip pat žino, kad teksto adresatas – mokytoja, o tai reiškia, kad rašyti reikėtų tvarkingai, pagarbiai, tai yra taip, kaip bendraujama su mokytoja. Planavimo etape mokiniams iš karto patartina numatyti ir pasižymėti vieną kitą tinkamą raiškos priemonę (terminą, frazę), kurių vėliau prireiks kuriant tekstą.

Atliekant rašymo užduotį taikoma kompensavimo strategija, kai mokinys bando išsiversti su turimais kalbos ištekliais. Kai išteklių pristinga, ieškoma paprastesnių raiškos būdų, vengiant vartoti tokias konstrukcijas, kuriose lengva suklysti. Tokia saugi rašymo strategija lemia, kad mokiniai parašo gramatiškai taisyklingus, bet gana skurdžios raiškos tekstus, todėl mokytojas turėtų neapsigauti gavęs itin „gražų“ darbą. *Vengimas* pasiteisina tam tikrose situacijose, tačiau labiau pažengęs mokinys yra tas, kuris jau nebijo klysti ir renkasi *bandymo* strategiją – išdrįsta vartoti retesnę raišką. Net jeigu bandymas ir nepavyksta, mokytojui tokie drąsesni mėginimai rodo, kad mokinio gebėjimai progresuoja ir jis nebijo rizikuoti, o tai yra neabejotinai pozityvus kalbinės raidos ženklas.

Vertindamas ir *taisydamas* savo parengtą rašytinį tekstą mokinys tobulina kuriamą juodrašį, atsižvelgdamas į gaunamą grįžtamąjį ryšį tiek iš mokytojo, tiek iš kitų mokinių. Itin vertingas etapas yra galimybė pačiam perskaityti savo juodrašį po kelių dienų – tuomet aiškiau matyti ir nesėkminga raiška, ir neišplėtotos pastraipos. Turėdami galimybę savo tekstą peržiūrėti po tam tikro laiko tarpo mokiniai kur kas konstruktyviau įvertina savo gebėjimus ir greičiau pamato taisytinas vietas. Todėl mokytojas turėtų atidžiai planuoti rašymo gebėjimų ugdymą, kad liktų laiko ir mokinio refleksijai apie savo tekstą, ir pasitarimui su klasės draugais, ir juodraščių taisymui.

Kalbėjimo užduotims atlikti be jau aptartų produkavimo strategijų pasitelkiama ir kitokių. Jeigu žodinis pasisakymas nurodyta tema rengiamas namuose iš anksto, mokiniai turėtų būti pratinami *repetuoti* savo kalbą, net kai kalbėti teks remiantis savo užrašais ar vaizdine pateiktimi. Norint pasirengti kalbėti spontaniškai repetavimo strategija mažiau aktuali, tačiau mokinys turėtų būti mokomas įsitraukti į pokalbį ar atsakinėti į klausimui rišliai ir be pasirengimo. Viena iš strategijų – vartoti metadiskurso pasakymų (*labai įdomus klausimas... net nežinau, kaip atsakyti, bet manau, kad... leiskite man pagalvoti... čia tai bent klausimas... ir pan.*), kurie leidžia mokiniui bendraujant įvairiose situacijose laimėti laiko ir pagalvoti, ką sakyti, kaip geriau išreikšti mintį. Neretai pagelbsti ir pokalbio temos siaurinimas taip, kad mokinys galėtų atsakyti remdamasis tuo, ką žino. Kitos kalbėjimo veiklose svarbios strategijos – *bandymas*, *kloties stebėjimas* ir *pasitaisymas*. Mokinys turėtų aktyviai remtis grįžtamuju ryšio iš pašnekovų ir iš jų veido išraiškos ar kūno kalbos matydamas, kad jo nesupranta, keisti savo raišką, remtis panašiai skambančiais kitos kalbos žodžiais, pasitaisyti, jeigu susivokia padaręs klaidą.

1.5.2. Produkuojamų tekstų tipai ir žanrai

Produkuojami tekstai pagal savo pobūdį skirstomi į aprašomuosius, pasakojimo, aiškinimo ir argumentavimo (samprotaujamuosius) (Ramonienė et al. 2012: 204). *Aprašymas* kuriamas nuosekliai apibūdinant žmones, objektus, vietas ar įvykius, pavyzdžiui, savo geriausią draugą, savo kambarį, išvyką, meno kūrinį ir pan. *Pasakojimas (naratyvas)* tinka aprašyti chronologinę seką turintį įvykį ar veiksmų grandinę. *Aiškinimas* pasitelkiamas tuomet, kai ką nors reikia paaiškinti, palyginti, suklasifikuoti, apibrėžti, parodyti priežasties ir pasekmės santykį. *Argumentavimo* tekstą sudaro autoriaus pateikiamos tezės (asmeninė nuomonė ar kitoks požiūris) ir jų patvirtinimas ar paneigimas argumentais.

Kuriami tekstai dažniausiai turi skirtingų tipų elementų. Pavyzdžiui, kalbėdamas apie savo gimtadienio šventę mokinys greičiausiai kurs pasakojimą ir paminės viską, kas tą dieną įvyko chronologine tvarka. Jis taip pat gali nuspręsti detaliau apibūdinti gautą dovaną ar kokią nors ypatingą gimtadienio pramogą, o tai jau būtų aprašomasis tekstas. Norėdamas paaiškinti apie tai, kodėl šventė vyko gamtoje, o ne namuose, produkuos aiškinimo tekstą. Argumentavimas dažniausiai reikalingas dėstant nuomones, pateikiant pozicijas „už“ ir „prieš“ apie kokį nors diskusinį teiginį, pagrindžiant tezes. Iš tiesų realybėje retai sutinkami vieno tipo tekstai, dažniausiai rašant ir kalbant manipuluojama skirtingais tekstų tipais. Pavyzdžiui, aprašant laboratorinį darbą įprasta aprašyti darbo priemones, chronologiškai išdėstyti darbo eigą, paaiškinti gautus rezultatus.

Teksto žanras apibrėžiamas kaip „kompleksiškas kalbinės komunikacijos modelis, turintis tam tikrus konteksto (situacijos), komunikacinius-funkcinius ir struktūrinius (gramatinius, teminius) tipiškus požymius“ (Ramonienė et al. 2012: 226). Teksto tipas yra vienas žanro kriterijų. Jeigu naujienų pranešime vyrauja pasakojimas, nurodymuose, kaip ką nors atlikti, dažniausiai reikia aiškinamojo teksto, grožiniame kūrinyje rasime įvairių teksto tipų. Svetimųjų kalbų mokymui aktualūs žanrai apibendrinti skiltyje „Tekstai“, žr. 1 lentelę, o konkretesnis žanrų sąrašas pateikiamas „Lietuvių kalbos bendrojoje programoje pagal kalbos mokėjimo lygius (A1–B2)“.

Rengiant produkavimo (kalbėjimo ar rašymo) užduotis, mokytojai svarbu aiškiai suvokti, kokio žanro ir tipo teksto tikimasi užduotimi, nes tai tiesiogiai lems, kaip bus vertinimas atlikties turinys ir struktūra. Aptarkime vieną rašymo užduoties pavyzdį:

*Jūsų mokykloje vyksta rašinių konkursas. Šių metų tema yra tokia:
Ar reikalingos bibliotekos, kai turime internetą?
Parašykite rašinį konkursui pateikdami bent du argumentus savo nuomonei pagrįsti.
Minimali rašinio apimtis – 300 žodžių.*

Užduotyje įvardytas komunikacinis kontekstas – konkursas mokykloje. Viešam mokyklos renginiui skirtas rašinys turėtų būti tinkamas plačiai auditorijai, vadinasi, rašomas neutraliu, oficialiu ar net publicistiniu stiliumi. Tačiau ši užduoties pateiktis ir konkurso kontekstas neriboja autorių laisvės rašyti rimtai, humoristiškai, dėstyti savo asmeninę nuomonę ar aprašinėti visuomenėje tarp jaunų žmonių vyraujančias nuostatas. Kur kas tiksliau užduotyje nurodytas teksto žanras – rašinys – ir tipas (argumentavimas). Vertindamas mokinio darbą mokytojas tikisi teksto, išdėstyto pagal rašinio struktūrą, kuriame aptariamai ne mažiau kaip du argumentai, pateikiama juos paremiančių teiginių. Tad mokymo procese būtina pratinti mokinius atidžiai skaityti rašymo užduotis ir išmokti atpažinti reikalaujamą žanrą, teksto tipą.

1.5.3. Produkovimo užduočių sudarymas

Ugdant produkavimo gebėjimus mokiniams parenkamos tokios kalbėjimo ir rašymo užduotys, kurios atitinka mokinių kognityvinę brandą ir kalbos mokėjimo lygį. BEKM kalbos mokėjimo lygius atitinkančios užduotys randasi tuomet, kai jas rengiant pirmiausia parenkama kuri nors lygio aptartis ir sukurama į tą aptartį orientuota užduotis. Pavyzdžiui, mokytojas nutaria įvertinti mokinių gebėjimą žodžiu *pasakoti ar ką nors apibūdinti* (B1 lygio aptartis). Tuomet reikia pagalvoti, ką ir kokiose situacijose pasakoja mokomo amžiaus mokiniai, nes užduotis turėtų atkartoti tikrovišką kalbinę situaciją. Pavyzdžiui, pasakojimas apie praėjusias vasaros atostogas ar patikusias varžybas yra daugeliui mokėjimo lygių tinkama tema, kuria mokiniai bendrauja su pažįstamais suaugusiais ir bendraamžiais. Tad tokia tema tiktų ir kalbėjimo (ar rašymo) užduočiai. Taip pat būtina numatyti, kokios trukmės bus užduotis, ar ji planuojama kaip formuojamojo ar apibendrinamojo vertinimo dalis. Mokinius taip pat reikėtų informuoti apie tai, kaip bus vertinama jų atliktis, kad jie iš anksto žinotų, kaip ruoštis ir kam skirti daugiau dėmesio. Produkovimo užduočių atliktys dažniausiai vertinamos pagal šiuos kriterijus: turinys, teksto rišlumas / struktūravimas / pastraipų plėtojimas, kalbos ištekčiai (leksinė-gramatinė įvairovė / taisyklingumas / rašyba ir skyryba).

Ugdant rašytinės raiškos gebėjimus svarbios ne tik tokios užduotys, už kurias mokinys gauna kokį nors įvertinimą, bet ir rašymo pratimai, planuojami kaip formuojamojo vertinimo dalis. Viena tokių užduočių – dienoraščio rašymas. Jau nuo žemiausiojo lygio mokiniai turėtų nuolat, pavyzdžiui, besibaigiant pamokai, skirti 2–3 minutes refleksijai vadinamajame *dienoraštyje*. Mokinys skatinamas užsirašyti bet kokį jam įstrigusį žodį, pasižymėti mintį, klausimą, savo nuomonę ar dvejone apie bet ką, ką jis patyrė ar girdėjo, ar darė pamokoje. Svarbu ne tai, ką jis užsirašo, bet rašymo veikla. Jeigu A1 ar A2 lygio mokiniai greičiausiai persirašys vieną kitą naują išmoktą žodį, bandys parašyti, kas jiems patiko ar nepatiko, B1 ar B2 lygio mokiniai gali pasižymėti ir vieną kitą mintį apie pamokos turinį, savo jauseną, mokytojo išsakytą pagyrimą ir patarimą.

Būtina mokiniams paaiškinti, jog tai nėra vertinimui atliekama užduotis. Dienoraščio rašymas yra laisva kūrybiška minčių raiška, lavinanti rašytinę raišką.

Dienoraščio rašymui mokytojas galėtų pasiūlyti ir konkretesnę temą, pavyzdžiui, „ką naujo šiandien išmokai“, „kas tau buvo žinoma iš anksčiau“, „ko pasigedai pamokoje“ ir pan. Dienoraštis ypač tinkamas tuomet, kai klasėje yra skirtingu tempu dirbančių mokinių. Užbaigę vieną užduotį, stipresnieji galėtų imtis dienoraščio pildymo ir parašyti daugiau teksto negu lėčiau dirbantys mokiniai.

1.5.4. Produkovimo užduočių pavyzdžiai

Užduoties tikslas: sakytinės kalbinės raiškos ugdymas, viešasis kalbėjimas.

Lygis: B1–B2 (pastaba: aukštesnio lygio mokiniai vartoja įvairesnę kalbinę raišką, bet net ir A2 lygio mokiniai galėtų gana paprastai pasakyti keletą dalykų apie šventę, pavyzdžiui, kada vyksta (nurodyti laiką), kas daroma (paminėti ir paveikslėliais iliustruoti dainas, šokius) ar valgoma (paminėti patiekalus), išmokyti lietuviškus šventės personažų pavadinimus, todėl lygių prieskyra – tik orientacinė).

BEKM aptartys: *geba aiškiai, smulkiai apibūdinti ir pristatyti daugelį dalykų, susijusių su savo interesų sritimi* (B2); *geba gana laisvai tiesmukai pasakoti ar apibūdinti, nuosekliai pateikdamas mintis* (B1); *geba pateikti aiškų iš anksto parengtą pranešimą* (B2); *geba planuoti, kas turi būti pasakyta, ir priemones, kaip tai padaryti* (B2) ir pan.

Tekstas: plakatas su iliustracijomis, kalbėjimas monologu.

Tema: tradicinės šventės, Užgavėnės.

Užduotis mokiniams: parengti plakatą apie Užgavėnių šventimą Lietuvoje ar kitose šalyse (mokiniai gali pasirinkti, ar kalbės apie tradicijas Lietuvoje, ar pristatys kitų šalių kultūrą).

Patarimai mokytojui: užduotį rekomenduojama pateikti kaip veiklą, kurią mokinys sietų su realiu pasauliu. Pavyzdžiui, mokiniams pasakoma, kad plakatas dalyvaus konkurse „Linksmiausios Užgavėnės“, o plakatai bus vertinami pagal tai, kaip juose aiškiai ir detalčiai pristatoma šventė. Tokiu būdu užkoduojamas komunikacinis kontekstas (viešas kalbėjimas, adresatai – artimi ir nepažįstami žmonės, registras – neutralus, mandagus, vadinasi, neleistinas vulgarus ar familiarus stilius) ir vertinimo kriterijai (turinys – detalės apie šventę, jų tikslumas, skaičius, tinkamumas, struktūra – informacijos pateikimas, loginis išdėstymas, sklandus pristatymas, kalbiniai ištekčiai – žodyno turtingumas, taisyklingumas).

Užduoties tikslas: supratimo (skaitymo) gebėjimų ugdymas, sakytinė raiška.

Lygis: A2–B1, jaunesniojo amžiaus mokiniai (pastaba: lygių prieskyra – tik orientacinė, ją lems skaitomo teksto pobūdis, apimtis, raiškos sudėtingumas).

BEKM aptartys: *geba paprastai apibūdinti ar pristatyti žmones* (A2); *geba papasakoti knygos ar filmo siužetą ir pasakyti savo nuomonę* (B1); *geba apibūdinti personažo charakterio bruožus* (B1) ir pan.

Tekstas: skaitymui – grožinis tekstas; produkovimui – kalbėjimas monologu arba dalyvavimas pokalbyje su bendraamžiais.

Tema: „Ar mes visi panašūs, ar skirtingi?“ (leksinė tema – charakterio bruožai).

Užduotis mokiniams: perskaityti ištrauką iš knygos apie išdykusį linksną vaiką (pavyzdžiui, iš bet kurios A. Lindgren knygos) ir pasirengti kalbėti apie pagrindinio personažo būdo bruožus; mokinys taip pat gali pasirinkti kalbėti apie matyto filmo personažą, jeigu skaityti dar sunku.

Užduotis pateikiama kaip pagrindas diskusijai apie žmogaus būdo bruožus, apie tai, ką vaikas apie save pasakytų, pavyzdžiui, kai į mokyklą atkeliaus Kalėdų Senelis ir prieš įteikdamas dovaną paprašys apie save ką nors pasakyti. Pirmiausia mokinių paprašoma sugalvoti kuo daugiau skirtingų būdvardžių žmogaus būdo bruožams apibūdinti. Po to mokinių prašoma apibūdinti knygos personažą ir kalbant vartoti lentoje mokytojo užrašytus prieš tai mokinių pasiūlytus būdvardžius, remtis citatomis iš perskaityto teksto, paaiškinti, kodėl vienas ar kitas poelgis sietinas su koku nors būdo bruožu ir jį įvardijančiu būdvardžiu. Tokiu būdu užkoduojamas komunikacinis kontekstas (kalbėjimas su Kalėdų seneliu ar kitu suaugusiu apie save, adresatai – artimi ir/ar nepažįstami žmonės, registras – neutralus, mandagus ar familiarus) ir vertinimo kriterijai (turinys – gebėjimas vartoti būdvardžius, kalbėti apie savo ir kito asmens būdo bruožus, struktūra – informacijos pateikimas, loginis išdėstymas, sklandus pristatymas, kalbiniai ištekliai – žodyno turtingumas, taisyklingumas).

1.5.5. Produkovimo gebėjimų aprašai BEKM aiškinamosiomis skalėmis

Kalbėjimo gebėjimai apibūdinami tokiomis BEKM aiškinamosiomis skalėmis (BEKM 2008: 89–91, BEKM 2020: 62–66):

- Bendroji sakytinė produkcija
- Išplėtotas monologas: patirties apibūdinimas
- Išplėtotas monologas: informacijos teikimas (BEKM 2020)
- Išplėtotas monologas: argumentavimas (pavyzdžiui, debatuose)
- Vieši skelbimai (BEKM 2020)
- Kalbėjimas auditorijai

Rašymo gebėjimai ir strategijos apibūdinami tokiomis BEKM aiškinamosiomis skalėmis (BEKM 2008: 92–96, BEKM 2020: 66–70):

- Bendroji rašytinė produkcija
- Kūrybinis rašymas
- Pranešimai ir esė
- Planavimas
- Kompensavimas
- Stebėjimas ir taisymas

1.6. Sąveikos (interakcijos) mokymas

Sąveika apima bendravimą žodžiu ir (ar) raštu su vienu ar daugiau pašnekovų, bendro diskurso kūrimą. Sąveikos gebėjimus mokiniai ugdosi bendraudami įvairiose komunikacinėse terpėse, keisdamiesi informacija, diskutuodami, pagrįsdami nuomonę, laikydamiesi bendravimo etikos normų.

Norint bendrauti reikia ir suprasti, kas sakoma, ir suprantamai išreikšti, kas norima pasakyti, todėl bendravimui būtini receptijos (klausymo ir skaitymo) ir produkavimo (kalbėjimo ir rašymo) gebėjimai, kognityviniai ir bendradarbiavimo gebėjimai. Svarbu mokyti visų sąveikos rūšių – **sakytinės** sąveikos, **rašytinės** sąveikos ir **virtualiosios** sąveikos.

Sakytinė sąveika – bendravimas žodžiu įvairiomis pašnekovus dominančiomis temomis, apimant pokalbio eigos dalis: pradėti pokalbį, į jį įsitraukti, palaikyti ir pabaigti. **Rašytinė sąveika** apima susirašinėjimą su konkrečiu adresatu, raštelių ir žinučių rašymą. **Virtualioji sąveika** suprantama kaip bendravimas per nuotolinio bendravimo įrenginį ar platformą (BEKM 2020: 84). Virtualioji sąveika savo pobūdžiu artimesnė sakytinei sąveikai, nes internetu dažnai bendraujama realiu laiku, receptija ir produkavimas persidengia klausantis (skaitant) ir reaguojant į pašnekovo pasakymus.

Sąveika yra sudėtingesnė kalbinė veikla negu receptija ar produkavimas, nes jai atlikti reikia derinti ir receptijos (klausymo ar skaitymo), ir produkavimo (kalbėjimo ar rašymo) gebėjimus. Pavyzdžiui, dalyvaujant pokalbyje reikia išgirsti ir suprasti, ką sako vienas ar keli pašnekovai, spontaniškai reaguoti į jų pasakymus ir kažką sakyti. Sakytinė sąveika skiriasi nuo monologinio kalbėjimo ir paprasto klausymo, nes bendravimo procese produkavimas ir klausymas vienas kitą perdengia – klausant pašnekovo jau kyla reakcija, numatomas atsakymas pašnekovui dar nebaigus kalbėti. Pokalbio dalyviai stengiasi suprasti vienas kitą, taikosi vienas prie kito, kartu kuria diskursą.

Rašytinė sąveika, tai yra keitimasis tekstais, pastabomis, komentarais, susirašinėjimas laiškais, elektroniniais laiškais, informacinių pranešimų ir kitų tipų tekstų derinimas keičiantis juodraščiais, taisant, redaguojant, nuo bendrojo rašymo skiriasi tuo, kad rašomas sąveikos tekstas yra kur kas konkretesnis, nes jame aptariami tik tokie dalykai, kurie paminėti iš adresato gautoje žinutėje. Rašytinės sąveikos metu, skirtingai, nei sakytinėje sąveikoje, receptijos ir produkavimo procesai lieka atskiri, jie nuosekliai seka vienas po kito. Diskurso pobūdis yra panašus kaip ir sakytinės komunikacijos atveju – pašnekovai, reaguodami į vienas kito produkuojamą tekstą, kartu kuria diskursą susirašinėdami.

1.6.1. Sąveikos strategijų mokymas

Bendraujant pokalbio prasmė kuriama abiejų pašnekovų. Į sąveikos strategijas įtraukiamos visos produkavimo ir receptijos strategijos. Pagal BEKM išskiriamos šios sąveikos strategijos: *planavimas* (numatymas, eigos planavimas), *atlikimas* (žodžio perėmimas, bendradarbiavimas palaikant tarpusavio santykius ir perteikiant turinį, probleminių situacijų sprendimas, pagalbos prašymas), *įvertinimas* ir *taisymas* (prašymas paaiškinti, paaiškinimas). Sakytinio pokalbio atveju bendraujant realiu laiku akis į akį svarbi yra ir kūno kalba (veido išraiška, gestai, laikysena). Sąveikos strategijos apima gebėjimus sklandžiai įsiterpti į diskusiją pavartojant tinkamą frazę; gebėjimus pradėti, palaikyti ir pabaigti pokalbį; gebėjimus paprašyti išsiaiškinti prašant detalizuoti, patikslinti, pakartoti, perfrazuoti.

Sąveikos strategijos apibūdinamos tokiose aiškinamosiomis BEKM skalėmis (BEKM 2008: 117–118):

- Žodžio perėmimas (keitimasis kalbėtojo ir klausytojo vaidmenimis)
- Bendradarbiavimas

- Prašymas paaiškinti

1.6.2. Sąveikos gebėjimų aprašai BEKM aiškinamosiomis skalėmis

Sakytinės sąveikos gebėjimai apibūdinami tokiais BEKM aiškinamosiomis skalėmis (BEKM 2008: 105–114, BEKM 2020: 71-81):

- Bendroji sakytinė sąveika
- Gimtakalbio pašnekovo supratimas (BEKM 2020: Pašnekovo supratimas)
- Pokalbis
- Neoficialios diskusijos (su draugais)
- Oficialios diskusijos ir susirinkimai
- Tikslingas bendradarbiavimas
- Prekių įsigijimas ir naudojimas paslaugomis
- Keitimasis informacija

Rašytinės sąveikos gebėjimai apibūdinami tokiais aiškinamosiomis BEKM skalėmis (BEKM 2008: 115–116, BEKM 2020: 81–84):

- Bendroji rašytinė sąveika
- Susirašinėjimas
- Pastabos, žinutės ir blankai

Sąveikos virtualioje erdvėje gebėjimai apibūdinami tokiais aiškinamosiomis BEKM skalėmis (BEKM 2020: 84–87):

- Virtualūs pokalbiai ir diskusijos
- Tikslinė dalykinė sąveika ir bendradarbiavimas

1.6.3. Sąveikos užduoties pavyzdys ir atlikties vertinimas

Užduoties tikslas: ugdyti gebėjimus dalyvauti pokalbyje, reikšti savo nuomonę bei reaguoti į pašnekovo išsakomas mintis.

Lygis: B1

Patarimai mokytojui: suskirstykite mokinius poromis ir išdalinkite lapelius su pokalbio scenarijumi kiekvienos poros mokiniui A ir mokiniui B. Mokiniai kalba su savo porininkais: pokalbio tikslas –pasitarti ir pasirinkti du sveikos gyvensenos būdus, kuriuos jie pristatys savo rengiamame plakate apie sveiką gyvenseną. Pokalbis trunka 4–5 min. Į pagalbą mokiniui siūloma pateikti pokalbiui tinkamų frazių, pavyzdžiui, *o kaip tau atrodo / geras klausimas / ką manai apie / puiki mintis / o kaip tau patiktų / klausyk man kilo mintis* ir pan. Atlikę užduotį mokiniai galėtų pasitarti, kurie sveikos gyvensenos būdai jiems labiausiai patiko ar nepatiko, kodėl. Po to mokinių paklausiama, kokiems dalykams jiems pritrūko žodžių, ko nemokėjo pasakyti ar ko nesuprato iš draugo pasiūlymų. Ši užduotis tinka naudoti kaip ugdymo proceso dalis, be jokio vertinimo, tačiau ji taip pat gali būti vertinama pasirengus jai pritaikytą vertinimo lentelę. Čia pateiktoje vertinimo lentelėje pateikti tik du kriterijai, tačiau esant reikalui mokytojas gali pridėti ir kitų.

A pateiktis

Įsivaizduok, kad kartu su klasės draugu turi parengti plakatą apie sveiką gyvenimą. Pasitarkite, kuriuos du būdus pristatysite savo plakate. Tavo pasiūlymai yra tokie:

- 1. daug sportuoti;*
- 2. mažiau laiko praleisti prie kompiuterio.*

Pasidalink su draugu savo pasiūlymais, paaiškink, kodėl jie geri, įvertink draugo pasiūlymus, o pabaigoje abu susitarkite, ką pristatysite plakate.

B pateiktis

Įsivaizduok, kad kartu su klasės draugu turi parengti plakatą apie sveiką gyvenimą. Pasitarkite, kuriuos du būdus pristatysite savo plakate. Tavo pasiūlymai yra tokie:

- 1. atsisakyti saldumynų;*
- 2. dažniau eiti į lauką susitikti su draugais.*

Pasidalink su draugu savo pasiūlymais, paaiškink, kodėl jie geri, įvertink draugo pasiūlymus, o pabaigoje abu susitarkite, ką pristatysite plakate.

Siūlomi užduoties vertinimo kriterijai:

I. Komunikacinių intencijų realizavimas

1. Kokias intencijas turėjo realizuoti ir realizavo mokinys?
2. Kaip smulkiai / aiškiai / tiksliai mokinys išdėsto savo nuomonę / poziciją pašnekovui? Ar tik bendrais bruožais, ar pateikia detalesnį paaiškinimą?
3. Ar savo poziciją mokinys išdėsto lengvai ir veiksmingai, ar pašnekovas turi pasitikslinti, kad gerai suprato, kas jam buvo sakoma?
4. Ar pasiekiamas susitarimas, jeigu jo reikalauja užduotis?

II. Sąveika ir lankstumas

1. Ar mokinys geba dalyvauti pokalbyje?
2. Ar geba pradėti, tęsti, palaikyti pokalbį, ar pokalbio sėkmė priklauso nuo pašnekovo?
3. Ar turi kalbinių išteklių, kurie jam padeda laisviau dalyvauti pokalbyje? Pavyzdžiui, vartoja gatavų frazių: *o kaip tau atrodo / geras klausimas / ką manai apie / puiki mintis / o kaip tau patiktų / klausyk man kilo mintis* ir pan. Tokios frazės sutaupo laiko, nes jos iš esmės naujų minčių neišreiškia, jos tik automatiškai pasakomos per daug negalvojant. Mokiniui tai suteikia keletą akimirkų pagalvoti, ką sakyti toliau. Todėl jų vartojimas rodo aukštesnį kalbos lygį ir gebėjimą manipuliuoti laiku, planuoti savo tolesnį pasisakymą ir palaikyti pokalbį.
4. Ar mokinys rodo iniciatyvą, t.y. drąsiau ir laisviau dalyvauja pokalbyje, ar dažniau pakartoja pašnekovo žodžius, nes nesugeba greitai sugalvoti, kaip atsakyti?
5. Ar girdi pašnekovą ir reaguoja žodžiais į jo mintis? Ar mokinys susikaustęs laikosi savo scenarijaus ir nelabai veiksmingai prisideda prie pokalbio palaikymo ir tėkmės?

III. Kalbos priemonių taisyklingumas

Svarbiausias akcentas būtų toks: sakytinė kalba, ypač B lygių vartotojų, nėra idealiai taisyklinga. Be to, natūraliai spontaniškai kalbant pasitaiko ir riktų, ir nebaigtų sakinių, todėl vertinant daugiausia dėmesio verta skirti esminiam klausimui: ar klaidos trukdo suprasti mintį? Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį, ar dažnos sisteminės klaidos, pvz., pastoviai nederinamos linksmų ar asmenų galūnės, netaisyklingai sudaromos formos su priešdėliais.

IV. Tarimas

Gimtosios kalbos akcentas taisytinas tuomet, kai jis trukdo suprasti pašnekovą. Jeigu mokinys taria ir intonuoja nelietuviškai, tačiau visuomet aišku, ką jis sako, vertinimas B lygių vartotojams neturėtų būti mažinamas.

Užduoties atlikties vertinimas komunikacinių intencijų realizavimo ir sąveikos bei lankstumo aspektais

Kriterijus	Aptartys
Turinys (komunikacinių intencijų realizavimas)	3 tšk.: komunikacinis tikslas pasiekiamas; sėkmingai išdėstomi pateikti turinio punktai; tinkamai ir aiškiai pateikiama sudėtinga informacija, veiksmingai parenkamos detalės tiek savo, tiek pašnekovo argumentams. 2 tšk.: komunikacinis tikslas pasiekiamas; išreiškiamos mintys ir nuomonė, vertinamos alternatyvos; tinkamai ir aiškiai pateikiama sudėtinga informacija; parenkamos detalės tik pagrindiniams argumentams. 1 tšk.: komunikacinis tikslas pasiekiamas iš dalies; trumpai komentuojamas pašnekovo požiūris; lyginama viena kita alternatyva, svarstant, ką daryti; keičiamasi tiesmuka faktine informacija, pasitaiko viena kita detalė. 0 tšk.: dalyvavimas dialoge nesiekia B2 lygio.
Sąveika ir lankstumas	3 tšk.: tinkamai pradedamas, palaikomas ir pabaigiamas pokalbis, veiksmingai imamasi iniciatyvos; įtraukiamas pašnekovas, komentuojami jo pasakymai, užduodama klausimų. 2 tšk.: tinkamai palaikomas pokalbis ir reaguojama į pasiūlymus, apibendrinami pokalbio rezultatai, nenukrypstama nuo temos; komentuojami pašnekovo pasakymai. 1 tšk.: palaikomas pokalbis, tačiau jo sėkmė priklauso nuo pašnekovo; pakartojama dalis to, ką sakė pašnekovas; pašnekovo pasakymai komentuojami trumpai ir apibendrintai. 0 tšk.: sąveika ir lankstumas dialoge neatitinka B2 lygio aptarčių.

1.7. Mediacijos mokymas

Iš visų kalbų mokyme ugdomų kalbinių veiklų iki šiol mažiausia aprašyta yra mediacija, kuriai pirmą kartą daug dėmesio skirta atnaujintoje BEKM laidoje (BEKM 2020). Mediacija apibrėžiama kaip veikla, kurią atlikdamas kalbos vartotojas perkelia informaciją iš vienos kalbos atmainos į kitą, pavyzdžiui, perskaito tekstą ir žodžiu jį atpasakoja. Mediacijos skalėse dažnai minimos kalba A ir kalba B gali būti suprantamos kaip mokinio išmoktos pirmoji (A) ir antroji (B) kalbos, kaip sakytinė (A) ar rašytinė (B) kalbos atmaina, gimtoji tarmė (A) ir bendrinė kalba (B), sudėtinga mokslo kalba (A) ir kasdienė kalba (B). Tad BEKM skaitytojai mediacijos aptartis turėtų pritaikyti konkrečiam mokymo kontekstui.

Mediacija yra sudėtingiausia kalbinė veikla, nes perkeliant kokio nors teksto turinį iš vienos kalbos atmainos į kitą mokiniui tenka remtis ir supratimo, ir raiškos, ir sąveikos gebėjimais. Pavyzdžiui, konspektavimas kaip kalbinė veikla apima paskaitos klausymą arba rašytinio teksto

skaitymą (kalba A) ir užrašų rašymą (kalba B). Vertimas raštu apima kalba A parašyto teksto skaitymą ir supratimą ir vertimo užrašymą kalba B. Dar kitokios mediacijos pavyzdys būtų grafine forma pateiktų statistinių duomenų perkėlimas į rišlų tekstą. Šiuo atveju kalbos vartotojas turi gebėti suprasti grafiškai pateiktą informaciją, tinkamai interpretuoti duomenis, išvelgti tendencijas ir tuomet pasiremdamas savo kalbine kompetencija visa tai aprašyti ar apibūdinti žodžiu (daugiau žr. Juknevičienė 2021).

BEKM naujoje laidoje (BEKM 2020) mediacijos veiklos skirstomos į tris tipus: teksto mediacija, sąvokų mediacija ir komunikacijos mediacija. **Teksto mediacija** suprantama kaip tam tikros sakinio ar rašytinio teksto pateiktos informacijos perteikimas žodžiu arba raštu. Šiai rūšiai priskiriamos tokios veiklos kaip grafiškai pateiktų duomenų aprašymas, santraukų rengimas, vertimas, konspektavimas. Teksto mediacijos pavyzdys yra ir savo nuomonės dėstymas apie kokį nors meninį kūrinį ar grožinį tekstą, jo analizė ar kritinis įvertinimas.

Sąvokų mediacija apima gebėjimus, kurie laikomi pamatiniais kalbos gebėjimais bet kokiame švietimo kontekste. Mąstymas ir pažinimas yra nuolat kintantys konstruktai, ir jų raida priklauso nuo to, ar kalba, kaip įrankis, padeda mokiniui įgyti daugiau žinių. Žinių įgijimas ir perteikimas kalba vyksta dviem kryptimis: bendradarbiaujant su kitais arba vadovaujant kitiems, kaip tą daro mokytojai ar kiti grupės lyderiai. Todėl BEKM skalėse sąvokų mediacija ir skirstoma į bendradarbiavimą grupėje su lygiaverčiais partneriais ir vadovavimą grupės darbui. Nors kai kurios šių skalių aptartys gali pasirodyti nutolusios nuo kalbos gebėjimų (*geba organizuoti grupės darbą, geba pakreipti diskusiją kita linkme*) ir labiau sietinos su asmeninėmis savybėmis, realiame gyvenime gebėjimas diplomatiškai ir taktiškai suvaldyti pašnekovus dažniausiai pasireiškia tinkamai suformuluotu klausimu, pateiktu pasiūlymu ar kitu vykusiu pasakymu.

Komunikacijos mediacija apima dar globaliau suvokiamus gebėjimus, kurie lemia bendravimo sėkmę. Šios mediacijos rūšies skalėse kalbama apie tarpininkavimą tarp skirtingų kultūrų atstovų, gebėjimą sukurti bendrą pamatą tarp pašnekovų, kurie dėl kultūrinių ir kalbinių skirtumų negali bendrauti tiesiogiai. Čia taip pat aprašyti gebėjimai tarpininkauti neoficialiose diskusijose, netgi imtis savotiškos taikdarystės, jeigu du pašnekovai dėl ko nors nesutaria. Pavyzdžiui, A2 lygio kalbos vartotojas geba atpažinti situacijas, kai dėl ko nors nesutariama, ir pritaikęs išmoktas frazes bando ieškoti kompromiso. Tuo tarpu B2 lygio mokinys jau gebės nustatyti dviejų konfliktuojančių pašnekovų sąlyčio taškus ir kvies juos ieškoti išeičių iš konflikto.

1.7.1. Mediacijos strategijų mokymas

Mediacijos strategijos paaiškina, kaip reikėtų perteikti informaciją iš kalbos A į kalbą B. Mokiniai turėtų būti mokomi remtis anksčiau įgytomis žiniomis, skatinti tą daryti ir pašnekovus. Turimos žinios tampa paspara eiti tolyn, bandyti suprasti naują turinį. Kalbinės raiškos pritaikymas pašnekovui atsižvelgiant į jo išmanymą, gebėjimą apdoroti informaciją yra kita mediacijos strategija. Jai priskiriamos tokios veiklos, kaip perfrazavimas, kalbėjimo tempo mažinimas, techninių terminų aiškinimas.

Perteikiant sudėtingą informaciją, patogu ją skaidyti į mažesnius segmentus, rišlų tekstą paversti punktų sąrašu ir kitaip išdėstyti grafiškai, kad klausytojui būtų lengviau suvokti. Teksto paprastinimo strategijos praverčia tuomet, kai, pavyzdžiui, reikia pristatyti sudėtingą tekstą auditorijai, kuri aptariamoms temoms neišmano. Tarkime mokinys domisi genetika ir rengia pristatymą

klasėje. Kiti jo draugai šios mokslo šakos gali ir neišmanyti, todėl mokinys turi išmokyti taip pateikti mokslo sąvokas, kad jos būtų suprantamos visiems. Akivaizdu, kad tai nėra paprasta, todėl mediacijos strategijų aptartys BEKM (2020) pateikiamos nuo A2 lygio.

1.7.2. Mediacijos užduočių sudarymas

Mediacijos užduotys dėl sudėtingos konstrukto prigimties labiau tinka kaupiamajam, o ne apibendrinamajam vertinimui. Pavyzdžiui, užduotis, kurioje prašoma išdėstyti savo nuomonę apie grožinį kūrinį, būtų aktualesnė, jeigu mokinys galėtų aptarti savo mėgstamo autoriaus darbą. Tai reiškia, kad visi vaikai rinkęsi skirtingas knygas. Apibendrinamajame vertinime tokia aptariamų kūrinių įvairovė nebūtų geras sprendimas, nes mažėtų vertinimo patikimumas ir kokybė, visi mokiniai pasirinktų skirtingus kūrinius ir mokytojui būtų sudėtinga objektyviai įvertinti jų darbą.

Todėl mediacijos užduotys ir jų vertinimas galėtų būti dvejopas. Kaupiamojo (formuojamojo) vertinimo metu mokiniams galėtų būti teikiamas grįžtamasis ryšys apie jų gebėjimą, pavyzdžiui, kalbėti apie perskaitytą knygą, vadovauti grupės diskusijai, mandagiai bendrauti grupėje, aiškintis su draugais, kaip atlikti užduotį ir pan. Kitaip tariant – tai būtų mediacijos *proceso* vertinimas, kuris leistų mokiniui suprasti, kas jo kalbinėje veikloje tobulintina, o ką jam sekasi atlikti puikiai. Kitaip tariant, mokiniai atliktų užduotis, mokytojas stebėtų jų darbą ir fiksuotų mokinio pažangą. Tuo tarpu mediacijos *produkto* – perskaityto teksto atpasakojimas, santraukos parašymas, išverstas tekstas, grafike pateiktų statistinių duomenų apibendrinimas – vertinimas gali būti grindžiamas įprastais atvirųjų užduočių vertinimo kriterijais ir produkuojamos kalbos požymiais. Tokios užduotys tikėtų ir apibendrinamajam vertinimui.

1.7.3. Mediacijos užduočių pavyzdžiai ir atlikčių vertinimas

Užduotis: integruota mediacijos ir rašymo užduotis.

Tema: nuomonė apie grožinį kūrinį / filmą.

Tikslas: lavinti gebėjimą raštu tinkamu stiliumi reikšti savo nuomonę ir ją pagrįsti argumentais.

Patarimai mokytojui: prieš užduotį mokytojas primena mokiniams frazes, tinkamas nuomonės raiškai. Aptariami ir teigiamą, ir neigiamą vertinimą reiškiantys pasakymų, pavyzdžiui, *man (ne)patinka, (ne)pritariu, nenorėčiau sutikti, tikrai žinau, kartais gali susidaryti įspūdis, akivaizdu, žinoma, aišku, kad* ir pan. Taip pat su mokiniams galima aptarti ir tokią leksiką, kurią mokiniai jau moka ir kuri bus reikalinga nuomonės apie knygą raiškai, pavyzdžiui, *rašytoja(s), knygos pavadinimas, pagrindinis veikėjas, romanas, knygos skyrius, siužetas* ir pan. Mokiniams patariama rašant nepamiršti apie pastraipos struktūrą, kuri galėtų būti tokia: pirmasis ar antrasis sakinyss išreiškia nuostatą ar nuomonę, toliau dėstomi argumentai, pateikiami paremiaieji pavyzdžiai, detalės, ir pabaigoje, nors ir nebūtina, bet patartina pateikti išvadą ar apibendrinimą. Mokiniams primenama, kad nėra neteisingų nuomonių, todėl jie gali rinktis ir vienokią, ir kitokią poziciją.

Užduotyje (žr. žemiau) įvardijamas adresatas (klasės draugai), taip pat netiesiogiai nurodomas teksto žanras (internetinis komentaras kokiame nors klasės forume) – visa tai reikalauja neformalaus, bet mandagaus viešumai tinkančio registro, o tai yra B1 lygiui būdinga komunikacinė

situacija. Užduoties apimtis žodžiais – apytikrė, mokytojas gali užduotį ir pasunkinti, prašydamas parašyti daugiau. Jeigu užduotis nėra skirta vertinimui, o naudojama mokymo tikslu, reikiama žodyną ir frazes mokytojas gali užrašyti lentoje, kad mokiniai galėtų jais remtis ir pratintųsi aktyviai vartoti savo raiškoje.

Užduotis:

Įsivaizduok, kad internete tarp klasės draugų kilo ginčas, kas yra smagiau: skaityti knygą apie Hari Poterį ar žiūrėti filmą? O ką tu manai? Parašyk savo komentarą klasės draugams. Rašydamas pateik bent du argumentus (abu už filmo žiūrėjimą / knygos skaitymą arba skirtingus). (Apie 80 žodžių)

Rašytinės atlikties vertinimo lentelė

Kriterijų svoris vertinimo lentelėje gali būti keičiamas pagal poreikius ir ugdymo tikslus. Čia siūloma daugiausia (5 taškus iš 10) skirti kalbos ištekliams; 3 taškai skiriami turiniui ir 2 taškai – struktūrai. Struktūrai galima taškų ir neskirti, jeigu mokiniai jau yra išmokę kurti aiškos struktūros pastraipas ir mokytojas norėtų daugiau svorio ir dėmesio skirti minčių įvairovei ar kalbinės raiškos kokybei.

Kriterijus	Taškai	Aptartis
Turinys	3 taškai	3 tšk.: suprantamai išreikšta nuomonė; pateikti du argumentai, juos bandoma pagrįsti. 2 tšk.: suprantamai išreikšta nuomonė, tačiau pateiktas vienas pagrindžiantis argumentas. 1 tšk.: bandoma išdėstyti nuomonę, argumentai ne visada tinkami. 0 tšk.: neįmanoma suprasti mokinio nuomonės, argumentai netinkami.
Struktūra	2 taškai	2 tšk.: aiškos struktūros pastraipa; bandoma sieti sakinius. 1 tšk.: kai kurie sakiniai nesusieti, loginė seka ne visada aiški. 0 tšk.: rašoma padrikais nesusietais sakiniais.
Kalbos ištekliai	5 taškai	5 tšk.: žodyno mokama užtektinai, kad pavyktų pakankamai tiksliai išdėstyti savo nuomonę; vartojamos tiek paprastos, tiek sudėtingesnės leksinės ir gramatinės struktūros: pasitaiko klaidų, ypač vartojant sudėtingesnes struktūras, bet visuomet aišku, kas norėta pasakyti; nuosekliai laikomasi užduotį atitinkančio registro. 4 tšk.: dalis atlikties atitinka 5 tšk., kita dalis – 3 tšk. aptartis. 3 tšk.: žodyno pakanka nuomonei reikšti bendrais bruožais, tačiau jo kartais trūksta detalėms apibūdinti; vyrauja paprastos leksinės ir gramatinės struktūros, bet pasitaiko ir viena kita sudėtingesnė struktūra ar retesnis žodis; pasitaiko klaidų vartojant tiek sudėtingesnes, tiek paprastesnes struktūras, bet visuomet aišku, kas norėta pasakyti; bandoma laikytis užduotį atitinkančio registro. 2 tšk.: dalis atlikties atitinka 3 tšk., kita dalis – 1 tšk. aptartis. 1 tšk.: žodynas ribotas; vartojamos tik paprastos leksinės ir

		gramatinės struktūros; daroma daug įvairių klaidų, bet iš esmės mintis suprasti galima; registro nepaisoma. 0 tšk.: žodyną sudaro pavieniai pagrindiniai žodžiai ir frazės, jų nepakanka savo nuomonei išdėstyti; vartojamos tik paprastos struktūros ir bendros frazės, jos dažnai kartojasi; daroma daug klaidų, dėl kurių mintys beveik nesuprantamos; registro nepaisoma.
--	--	---

Užduotis: integruotas grafinių duomenų apibendrinimas ir sakytinė raiška (kalbėjimas) arba rašytinė raiška (rašymas).

Tema: grafiškai pateiktų kiekybinių duomenų aprašymas.

Tikslas: lavinti gebėjimą perteikti grafinę informaciją žodžiu apibūdinant grafike pateiktus statistinius duomenis.

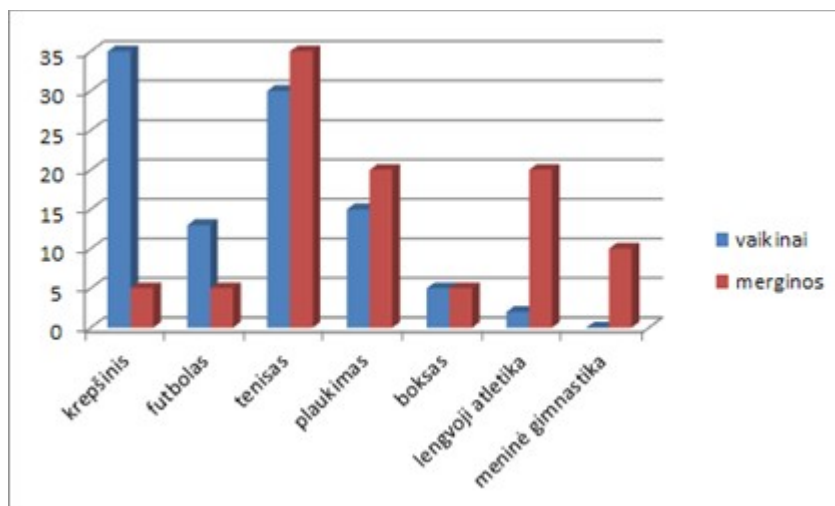
Patarimai mokytojui: mokiniai mokosi apibūdinti grafike pateiktus duomenis. Užduotis gali būti atliekama raštu (kaip namų darbas) arba žodžiu klasėje. Atsižvelgiant į situaciją, mokinių gali būti prašoma sukurti rišlų duomenų aprašymą arba spontaniškai kalbėti žiūrint į grafiką. Bet kuriuo atveju tokia užduotis yra gyvenimiška, atitinkanti B1–B2 lygių gebėjimus. B2 lygio mokinys galėtų susidoroti ir su tokių duomenų apibūdinimu, kurie nebūtinai jam žinomi iš asmeninės patirties.

Klausimai po grafiku pateikti didėjančio sudėtingumo seka: pirmasis prašo apibūdinti tai, kas matyti iš grafiko. Antrasis klausimas skatina kalbėti apie savo patirtį ir pomėgius, trečiasis orientuojamas į hipotetinius ar abstraktesnius dalykus, mokinys gali parodyti, kaip geba svarstyti apie galimybes ir tuo pačiu vartoti retesnę leksiką ar sudėtingesnes gramatines formas. Po užduotimi pateikiama vertinimo lentelė, pritaikyta žodinės mokinio atlikties vertinimui. Kaip matyti iš vertinimo lentelės, teksto struktūros kriterijus, tinkamas rašytinėms atliktims, kalbėjimo užduotyse gali būti įvardijamas kaip kalbėjimo rišlumas ar sklandumas, nes spontaniinė kalbinė raiška nebūtinai yra taip aiškiai struktūruota, koks būtų iš anksto parengtas pasisakymas nurodyta tema.

Užduotis:

Pasižiūrėk į grafike pateiktus duomenis ir atsakyk į pateiktus klausimus.

Populiariausios sporto rūšys tarp 10–13 metų moksleivių (procentais iš visų apklaustųjų).

1. Kuo skiriasi merginų ir vaikų pomėgiai pagal sporto rūšis? Kuo jie panašūs?
2. Kokios sporto rūšys tau labiausiai patinka? Kokią norėtum išbandyti?
3. Kokia yra sporto nauda? Ar sportas yra verslas, ar sveikas gyvenimo būdas? (Antrasis vyresniems mokiniams tinkamas klausimas.)

Kalbėjimo atlikties vertinimo lentelė

Kriterijus	Taškai	Aptartis
Turiny (išsamumas, apreptis)	3 taškai	3 tšk.: turinys išsamus: aptariami grafiniai duomenys, atsakoma į visus klausimus, pateikiama pavyzdžių. 2 tšk.: turinys gana išsamus: aptariami grafiniai duomenys, atsakoma į beveik visus klausimus, stengiamasi pateikti pavyzdžių. 1 tšk.: aptariami pagrindiniai grafiniai duomenys, atsakoma į dalį klausimų, kartais nukrypstama nuo pagrindinės temos. 0 tšk.: kalbant kartojama užduoties leksika, atsakymai į klausimus glausti ir apibendrinti.
Kalbėjimo sklandumas ir rišlumas	2 taškai	2 tšk.: kalbama spontaniškai, natūraliu tempu; veiksmingai vartojama teksto siejimo žodžių, parodomos sąsajos tarp minčių. 1 tšk.: kalbama gana tolygiu tempu, ilgesnių pauzių pasitaiko retai; ilgiau kalbant mintis gali šokinėti, trūkinėja nuoseklus dėstymas; teksto siejimo žodžių vartojama ribota, ne visada sėkmingai. 0 tšk.: kalbama pakankamai laisvai, tačiau tempas lėtėja, kai trūksta reikiamo žodžio, girdima daugiau pauzių; teksto siejimo žodžiai nuolatos pasikartoja.
Kalbos ištekliai	5 taškai	5 tšk.: žodynas pakankamai platus: mintys reiškiamos aiškiai ir taip, kad beveik nepastebima, jog kalbėjimas yra ribojamas kalbinių išteklių; klaidų, kurios sukeltų nesusipratimų, nedaroma; klystama vartojant tik sudėtingesnes konstrukcijas, o suklydus dažniausiai

		pasitaisoma; tartis ir intonacija aiški, kalbos tempas ir ritmas natūralus, tinkamai dedami loginiai kirčiai siekiant efektyviau perteikti savo mintis. 4 tšk.: dalis atlikties atitinka 5 tšk., kita dalis – 3 tšk. aptartis. 3 tšk.: žodynas gana platus, nors mintys ne visada formuluojamos įvairiai; retesnė leksika ir sudėtingos gramatinės struktūros vartojamos rečiau, o dėl žodyno spragų kartais akivaizdžiai sudvejojama, perfrazuojama ar pasikartojama; tartis ir intonacija aiški ir natūrali. 2 tšk.: dalis atlikties atitinka 3 tšk., kita dalis – 1 tšk. aptartis. 1 tšk.: žodynas nepakankamai platus, vartojama pagrindinė leksika ir gramatinės struktūros; mintys ne visada formuluojamos įvairiai, o dėl žodyno spragų kartais akivaizdžiai sudvejojama ar perfrazuojama, ar pasikartojama, tačiau tai reikalauja didelių pastangų; nepaisant akcento, tartis yra pakankamai gera, kad būtų aišku, kas norima pasakyti, bet pašnekovas kartais turi paprašyti pakartoti. 0 tšk.: atliktis nesiekia B2 lygio kokybinių požymių.
--	--	--

1.7.4. Mediacijos gebėjimų aprašai BEKM aiškinamosiomis skalėmis

Mediacijos gebėjimai apibūdinami tokiomis aiškinamosiomis skalėmis BEKM (BEKM 2020: 91-116):

- Bendroji mediacija
- Tikslinės informacijos perteikimas (žodžiu ir raštu)
- Grafikų, diagramų ir kt. duomenų aiškinimas (žodžiu ir raštu)
- Darbas su tekstais (žodžiu ir raštu)
- Rašytinio teksto vertimas (žodžiu ir raštu)
- Konspektavimas (paskaitose, seminaruose, susirinkimuose ir pan.)
- Nuomonės apie meninius tekstus (iš jų – ir grožinius) raiška
- Meninių tekstų (iš jų – ir grožinių) analizė ir kritika
- Bendradarbiavimas grupėje
- Vadovavimas grupės darbui
- Daugiakultūrinės aplinkos sukūrimas
- Tarpininkavimas neoficialiose situacijose (su draugais ar kolegomis)
- Komunikacijos užtikrinimas jautriose situacijose ir kilus nesutarimams

Mediacijos strategijos apibūdinamos tokiomis aiškinamosiomis BEKM (BEKM 2020: 117-122) skalėmis:

- Naujų sąvokų aiškinimas remiantis turimomis žiniomis
- Naujų sąvokų aiškinimas adaptuojant raišką
- Naujų sąvokų aiškinimas skaidant sudėtingą informaciją
- Teksto paprastinimas plačiau išskleidžiant sudėtingas sąvokas

- Teksto paprastinimas paliekant tik esminius dalykus

1.8. Kalbos išteklių vartojimo mokymas

Kalbos išteklių vartojimo gebėjimus pagal kalbos mokėjimo pasiekimų lygį mokiniai ugdosi visų kalbinės veiklos rūšių užduotimis – jas atlikdami jie ne tik kliaujasi savo komunikaciniais gebėjimais, bet ir sąmoningai, atsižvelgdami į užduoties tikslą bei kalbos vartojimo sociokultūrinį kontekstą, taiko fonetikos ir fonologijos, leksikos ir gramatikos, rašybos ir skyrybos žinias bei gebėjimus, paisydami teksto rišlumo, loginės minties sekos, žanro reikalavimų produkuoja sakinę, rašytinę ir audiovizualinę kalbą. BEKM pabrėžiama, kad mokinio žinios ir gebėjimai naudotis kalbiniais ištekliais, apimančiais žodyną, gramatiką, tartį ir rašybą, yra esminis kalbos mokymo(si) ir vertinimo aspektas (BEKM 2008: 195). Kalbos išteklių vartojimo gebėjimus (toliau – pagal BEKM lingvistinę kompetenciją sudarančias kompetencijas) apima šios sudedamosios dalys: leksinė, gramatinė, semantinė, fonologinė, ortografinė, ortoepinė.

Žodyno aprėptis, jo vartojimas yra pagrindiniai kalbos įsisavinimo parametrai. Jie iliustruojami BEKM skalėje (BEKM 2008: 150). Kuo platesnis mokinių žodynas, tuo lengviau įgyti mokomųjų dalykų žinias. Ugdymo procesui parenkant mokomą leksiką, siūloma laikytis tokių atrankos principų (BEKM 2008: 197):

- atrinkti svarbiausius žodžius ir posakius: a) iš teminių sričių tuos, kurių reikia mokinio poreikius atitinkančioms komunikacinėms užduotims atlikti, b) kuriais reiškiami kultūriniai skirtumai ir / ar reikšmingos vertybės bei įsitikinimai;
- rinktis dažniausiai vartojamus žodžius iš bendrojo žodyno ar iš siauresnių temų;
- atrinkti sakininius ir rašytinius (autentiškus) tekstus ir mokyti juose esamų žodžių;
- plėsti žodyną natūraliai, kai mokinys atlieka komunikacines užduotis.

Svarbu, kad plėsdami žodyno apimtį mokiniai palaipsniui įsisavintų ir 1) dažnai vartojamas sąvokas, ir 2) mokymuisi visų dalykų reikalingus tarpdisciplininius terminus (pavyzdžiui, tokius žodžius, kaip procesas, projektas ir pan.) bei 3) specifinius mokomųjų dalykų terminus.

Leksikos ištekliai gausinami įsisavinant pavienius žodžius ir pastoviuosius junginius, kurie mokomi kaip leksiniai vienetai (pavyzdžiui, pasakymai ‘labą dieną’, ‘kaip gyveni?’, frazeologizmai, palyginimai ir pan.). Išmokti naujų žodžių ir juos prisiminti mokoma per visas kalbinės veiklos sritis (receptiją, produkavimą, sąveiką, mediaciją) kiek įmanoma plačiau įtraukiant juos į aktyvią vartoseną. Gramatikos išteklių išmanymas ir gebėjimai jais naudotis komunikacinėse veiklose laikantis komunikacinės mokymo prieigos nėra tikslas, o reikšmės suvokimo ir perteikimo būdas, todėl jos mokoma praktiškai per komunikacijos veiklas.

Lietuvių kalbos pagal kalbos mokėjimo lygius (A1–B2) bendrojoje programoje yra apibrėžta, kokių gramatinių (morfologijos bei sintaksės) elementų, kategorijų, klasių reikėtų išmokyti mokant pagal konkretų kalbos mokėjimo lygį. BEKM gramatinės kompetencijos gebėjimai pagal kalbos mokėjimo lygius iliustruojami gramatikos taisyklingumo skalėje (BEKM 2008: 152). Mokinio gebėjimams suvokti ir kurti reikšmes (BEKM 2008: 154) priskiriami gebėjimai parinkti norimai išreikšti minčiai tinkamą raišką, skirti, pavyzdžiui, sinonimus, antonimus, dalį ir visumą reiškiančius žodžius ir pan. Fonetinio taisyklingumo gebėjimai pagal kalbos lygius iliustruojami tarties ir intonacijos skalėje (BEKM 2008: 156). Rašybos gebėjimų raida pagal kalbos lygius pateikiama BEKM skalėje (BEKM 2008: 157). Be lingvistinių

kompetencijų, kalbos išteklių ugdymas apima ir sociolingvistines bei pragmatines kompetencijas. Sociolingvistinės kompetencijos pasireiškia tuomet, kai mokinys geba parinkti tinkamus socialinių santykių žymiklius, situacijai tinkamą mandagumo raišką, atpažįsta pasakymus, nurodančius kalbančiojo tarmę ar profesiją (BEKM 2008: 162). Tuo tarpu pragmatinės kompetencijos apibūdina mokinio gebėjimą kurti tam tikros struktūros diskursą, nuosekliai plėtoti temą, parinkti stilių ar raiškos tikslumą (BEKM 2008: 165–166).

1.9. Mokymosi pasiekimų vertinimas

Lietuvių kalbos pagal pasiekimų lygius dalyko pasiekimų vertinimo specifiką palyginti su kitais bendrojo ugdymo mokomaisiais dalykais lemia mokymo turinio sąsajos su „Bendraisiais Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenimis“ (toliau tekste – BEKM, Europos Taryba 2001) ir BEKM papildančiu leidiniu „Companion Volume“ (toliau tekste – CV, Europos Taryba 2020). Pasiekimų lygiai orientuojami į BEKM A1–B2 lygių reikalavimus. BEKM/CV lygių pasiekimų ir jų tikrinimo samprata grindžiama veiksmine prieitimi (angl. action-oriented approach), todėl rengiant užduotis ir formuluojant kriterijus įvardijama, ką pasiekęs vieną ar kitą lygį mokinys geba daryti, o ne kokių žinių yra sukaupęs. Būtent pagal gebėjimus atlikti vienokias ar kitokias kalbines veiklas, realizuoti tam tikras komunikacines intencijas ir skiriami pasiekimų lygiai. Rengiant užduotis taip pat būtina atsižvelgti į kalbos vartojimo situacijas ir sociolingvistinius kontekstus, tematiką ir kalbos sistemos (lingvistinės, sociolingvistinės ir pragmatinės) išmanymą.

Skirtingų pasiekimo sričių (supratimo, raiškos, sąveikos, mediacijos, kalbos pažinimo) ir kalbinių veiklų (klausymo, skaitymo, kalbėjimo, rašymo) pasiekimai gali būti vertinami po vieną, pateikiant mokiniams specialiai parengtas klausymo, skaitymo, kalbėjimo (monologinio ar sąveikinio) ar rašymo užduotis. Ši tradicinė vertinimo strategija gali būti derinama su integruotais kelių skirtingų kalbinių veiklų pasiekimų patikrinimais, kuriuose atlikdamas vieną užduotį mokinys turi, pvz., ir skaityti, ir išklaudyti ar peržiūrėti tam tikrą audiovizualinį įrašą, ir aprašyti visą tam tikrą temą surinktą informaciją. Integruotos užduotys suteikia daug galimybių ugdyti ir vertinti mokinių kompetencijas. Pavyzdžiui, mokinys turi surasti keletą šaltinių mokytojo nurodyta tema ir parengti pristatymą klasėje. Tokia užduotis reikalauja ir kūrybiškumo, ir gebėjimo organizuoti savo laiką, planuoti darbus, ir skaitmeninių įgūdžių rengiant pateiktą ar ieškant šaltinių internete ir t.t. Ji taip pat parodys, ar mokinys geba pasirinkti nurodytos temos šaltinius, įvertinti jų aktualumą. Be šių kompetencijų, mokinys taip pat ugdysis gebėjimą greitai skaitydamas peržvelgti surastus tekstus, įvertinti jų tinkamumą užduočiai, pateikti svarbių minčių santrauką skaidrėse, sklandžiai ir rišliai pristatyti savo darbą klasėje. Pristatydamas savo darbą jis taip pat ugdysis gebėjimą valdyti jaudulį viešai kalbant, reikšti savo nuomonę, paaiškinti savo sprendimus, kūrybiškai pateikti skaidres ir t.t. Tad integruotos užduotys suteikia galimybių ir ugdyti, ir įvertinti įvairių kompetencijų pažangą.

Europos kalbų aplankas pateikia įvairių aptarčių, leidžiančių mokiniams įsivertinti savo kalbos mokėjimą, o mokytojams – atrinkti tas kalbines veiklas ar situacijas, kurios būtų tinkamos vieno ar kito mokėjimo lygio pasiekimams vertinti.

9.1.1. Sakytinės, rašytinės ir audiovizualinės kalbos supratimo pasiekimų vertinimas

Šių gebėjimų vertinimui naudojami tekstai turi atitikti mokinių interesus ir brandą tiek savo tematika, tiek žanrais. Todėl parenkant tekstus būtina atsižvelgti į mokinių, kuriems rengiama užduotis, amžių, bendrąjį pasaulio pažinimą, vyraujančius pomėgius, užtikrinti, kad tekstų tematika nediskriminuotų mokinių pagal lytį, kilmę, religiją ir kt. aspektais. Gera kalbos gebėjimų testavimo praktika taip pat reikalauja užduotį pateikti konkrečiame komunikavimo kontekste, kuris susieja mokymosi, vertinimo veiklą ir gyvenimo už mokyklos sienų patirtis. Viena vertus, toks yra BEKM „veiksminės prieigos“ reikalavimas. Kita vertus, mokymo procesas įgyja daugiau sąsajų su realybe, įtvirtinama nuostata, jog mokomasi ne tik pamokai, bet gyvenimui.

9.1.2. Raiškos (kalbėjimo ir rašymo), sąveikos ir mediacijos pasiekimų vertinimas

Atlikdami raiškos, sąveikos ir mediacijos užduotis mokiniai kalba, rašo, t. y. produkuoja kalbą. Šių gebėjimų pasiekimus tikrinančios užduotys taip pat turi būti pateikiamos mokiniui atpažįstamame komunikavimo kontekste. Užduotis „Parašykite rašinį apie atostogas“ tokio konteksto nesukuria, nes iš formuluotės neaišku nei kas yra to rašinio adresatas, nei kokioje gyvenimo situacijoje toks tekstas apskritai reikalingas, o nežinant sociolingvistinės situacijos detalių neįmanoma kalbėti nei apie numanomam adresatui tinkamą raiškos stilių, leksikos pasirinkimą, turinio detalumo lygį ir pan., nei priskirti tokią užduotį kuriam nors BEKM lygiui. Todėl rašymo užduotims taip pat būtina pateikti mokiniui atpažįstamą komunikavimo kontekstą, pavyzdžiui, „Mokykla skelbia rašinių konkursą „linksmiausia atostogų diena“. Nugalėtojų rašiniai bus skelbiami mokyklos tinklalapyje. Parašykite 200 žodžių rašinėlį konkursui“. Akivaizdu, kad viešam konkursui rašomas kūrybinis tekstas kelia tam tikrus stiliaus ir žanro reikalavimus, tačiau taip pat palieka daug erdvės mokinių kūrybai. Tuo tarpu suformulavus užduotį kitaip (pvz., „Įsivaizduok, kad susitikai su draugu po vasaros atostogų. Paklausk jo, ką jis veikė per atostogas, ir papasakok apie savo vasarą“), randasi kitokie registro lūkesčiai, raiška gali būti kur kas neformalesnė, kalbant įprasta palikti vieną kitą neužbaigtą mintį ir pan. Tad pateikus užduotyje tikrovišką kontekstą, mokinys geriau supranta savo kuriamo teksto pobūdį, jis rodo, ar geba atitinkamai pasirinkti ir turinį, ir raišką. Tuo tarpu mokytojas gali pritaikyti tokiai užduočiai aktualius vertinimo kriterijus.

Kalbėjimo ar rašymo užduotys vertinamos pagal kalbinius kriterijus, kurių svorį mokytojas pritaiko konkrečiai užduočiai pagal ugdymo proceso poreikį. Skiriami trys bendrieji atvirųjų užduočių vertinimo kriterijai:

- **Turinys:** komunikacinio tikslo pasiekimas, atsakymas į užduotyje pateiktą klausimą, temos supratimas, pavyzdžiui, trumpas prisistatymas žodžiu, pasakojimas apie atostogas, literatūros kūrinio personažo aptarimas, savo pozicijos ar nuomonės išdėstymas, argumentų originalumas, tinkamumas arba, jeigu to siekiama, atitikti tradicijai, faktinių duomenų teikimas, kitų autorių nuomonių perteikimas, skirtingų požiūrių gretinimas ir pan.
- **Teksto struktūra:** junglumas ir rišlumas sakinio, pastraipos ar teksto lygmeniu, minčių siejimo priemonių vartojimas, argumentavimo logikos nuoseklumas (chronologinė seka, argumentų „už“ ir „prieš“ pateikimas, gretinimas ir pan.).
- **Kalbiniai ištekliai:** leksinės ir gramatinės raiškos turtingumas, tinkamumas sociolingvistinei situacijai, rašyba ir skyryba, vartosenos taisyklingumas.

Priklausomai nuo kalbos gebėjimų lygio, vertinimo tikslo, užduoties tipo ir kitų konkrečių ugdymo situacijos aplinkybių (kodėl skiriama užduotis, kur ji atliekama: klasėje ar namuose, savarankiškas ar mokinių grupės darbas ir pan.) mokytojas gali savo nuožiūra nustatyti vertinimo kriterijų svorį. Viena rašymo užduotis (pvz., atsiliepiamas apie perskaitytą knygą) gali būti vertinama tik už minčių originalumą, kūrybiškumą, nekreipiant dėmesio į parašyto teksto struktūrą ar kalbos taisyklingumą. Tokiu būdu mokinys bus skatinamas mokytis išreikšti savo asmeninį požiūrį, ieškoti įdomesnių raiškos formų, nes būtent to reikalautų mokytojo pasirinktas turinio originalumo kriterijus. Tuo tarpu duodamas kitą užduotį mokytojas gali nurodyti, kad šį kartą vertins tik kalbos taisyklingumą – tokiu būdu mokiniai žinos, kad rašant šį darbą būtina atidžiai patikrinti savo švarraštį, nepamiršti pasinaudoti rašybos tikrinimo įrankiu kompiuteryje. Kai norima paskatinti mokytis struktūruoti tekstą, daugiau svorio galima skirti teksto struktūros kriterijui. Jeigu mokinys turi parengti žodinį pranešimą ir remtis įvairiais šaltiniais, mokytojas gali nutarti, kad vienas iš svarbesnių vertinimo kriterijų bus teisingai pateiktos nuorodos į naudotus šaltinius. Vadinasi, mokinys mokysis teikti nuorodas, ugdysis pagarbą kitų autorių darbui ir t.t. Kitaip tariant, užduočių vertinimo kriterijų svoris ir pasirinkimas priklauso nuo ugdymo proceso etapo ir konkrečių mokytojo keliamų tikslų.

Vertinant produkavimo užduočių atliktis paranku remtis BEKM pateiktais sakytinės ir rašytinės kalbos požymiais skirtingiems kalbos mokėjimo lygiams. Atvirųjų užduočių vertinimo kriterijų aptartys pateikiamos pagal kokybinius sakytinės ir rašytinės kalbos požymius 2 skyriuje.

2. Aukštesnių pasiekimų ugdymas

Ugdant mokinius pagal Programą, svarbu įvertinti, kad mokinių kalbinė patirtis yra skirtinga. Pavyzdžiui, grįžę iš užsienio mokiniai, gyvendami užsienio valstybėje šeimoje kalbėjo lietuviškai, todėl jie turi pakankamus sakytinės kalbos gebėjimus, bet produkavimo raštu gebėjimai nėra pakankami, todėl daugiau dėmesio reikia skirti šių mokinių rašytinės kalbos mokymui. Taip pat svarbu atsižvelgti į tai, kad mokiniai pasiekia vieną ar kitą pasiekimų lygį per skirtingą laiko tarpą. Pereinant iš vieno į kitą kalbos mokymosi lygį pravartu remtis BEKM pateiktais kokybiniais sakytinės ir rašytinės kalbos požymiais (BEKM: 2020). Požymių aptartys gali būti konkretinamos, tačiau siekiant išlaikyti sąsajas su BEKM, sukonkretintos aptartys neturėtų nutolti nuo BEKM aptarčių.

2.1. A1 lygio sakytinės ir rašytinės kalbos vartojimo kokybiniai požymiai

A1 lygio **sakytinės kalbos** kokybiniai požymiai:

Aprėptis. Pasako paprastus pavienius žodžius ir vieną kitą išmoktą frazę; kalba apie save; pavieniais žodžiais kalba apie patirtas konkrečias situacijas; kalbėdamas žinutę perteikia gestais, kūno kalba, kitų kalbų žodžiais.

Taisyklingumas. Kalbėdamas vartoja keletą paprastų įsimintų gramatinių konstrukcijų; kalba paprastais trumpais sakiniais.

Sklandumas. Atkartoja labai trumpus, pavienius, dažniausiai stereotipinius posakius-formules; stengdamasis prisiminti kokį nors žodį ar frazę daro daug pauzių.

Sąveika. Dalyvauja paprastame pokalbyje padedamas pašnekovo, kuris, kad vyktų sąveika, gali pakartoti, kalbėti lėčiau, perfrazuoti; paklausia asmeninės informacijos ir pats atsako į tokius klausimus.

Rišlumas. Vartoja pamatinius jungiklius „ir“, „po to“, „tada“; susieja žodžius ar jų grupes į labai paprastą linijinę seką.

Fonetika. Suprantamai ištaria tik keletą garsų; taisyklingai kirčiuoja tik paprastus, įsimintus žodžius ar pasakymus; lietuvių kalbą mokantys pašnekovai tik pasistengę gali suprasti tariamus žodžius ir frazes.

A1 lygio **rašytinės kalbos** kokybiniai požymiai:

Komunikacinio tikslo pasiekimas. Parašo paprastas, pavienes frazes, sakinius; rašant ilgesnį tekstą pasitaiko tokių minties trūkių, kurie tekstą daro labai sunkiai ar visai nesuprantamą.

Aprėptis. Labai elementarūs žodžių ir paprastų frazių ištekliai; žodyno pakanka užrašyti asmeninę informaciją ir įvardyti tam tikras konkrečias situacijas.

Rišlumas. Vartoja pamatinius jungiklius „ir“, „po to“, „tada“; susieja žodžius ar jų grupes į labai paprastą linijinę seką.

Taisyklingumas. Ribotai pavartoja keletą paprastų įsimintų gramatinių konstrukcijų; rašo trumpais paprastos struktūros sakiniais; daro klaidų, kurios gali tapti nesusipratimų priežastimi.

Apibūdinimas. Produkuoja paprastas frazes, sakinius apie save ir įsivaizduojamus asmenis; parašo apie tai, kur gyvena, ką veikia ir pan.

2.2. A2 lygio sakytinės ir rašytinės kalbos vartojimo kokybiniai požymiai

A2 lygio **sakytinės kalbos** kokybiniai požymiai:

Aprėptis. Vartoja elementarios struktūros sakinius; vartoja įsimintas frazes, žodžių grupes ar posakius-formules; ribotai suteikia įprastose kasdienėse situacijose reikalingą informaciją.

Taisyklingumas. Kalbėdamas taisyklingai vartoja kai kurias paprastas gramatines konstrukcijas; sistemingai daro elementarių klaidų.

Sklandumas. Kalba taip, kad būtų suprastas; mintis reiškia labai trumpais pasakymais; kalboje girdėti pauzių, nebaigtų sakinių, bandymų surasti tinkamesnę raišką.

Sąveika. Užduoda klausimus ir į juos atsako, reaguoja į paprastus teiginius; parodo, kad pokalbį seka, tačiau supranta per mažai, kad savarankiškai prisidėtų prie jo plėtotės.

Rišlumas. Žodžių grupėms susieti vartoja paprastus jungiklius, tokius kaip „ir“, „kad“, „bet“, „o“, „nes“, „todėl kad“.

Fonetika: tarimas gana aiškus, kad būtų suprantamas ir kitiems, tačiau pašnekovams kartkartėmis tenka prašyti pakartoti; stipri kitų kalbų įtaka kirčiavimui, ritmui ir intonacijai gali trukdyti suprasti produkuojamą kalbą, todėl pokalbio sėkmė priklauso nuo pašnekovų bendradarbiavimo; atskirus įsimintus žodžius taria aiškiai.

A2 lygio **rašytinės kalbos** kokybiniai požymiai:

Komunikacinio tikslo pasiekimas: parašo paprastų frazių, sakinių sekas, susietas pačiais paprasčiausiais jungikliais; ilgesniuose tekstuose gali pasitaikyti ir minties trūkių, kurie tekstą daro sunkiai suprantamą.

Aprėptis. Rašydamas vartoja elementarios struktūros sakinius, įsimintas frazes, pastoviuosius junginius, posakius-formules; geba perteikti kasdienėse situacijose reikalingą ribotą informaciją.

Riřlumas. Źodžių grupėms susieti vartoja tokius paprastus jungiklius kaip „ir“, „kad“, „bet“, „o“, „nes“.

Taisyklingumas. Paprastas dažniausias konstrukcijas vartoja taisyklingai; sistemingai daro elementarių klaidų; kartais klaidos gali tapti nesusipratimų priežastimi.

Apibūdinimas. Labai trumpai, elementariai aprašo praeities įvykius, veiklas ar asmenines patirtis; parašo trumpas, paprastas įsivaizduojamų asmenų biografijas, sueiliuoja paprastus tekstus apie žmones.

2.3. B1 lygio sakytinės ir rašytinės kalbos vartojimo kokybiniai požymiai

B1 lygio **sakytinės kalbos** kokybiniai požymiai:

Aprėptis. Kalbiniai iřtekliai leidžia reikšti mintis tokiomis temomis kaip šeima, bendravimas, pomėgiai ir interesai, patirtys, mokykla, mokymasis, kultūrinis gyvenimas, kelionės ir aktualijos; kartais gali kalbėti nelabai užtikrintai, perfrazuoja ieřkodamas tinkamo Źodžio.

Taisyklingumas. Palyginti taisyklingai vartoja įsimintus posakius-formules ir konstrukcijas, įprastas nuspėjamose situacijose.

Sklandumas. Kalba palyginti suprantamai; ilgesnėse laisvos raiřkos atkarpose pasitaiko akivaizdžių pauzių, kol parenkama tam tikra gramatinė ar leksinė raiřka ar bandoma pasitaisyti.

Sąveika. Pradedą, palaiko ir užbaigia paprastą asmeninį pokalbį apie pažįstamus dalykus ar jį dominančiomis temomis; pakartoja bent dalį to, ką pasakė kiti, ir taip patvirtina, kad suprato.

Riřlumas. Susieja keletą trumpų, pavienių, paprastų diskurso atkarpų į riřlią linijinę seką.

Fonetika. Tarimas dažniausiai suprantamas; ir visas pasakymas, ir atskiri Źodžiai intonuojami bei kirčiuojami beveik taisyklingai; akcentui dažniausiai įtakos turi kita (-os) kalba (-os), kuria (-iomis) jis kalba.

B1 lygio **rašytinės kalbos** kokybiniai požymiai:

Komunikacinio tikslo pasiekimas: parašo paprastus riřlius tekstus žinomomis temomis iš savo interesų srities susiedamas keletą pavienių elementų į linijinę seką; produkuojami tekstai yra suprantami, tačiau juose pasitaiko ir neaiřkių vietų, kurias skaitant būna sunku iki galo suprasti.

Aprėptis. Kalbiniai iřtekliai leidžia, nors ir nelabai užtikrintai, reikšti mintis tokiomis temomis kaip šeima, pomėgiai ir interesai, darbas, kelionės ir aktualijos.

Riřlumas. Susieja keletą trumpų pavienių teksto atkarpų į riřlų linijinį tekstą.

Taisyklingumas. Palyginti taisyklingai vartoja įsimintus, kasdienėse situacijose įprastus posakius-formules ir konstrukcijas; retkarčiais daro klaidas, kurias, jei kontekstas yra žinomas, dažniausiai galima teisingai interpretuoti.

Apibūdinimas. Rašydamas apie savo patirtį paprastame riřliame tekste apibūdina savo jausmus bei reakcijas aprašo tikrą ar įsivaizduojamą įvykį, neseniai įvykusią išvyką ir pan.; raštu papasakoja istoriją; paprastai, bet išsamiai aprašo žinomus dalykus iš savo interesų srities.

Argumentavimas. Rašo trumpus, paprastus rařinius (esė) jį dominančiomis temomis; raštu parengia pakankamai patikimas sukaupotos faktinės informacijos santraukas ar praneřimus

(ataskaitas); parašo labai trumpus, įprastos formos pranešimus (ataskaitas), kuriuose pristatoma kasdienė faktinė informacija ir nurodoma, kokių veiksmų derėtų imtis; raštu išdėsto savo požiūrį kasdienio ar nekasdienio gyvenimo temomis iš savo interesų srities.

2.4. B2 lygio sakytinės ir rašytinės kalbos vartojimo kokybiniai požymiai

B2 lygio **sakytinės kalbos** kokybiniai požymiai:

Aprėptis. Aiškiai apibūdina ir išreiškia savo nuomonę daugeliu bendrojo pobūdžio klausimų; turi pakankamai kalbinių išteklių; neparodo, kad pritrūko žodžių; vartoja vieną kitą sudėtinės struktūros sakinį.

Taisyklingumas. Kalba palyginti taisyklingai; pasitaikančios klaidos nesukelia nesusipratimų; padaręs klaidą dažniausiai pasitaiso.

Sklandumas (laisvumas). Kalba palyginti ilgomis atkarpomis; išlaiko įprastą vienodą tempą; kartais pasitaiko dvejonų ar pauzių, kai ieško tinkamos konstrukcijos; nedaro ilgų pauzių.

Sąveika. Pradedą pokalbį; tinkamu metu perima žodį; geba užbaigti pokalbį; kartais pasisako pernelyg tiesmukai; įsitraukia į diskusiją pažįstama tema; parodo, kad supranta pašnekovus; kviečia kitus įsitraukti į diskusiją.

Rišlumas. Siedamas savo pasakymus vartoja įvairių jungiklių; ilgesniuose pasisakymuose gali pasitaikyti minties trūkių.

Fonetika. Parenka tinkamą intonaciją; taisyklingai kirčiuoja ir aiškiai artikuliuoja atskirus garsus; gimtosios kalbos akcentas girdimas, tačiau jo įtaka supratimui nereikšminga arba jos nėra.

B2 lygio **rašytinės kalbos** kokybiniai požymiai:

Komunikacinio tikslo pasiekimas: parašo aiškius, išsamius tekstus; rašo įvairiomis temomis iš savo interesų srities; apibendrina iš įvairių šaltinių surinktą informaciją; vertina iš įvairių šaltinių surinktą informaciją; skiria oficialų ir pusiau oficialų stilių/registrą, nors kartais vartoja pasirinktam registrai ne visiškai priimtina raišką.

Aprėptis. Turi pakankamai kalbinių išteklių, kad aiškiai apibūdintų pažįstamus dalykus; turi pakankamai kalbinių išteklių, kad išreikštų savo nuomonę daugeliu bendrojo pobūdžio klausimų; rašydamas vartoja sudėtinės struktūros sakinių; vis dėlto kalbai trūksta ekspresyvumo; sudėtingesnės raiškos formas vartoja nenatūraliai.

Rišlumas. Rašydamas vartoja palyginti nemažai jungiklių; sakinius sieja į aiškų, rišlų tekstą; ilgesniame tekste gali pasitaikyti minties trūkių.

Taisyklingumas. Rašydamas kalbą vartoja palyginti taisyklingai; pasitaikančios klaidos nesukelia nesusipratimų.

Apibūdinimas. Parašo aiškius ir išsamius tikrų ir įsivaizduojamų įvykių bei patirčių aprašymus; rišliai susieja savo mintis laikydamasis nusistovėjusių žanro reikalavimų; parašo aiškius, išsamius aprašymus įvairiomis temomis iš savo interesų srities; raštu apžvelgia filmą, knygą ar pjesę.

Argumentavimas. Parašo rašinius (esė) ar ataskaitas (pranešimus), kuriuose pateikiama argumentų „už“ ir / ar „prieš“ tam tikrą požiūrį ar nuostatą; parašo rašinius (esė) ar ataskaitas (pranešimus), kuriuose paaiškinami įvairių pasirinkimų privalumai bei trūkumai; apibendrina

informaciją ir argumentus iš įvairių šaltinių; plėtoja argumentaciją; tinkamai išryškina svarbius aspektus ir reikšmingas detales; įvertina įvairias idėjas ar problemos sprendimo būdus.

3. Tarpdalykinių temų integravimas ir dermė su kitais dalykais

Ugdant mokinių kalbinius gebėjimus pagal kalbos lygius A1-B2, kitų mokomųjų dalykų ir tarpdalykinės temos įtraukiamos atsižvelgiant į mokinių kalbines galias – t. y., kokių kalbinių išteklių reikia, kad mokiniai galėtų viena ar kita tema komunikuoti. Programos turinio dalyje pateiktos temos apima tokias tarpdalykines temas: Lietuvos kultūra, Lietuvos istorija, sveika gyvensena, ekologija, kalbos ir kultūros ir pan. Toliau pateikiami galimų užduočių pavyzdžiai.

Ekologinė tematika

A2 lygis. Audiovizualinio teksto supratimas, kalbinių išteklių plėtra ir teksto kūrimas (10-14 m. mokiniams)

Tikslas – suprasti ir perteikti esminę informaciją ir vartojant paprastą kalbą.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, skaitmeninė.

Medžiaga, ištekliai: vaizdo klipo pavyzdys, dvikalbiai / aiškinamieji žodynai ar kt. vertimo įrankiai.

Užduotis: Peržiūrėkite grupės *Liūdni slibinai* vaizdo klipą apie šiukšlių rūšiavimą: <http://www.liudnislubinai.lt/?p=805>.

Sukurkite reportažą / interviu / stendinį pranešimą / trumpą filmuką, kaip jūs ir jūsų bendraamžiai rūšiuojate šiukšles. Paaiškinkite, kodėl tai svarbu.

A2 lygis. Rašytinio ir audiovizualinio teksto supratimas ir sąveika (7-10 metų mokiniams)

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, kūrybiškumo, skaitmeninė.

Medžiaga, ištekliai: komunikacinės technologijos, dvikalbiai / aiškinamieji žodynai ar kt. vertimo įrankiai.

Užduotys: Jūs su draugu nusprendėte pagaminti lesyklėlę.

1. Perskaitykite tekstą ir išsiaiškinkite:

Prieš gaminant lesyklėlę reikia nepamiršti dviejų svarbių dalykų. Kokių?

2. Per skype su draugu aptarkite, kokios norite lesyklėlės, kokių medžiagų jai pagaminti turite ir kokių reikės įsigyti, kokios problemos kyla ir kaip jas spręsite.

Lesyklėlė-namelis	Kiekvienas suprantame, kad lesyklėlės paskirtis – maitinti paukštelius žiemą. Bet prieš gaminant lesyklėlę, reikia nepamiršti kelių svarbių dalykų: lesyklėlė turi apsaugoti lesalą nuo lietaus, sniego ir vėjo ir turi būti patogiu lesyklėlę pripildyti lesalo ir išvalyti likučius.
--------------------------	--

Kiekvienam norisi, kad lesyklėlė būtų graži akiai ir nesudėtingai pagaminama. Labiausiai paplitusi savos gamybos lesykla pakabinama. Lesyklėlė gaminama su stogeliu nuo lietaus ir sniego. Kiekviena lesyklėlė turi turėti pagrindą ir stogelį.

Adaptuotas tekstas iš
<https://meistriukodirbtuvele.lt/straipsniai/kaip-pasigaminti-lesyklele/>

A2-B1 lygis. Rašytinio ir audiovizualinio teksto supratimas, kalbinių išteklių plėtra, teksto kūrimas (7-10 metų mokiniams)

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, skaitmeninė.

Medžiaga, ištekliai: vaizdo įrašas, dvikalbiai / aiškinamieji žodynai ar kt. vertimo įrankiai.

Užduotys:

1. Per pertrauką su vaikai kalbėjo, kaip rūpinasi paukšteliais žiemą. Dirbdami po du nuspręskite, ar Liudviko ir Rūtos pagalba paukščiams yra naudinga ar žalinga?

Liudvikas:

Lesyklėlę įkeliamo vos tik atšyla oras. Nuperkame įvairių grūdų, riešutų, saulėgrąžų, pakabiname ir turguje pirktų rūkytų lašinukų. Kartais paberiamo batono, o kartais - ir juodos duonos. Stengiamės lesinti kasdien, o kai būna labai šalta, ir kelis kartus per dieną.

Rūta:

Šalia mūsų namų yra tvenkinys. Rudenį jame apsigyvena daug žiemoti neišskridusių paukščių. Pažiūrėti gražu, bet jei ne žmonės, jie tikrai neišgyventų - maisto visiems ten tikrai neužtenka. Ypač būna jų gaila, kai tvenkinys užšąla... Todėl eidami pasivaikščioti visada nunešame ką nors skanaus ir jiems. Tai nieko nekainuoja, nes paprastai dalijamės su jais viskuo, ką ir patys valgome: jei liko košės, nunešame košės, jei troškinio - troškinio, žodžiu, neišmetame nieko, stengiamės gyventi ekologiškai ir taupiai.

2. O ką sako gamtininkai? Pažiūrėkite reportažą, kuriame gamtininkas Paltanavičius pasakoja, kaip žiemojantiems paukščiams pagelbėti. Kaip jis vertintų Liudviko ir Rūtos pagalbą paukščiams? (nuoroda: <https://www.youtube.com/watch?v=IcbNrgCuNeU>)

3. Kaip jums atrodo, ką pasakome sakydami *Taip elgdamasis darai jam meškos paslaugą.*

- (a) elgiesi su kitu nedraugiškai;
- (b) nori gero, bet rezultatas nebus geras;
- (c) tavo veiksmai kitam yra nemalonūs.

4. Klausydami reportažo antrą kartą pabaikite sakinius

Reportaže pasakojama apie
 Iki žiemos negalima lesinti paukščių todėl, kad
 Paukšteliai lesyklėlėje turėtų rasti
 Paukščių lesalui netinka
 Lesinimas – yra kasdienis rūpinimasis, nes

5. Parenkite pateiktis arba plakatą, kuris supažindintų, koks lesalas tikėtų skirtingiems paukščiams.

4. Kalbos medžiagos aprašai

4.1. A1 lygio konkrečiųjų sąvokų kalbinės raiškos pavyzdžiai

Temos	Potemės	Pavyzdžiai	Raiškos pavyzdžiai
Apie save	Vardas, pavardė, amžius. Išoriniai požymiai: akių ir plaukų spalva, plaukų ilgis; ūgis; apranga. Pomėgiai.	Prisistato pats/pati. Paklausia kito vardo, pavardės. Paklausia, kaip rašyti kito vardą, pavardę. Pristato savo draugus ar šeimos narius. Pasako, kiek jam/jai metų. Paklausia kito, kiek jam metų. Pasako, kiek kitam metų. Apibūdina savo išvaizdą: akių spalvą; plaukų spalvą, ilgį; ūgį; aprangą. Apibūdina kito išvaizdą. Pasako, kas jam/jai patinka. Paklausia kito.	Aš esu... Mano vardas yra... Mano pavardė yra... O koks tavo/Jūsų vardas? O pavardė? Kas jis/ji yra? Koks jo/jos vardas? Kaip rašyti tavo vardą / pavardę? Tai/Čia yra mano... Jo/Jos vardas yra... Man yra aštuoni/aštuoneri metai. O tau? Kiek tau metų? Kiek metų tavo sesei? Jai yra keturi/ketveri. Ji dar maža. Mano plaukai yra tamsūs ir trumpi, o akys – rudos. Aš esu aukštas. Aš su juoda striuke ir žaliu šaliku, be kepurės. Mano sesės plaukai yra šviesūs ir ilgi, jos akys žalios. Ji yra neaukšta. Jos paltas yra raudonas, o kepurė balta. Man patinka skaityti, sportuoti. O kas tau patinka?
Tarpasmeniniai santykiai, šeima	Šeima, draugai.	Papasakoja apie savo šeimą ir draugus. Paklausia apie draugus ir jų šeimą. Paklausia, kaip dažnai jie	Mano šeima didelė: turiu vieną seserį ir du brolius. Ar tavo šeima didelė? Ar tu turi brolių, seserį? Ar tavo seneliai gyvena kartu? Ar

		susitinka, kaip bendrauja.	<i>jūs dažnai susitinkate? Kaip jūs dažniausiai kalbate: telefonu, internetu, skype'u ar per zoom'ą?</i>
Gyvenamoji aplinka	Gyvenamoji vieta (šalis, miestas / kaimas; namas / butas): vieta; kambariai, baldai, daiktai.	Pasako, kur jis/ji gyvena. Pasako savo adresą, telefono numerį, elektroninio pašto adresą. Paklausia, kur gyvena kitas. Paklausia, koks kito namų adresas, telefono numeris, elektroninio pašto adresas. Įvardija kambarius ir daiktus juose (kas kur yra/ko kur nėra).	<i>Dabar aš gyvenu Lietuvoje, Klaipėdoje / Krūminių kaime. Mes gyvename Užupyje / miesto centre. Mes gyvename bute. Mano adresas: Miško gatvė 3, butas 8. Mano telefono numeris yra 8 615 48159. Mano el. paštas: tuktuk@gmail.com Kur tu gyveni? Ar tu gyveni senamiestyje? Koks tavo namų adresas? Koks tavo telefono numeris/telefonas? Koks tavo el. pašto adresas/el. paštas? Mano kambaryje yra kompiuteris / nėra balkono. Televizorius yra svetainėje. Mūsų name nėra lifto.</i>
Kalbos ir kultūros	Tautybės, šalys, kilmė. Vilnius, kiti Lietuvos miestai. Europos miestai ir sostinės.	Pasako, iš kur jis/ji yra. Paklausia, iš kur yra kitas. Įvardija kai kurias šalis, jų sostines. Pasako, kas jam/jai patinka kokioje šalyje, mieste. Paklausia kito.	<i>Aš esu iš Lietuvos, iš Vilniaus. Iš kur tu esi? Ar jūs esate iš Lietuvos? Ši vėliava yra Lietuvos, ši – Latvijos, o ši – Lenkijos. Man patinka italų kalba. Ar tau patinka prancūziška muzika?</i>
Mokykla, mokymasis	Mokykla, klasė. Mokomieji dalykai. Pamokų tvarkaraštis.	Pasako, iš kokios jis/ji mokyklos, klasės. Pasako, kokie dalykai jam/jai patinka, sekasi. Pasako, ką veikia per skirtingas pamokas. Pasako, kada vyksta kokia pamoka.	<i>Aš esu iš Simono Stanevičiaus progimnazijos 4A klasės. Man patinka fizika. Man sekasi ir kalbos. Per lietuvių (kalbą) mokomės skaityti ir rašyti lietuviškai. Pirmadienį turime geografiją, istoriją, matematiką ir lietuvių kalbą. Antradienį pirma pamoka yra lietuvių (kalba ir literatūra).</i>
Kelionės,	Gyvenamoji vieta.	Įvardija, kas kur yra	<i>Miesto centre yra bažnyčia</i>

transportas	Kelias į mokyklą/namo. Susisiekimo priemonės. Saugumas ir taisyklės.	mieste. Papasakoja, kaip jis/ji eina į mokyklą, namo. Įvardija transporto priemones. Sako nurodymus, ką daryti, o ko nedaryti.	<i>ir aikštė. Šalia namų yra parkas Į mokyklą vasarą einu pėsčiomis, o žiemą važiuoju autobusu. Man reikia pereiti Laisvės prospektą. Mokykla yra kitoje gatvės pusėje. Pas draugus važiuoju dviračiu, o į kaimą – traukiniu. Stok! Raudona! Nedaryk taip.</i>
Profesinė aplinka	Profesijų, darbų pavadinimai. Vietos, kur jie dažniausiai būna. Pagrindinė veikla	Įvardija profesijas ir vietas, kur šios profesijos žmonės dirba. Įvardija ypatybes, būdingas šių profesijų atstovams. Pasako savo šeimos narių profesijas, darbus. Paklausia, ką/kur dirba kitas.	<i>Virėjas dirba valgykloje, kavinėje, restorane. Ūkininkas dirba kaime. Jis turi savo ūkį. Mano mama – gydytoja. Ji dirba vaikų ligoninėje. Ji gydo vaikus. Mama yra labai gera. Vairuotojai turi būti atidūs. Ką dirba tavo mama? O kur dirba tavo tėvas?</i>
Vaikų ir jaunimo gyvenimas	Žaidimai (stalo, judrieji, kompiuteriniai), sportas, meninė veikla, pomėgiai.	Pasako, ką jis/ji mėgsta veikti laisvalaikio. Įvardija žaidimus, sporto šakas, laisvalaikio veiklas. Paklausia, kokia veikla ar sportas kitam patinka.	<i>Kai turiu laiko, žaidžiu kompiuteriu. Aš mėgstu bėgioti. Penktadienį žaidžiame krepšinį. Vasarą mes daug keliaujame. Žiemą mes dažnai einame slidinėti. O kas tau patinka? Ar tau patinka sportuoti? Krepšinis? Gal žaidi krepšinį ar šachmatais? Ar tu moki plaukti?</i>
Kasdienė veikla	Laikas. Dienotvarkė. Poilsis.	Nurodo laiką (dieną, valandą), kada ką jis/ji daro. Papasakoja savo dienotvarkę. Pasako, kiek laiko ir ką jis/ji veikia. Papasakoja, kokia buvo jo/jos diena. Papasakoja, kada, kiek laiko ir kaip jis/ji ilsisi.	<i>Į mokyklą išeinu aštuntą valandą penkiolika minučių. Mano diena prasideda septintą valandą trisdešimt minučių. Negaliu – pirmadienį penktą valandą man futbolas. Dabar aš ruošu pamokas. Kaip paruošu pamokas, eisiu į lauką. Kaip visada, pirmadienis buvo įdomus.</i>

			<i>Kai galiu, klausau muzikos, žaidžiu. Miegoti einu anksti – devintą valandą vakaro.</i>
Sveika gyvensena	Maisto produktai, gėrimai. Kūno dalys. Sveikata. Sveikatos sutrikimai.	Pasako, kas jam/jai patinka/nepatinka. Įvertina, ar patiekalas yra sveikas. Paklausia, ką mėgsta ar ko nemėgsta kitas. Nurodo, ką jam/jai skauda. Pasako, kaip jis/ji jaučiasi. Paklausia, kaip jaučiasi kitas.	<i>Man patinka varškė. Aš mėgstu jogurtą. Man nepatinka morkų sultys. Aš mėgstu apelsinų sultis – tai labai sveika. Ar tau patinka jogurtas? Man labai skauda dantį. Turiu temperatūros. Šiandien man geriau. Kaip tu? Ar turi temperatūros?</i>
Informacinės technologijos	Kasdienėje veikloje naudojami prietaisai. Internetas, socialiniai tinklai.	Pasako, koks jo/jos telefonas/kompiuteris. Pasako, kokią programą jis/ji naudoja. Paklausia apie interneto ryšį, kaip prisijungti prie interneto. Paklausia, kodėl prietaisas neveikia. Paprąšo pagalbos.	<i>Mokykloje dažniausiai naudoju Word'o programą. Ar čia yra internetas? Kaip galiu prisijungti prie jūsų interneto? Koks prisijungimo kodas? Jūsų internetas labai lėtas – kodėl? Gal galite man padėti – dingio internetas.</i>
Paslaugos, aptarnavimas, pirkiniai	Parduotuvės, prekės. Kainos.	Įvardija parduotuves ir tai, ką galima ten nusipirkti. Moka apsipirkti, užsisakyti, paklausti kainos. Moka paklausti, kuri parduotuvė, kavinė patinka kitam.	<i>Knygas perku arba internetu, arba knygų mugėje. Prašom kilogramą obuolių ir litrą pieno. Kiek kainuoja kilogramas slyvų? Prašom man blynelių su varške. Kur tu perki bandeles? Tau patinka ši picerija? Kur pirmai sportbačius? Kiek kainavo?</i>
Gamta, ekologija	Metų laikai, orai. Geografinė padėtis. Gyvūnai, augalai. Tarša, atliekų rūšiavimas.	Įvardija metų laikus, apibūdina orus. Įvardija žemynus, nurodo šalies geografinę padėtį. Įvardija gyvūnus ir augalus. Įvardija atliekų kategoriją. Sako nurodymus, ką daryti, o ko nedaryti.	<i>Atėjo žiema. Sninga, šąla, temperatūra naktį – minus 10. Lietuva yra Europoje, o Argentina – Pietų Amerikoje. Kai čia vasara, Argentinoje – žiema. Argentinoje žiema yra šiltesnė. Čia – gandras, nacionalinis Lietuvos paukštis. Tai – ne stiklas, tai – plastikas.</i>

			<i>Popierių mesk čia, o plastiką – ten.</i>
Kultūrinis gyvenimas	Šeimos ir valstybinės šventės. Kinas. Koncertai.	Įvardija šventes, pasako, kada jos švenčiamos. Pristato savo mėgstamiausią filmą, aktorių(-ę), režisierių(-ę), grupę, dainininką (-ę), kompozitorių (-ę). Paklausia kito, ką jis/ji mėgsta ir kodėl. Pasako savo nuomonę, vertinimus.	<i>Rytoj – mano gimtadienis. Kovo 11-oji yra Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo diena. Man patinka filmas „Riešutų duona“. Ar tu jį matei? Dar man patinka Andrius Mamontovas ir jo „Laužo šviesa“.</i> <i>O kas tau patinka? Kodėl? Man patinka metalas ir rokas. Tai – popsas, aš neklausau popso.</i>

4.2. A2 lygio konkrečiųjų sąvokų kalbinės raiškos pavyzdžiai

Temos	Potemės	Pavyzdžiai	Kalbinės raiškos pavyzdžiai
Apie save	Išvaizda, fiziniai požymiai, apranga. Būdo savybės. Pomėgiai.	Apibūdina savo išvaizdą: fizinius požymius, aprangą, palygina ją su šeimos narių išvaizda. Apibūdina šeimos narių būdo požymius, darbus. Apibūdina savo, savo draugų ir šeimos narių būdą, pomėgius.	<i>Mano plaukai tamsūs, garbanoti, akys – rudos – visai kaip mamos. Kaip ir tėvas, esu aukšta. Mano džinsai yra juodi, striukė mėlyna. Mano tėvas – troleibuso vairuotojas, o mama – muzikos mokytoja. Mano tėtis yra tylus, ramaus būdo, bet turi gerą humoro jausmą, mama yra aktyvesnė, moka bendrauti su vaikais. Aš – kaip mama, man patinka bendrauti su žmonėmis.</i>
Tarpasmeniniai santykiai, šeima	Šeima, draugai, ryšiai ir santykiai su bendraamžiais, darbas poromis ir komandoje/grupėje.	Papasakoja apie savo šeimą ir draugus (jų išvaizdą, amžių). Įvardija tarpusavio santykius.	<i>Turiu sesę/seserį ir brolį. Sesė/Sesuo yra vyresnė. Jai – 10 metų. Jos plaukai yra šviesūs ir ilgi, akys – žalios.</i>

	Bendra veikla.	Papasakoja, ką jie mėgsta veikti kartu. Paklausia kito apie šeimą ir draugus (jų amžių), tarpusavio santykius, bendrą veiklą.	<i>Mums patinka kartu žaisti šachmatais. O mano brolis dar labai mažas. Jam tik metukai. Mūsų šeima draugiška – viską darome kartu: kartu einame pasivaikščioti, kartu muzikuojame. Ar tavo šeima didelė? Ar turi brolių, seserų? Kiek metų broliui? Ar tu gerai sutari su seneliais? Ką jums patinka veikti kartu?</i>
Gyvenamoji aplinka	Mokinio gyvenamoji aplinka: konkreti gyvenamoji vieta; kambariai; daiktai (ir kur jie yra). Gimtasis kraštas/miestas/kaimas.	Pasako, kur jis/ji gyvena, nurodo tikslų adresą. Apibūdina, kur yra jo/jos kaimas/namas. Papasakoja apie savo gimtąjį kraštą/miestą/kaimą. Paprąšo kito papasakoti apie gimtąjį kraštą/miestą/kaimą, palyginti jį su ... Paklausia, kur kitas gyvena, kas yra šalia. Įvardija kambarius ir daiktus juose (kas kur yra / ko kur nėra). Paklausia kito, kas yra jo/jos name/bute.	<i>Dabar aš gyvenu Lietuvoje. Mano adresas: Trakų g. 7–17, Vilnius. Aš gyvenu Krūminių kaime / Kauno senamiestyje. Aš gyvenu prie parko. Mūsų kaimas yra prie upės. Mano gimtasis miestas – Druskininkai. Tai miestas-kurortas. Jis yra Pietų Lietuvoje. Tai žalias ir švarus miestas. Papasakok apie miestą, kuriame tu gimei ir užaugai. Ar jis didesnis už Vilnių? Ar jame yra universitetas? Kokia upė ten teka? O kur tu gyveni? Ar šalia tavo namo yra sodas? Mano kambaryje yra kompiuteris/nėra televizoriaus. Virtuvėje yra stalas ir keturios kėdės. Mūsų bute nėra balkono. Ar tavo name yra liftas?</i>
Kalbos ir kultūros	Lietuvos kultūra, istorija. Pasaulio	Pasako, iš kur jis/ji yra. Pasako, kokiais kalbas ir	<i>Aš gimiau Airijoje, bet aš nesu airis/airė, aš</i>

	šalys, Europos miestai ir sostinės. Įžymūs žmonės, įžymybės, įžymūs paminklai.	kaip gerai jas jis/ji moka. Paklausia, iš kur yra kitas, kaip jis/ji kalba. Pristato Lietuvos Respublikos valstybinius simbolius, reprezentacinius objektus. Papasakoja, kokioje šalyje kas ir kodėl jam/jai patinka. Paklausia, kito, kur jis/ji buvo, ką įdomaus matė. Papasakoja apie įžymius šalies žmones, įžymius gamtos, architektūros paminklus. Pataria, ką būtinai reikia pamatyti, kodėl.	<i>esu lietuvis/lietuvė. Aš gerai kalbu angliskai ir lietuviškai. Suprantu ir itališkai. Iš kur tu esi? Kur tu gimei? Kaip tu kalbi? Ar tu kalbi/moki lietuviškai? Girdėjau, tu kalbi prancūziškai? Tu prancūzas? Čia yra Lietuvos istorinė vėliava. Matai – čia Vytis. Ar žinai, kas buvo Gediminas? Man patinka Skandinavija: ir žmonės, ir gamta, ir kultūra. Dar man patinka Prancūzija, ypač jų saldumynai. Jau matei Trakų pilį? Ar žinai, kur Tytuvėnai? Sako, ten labai gražu. Norėčiau tau papasakoti apie Darių ir Girėną – ar žinai, kas jie buvo, kodėl lietuviai juos gerbia? Jei važiuosite į Šiaulius, būtinai nuvažiuokite ir į Kryžių kalną. Pamatysi – tai unikali vieta.</i>
Mokykla, mokymasis	Mokykla, klasė, mokomieji dalykai, pamokų tvarkaraštis. Mokymosi būdai, skaitymas, namų darbai, projektai, informacijos paieška.	Įvardija savo mokyklą, klasę. Pasako, kokie dalykai patinka, sekasi. Pasako, ką veikia per skirtingas pamokas. Pasako, kokią savaitės dieną vyksta kokios pamokos. Paklausia apie namų darbus. Pasako, ką reikia/reikėjo padaryti namuose. Paklausia kito apie mokyklą ir mokslus.	<i>Aš esu iš S. Daukanto mokyklos. Esu iš 3C klasės. Man patinka ir kalbos, ir matematika, ir fizinis lavinimas. Per lietuvių mes daug skaitome ir kalbame lietuviškai. Man patinka ši pamoka, nes mes daug diskutuojame. Ką reikia/reikėjo padaryti namie? Namų darbas – 5 pratimas. Iš kokios tu mokyklos?</i>

			<i>Iš kokios tu klasės? Kas tau patinka labiau: chemija ar fizika? Kodėl tau patinka fizika?</i>
Kelionės, transportas	Gyvenamoji vieta. Vietos mieste. Kelias į mokyklą ir namo. Kelionės. Saugus keliavimas.	Pasako, kas kur yra mieste/kaime ir kaip ten nueiti/nuvažiuoti. Paklausia, kur kas yra ir kaip ten nuvykti. Papasakoja, kaip jis/ji eina/važiuoja į mokyklą. Pasako, kokios kelionės jam/jai patinka. Nurodo, ką ir kodėl reikėtų aplankyti. Papasakoja, kur jis/ji jau lankėsi, ką įdomaus sužinojo per atostogas, kur planuoja atostogauti šiemet. Paklausia kito apie atostogas. Paprašo kito papasakoti apie planus.	<i>Knygynas yra Pilies gatvėje, šalia bažnyčios. Sporto klubas yra prie parko, o stadionas – parke. Kur yra Mažvydo biblioteka? Man geriau važiuoti ar eiti? Į mokyklą einu pėsčiomis. Pereinu per aikštę ir prie parko pasuku į dešinę. Į muzikos mokyklą važiuoju dviračiu – ji toliau. Labiausiai man patinka keliauti traukiniu. Jei būsite Trakuose, apžiūrėkite Trakų pilį ir paragaukite kibinų. Pernai per atostogas buvome Paryžiuje: apžiūrėjome miestą, aplankėme daug muziejų. Šiemet per vasaros atostogas keliausime po Lietuvą. Dar nežinau, kur keliausime šią žiemą. O kur jūs atostogavote? Kas jums labiausiai patiko? Kur planuojate atostogauti šiemet?</i>
Profesinė aplinka	Profesijos, darbai: darbovietės. Pagrindinė tam tikrų profesijų darbuotojų veikla ir gebėjimai.	Įvardija profesijas, jų atstovų atliekamus darbus, pagrindines veiklas. Papasakoja apie savo ir kitų gebėjimus. Paklausia, ką kitas moka/geba. Papasakoja, kuo jis/ji norėtų tapti ir kodėl.	<i>Žurnalistai dirba redakcijoje, renka informaciją ir rengia reportažus, interviu, rašo straipsnius. Moku megzti, jau nusimezgiau šaliką. O senelė gražiai siuvinėja. Man patiktų dirbti su vaikais. Manau, esu</i>

			<i>kantri, o su vaikais reikia turėti daug kantrybės.</i>
Vaikų ir jaunimo gyvenimas	Laisvalaikis: žaidimai, pomėgiai, pramogos. Viešieji renginiai. Sportas, apranga, priemonės.	Pasako, ką jis/ji mėgsta veikti laisvalaikiu. Pasako, ką jis/ji veikė per atostogas. Aprašo savo laisvalaikį: kada, ką paprastai veikia, kas patinka (įvardija žaidimus, sporto šakas, laisvalaikio veiklas), į kokius renginius eina. Paklausia, kokia veikla ar sportas patinka kitam ir kodėl.	<i>Laisvalaikiu aš žaidžiu tenisą. Šiomet per atostogas mes daug keliavome po Lietuvą. Rytoj einame į kiną. Mums su broliu patinka veiksmo filmai. Eisi rytoj į varžybas? Būtinai. Noriu palaikyti savo komandą. Kitą savaitę prasidės oro balionų festivalis – aš būtinai eisiu pasižiūrėti. Gal ir tau įdomu? Ką tu veiki laisvalaikiu? O koks kompiuterinis žaidimas tau patinka labiausiai? Man irgi patinka, kai reikia pagalvoti.</i>
Kasdienė veikla	Laikas. Dienotvarkė. Rutina. Popamokinė veikla. Namų ruošos darbai. Poilsis, miegas.	Pasako, kada ir ką jis /ji veikia. Pasako, kiek laiko jis/ji tai veikia. Papasakoja, apie savo dieną. Papasakoja, kokius namų ruošos darbus padeda nudirbti. Papasakoja, kiek laiko ir kaip jis/ji ilsisi.	<i>Mano diena prasideda septintą valandą trisdešimt minučių. Į mokyklą išeinu aštuntą valandą penkiolika minučių. Kiekvieną pirmadienį penktą valandą man futbolas. Mano pareiga – išvesti šunį ir palydėti sesę iki darželio. Kai nesimokau ir nesportuoju, klausau muzikos, žaidžiu. Miegoti einu anksti – pusę devintos.</i>
Sveika gyvensena	Maisto produktai ir gėrimai. Receptai. Sveika gyvensena. Vizitas pas gydytoją. Sveikatos sutrikimai/ pagerėjimas.	Pasako, kas jam/jai patinka/nepatinka. Paklausia, ką mėgsta ar ko nemėgsta kitas. Įvertina, ar patiekalas yra sveikas. Papasakoja, kaip jį gaminti. Pasako, kaip jis/ji jaučiasi; nurodo simptomus.	<i>Man patinka slyvų pyragas. Nemėgstu raugintų kopūstų salotų. Ar tau patinka jogurtas? Taip, labai – tai ir sveika, ir skanu. Gal nori pomidorų</i>

		Paklausia, kaip vartoti vaistus. Paklausia, kaip jaučiasi kitas.	<i>sriubos? Pats viriau. Močiutė vasarą išmokė. Viskas labai paprasta: paimi penkis pomidorus... Manau, man gripas – skauda galvą ir raumenis.... Šiandien jau geriau: neturiu temperatūros, neskauda ir gerklės. Šiuos vaistus geriau gerti prieš valgį ar po valgio? Kaip tu? Ar dar turi temperatūros?</i>
Informacinės technologijos	Medijos. Informacinės technologijos. Atsakingas ir etiškas elgesys virtualioje erdvėje.	Nurodo, koks jo/jos telefonas/kompiuteris. Pasako, kokią programą jis/ji naudoja. Apibūdina, kaip dera bendrauti virtualioje erdvėje, atpažįsta netinkamą elgesį. Paklausia apie interneto ryšį, kaip prisijungti prie tinklo. Paklausia, kodėl kas nors neveikia. Paprašo pagalbos.	<i>Mano telefonas senas, bet vis dar gerai veikia. Mokykloje dažniausiai naudoju Word'o programą. Mandagiai turime bendrauti ir internete. Man nepatinka, kaip šis žmogus rašo apie kitus... Ar čia yra internetas? Kaip galiu prisijungti prie jūsų interneto? Koks prisijungimo kodas? Jūsų internetas labai lėtas – kodėl? Gal galite man padėti – dingio internetas.</i>
Paslaugos, aptarnavimas, pirkiniai	Parduotuvės, prekės. Kainos. Paslaugos, paslaugų kokybė.	Įvardija parduotuves ir tai, ką galima jose nusipirkti. Moka apsipirkti, paklausti kainos. Moka užsisakyti, paprašyti nuolaidos. Paklausia, kuri parduotuvė/kavinė/sporto klubas/knygynas patinka kitam ir kodėl.	<i>Knygas perku arba internetu, arba knygų mugėje – taip pigiau. Sportbačius pirkau internetu, man patiko jų modelis. Kiek kainuoja kilogramas slyvų? Prašom man blynelių su varške. Kur pirkti sportbačius? Kiek kainavo? Kuris sporto klubas tau patinka labiausiai? Ar ten yra</i>

			<i>nuolaidų moksleiviams, šeimoms?</i>
Gamta, ekologija	Flora, fauna. Klimatas, orai. Aplinkos apsauga. Ekologinės problemos. Atsakingas vartojimas. Ekologinės akcijos	Įvardija gyvūnus ir augalus, kuriems reikalinga pagalba. Apibūdina orų kaitą keičiantis metų laikams. Aprašo ekologinę šalies, vietovės situaciją. Papasakoja apie ekologinę akciją, pakviečia kitą joje sudalyvauti.	<i>Žiemą kieme mes įsirengiame lesyklėlę – kai šalta, čia atskrenda daug paukščių. Mes juos lesiname kiekvieną dieną tuo pačiu metu. Atėjo žiema. Sninga, šąla, temperatūra naktį – minus 10. Mokslininkai sako, kad reikia tirti upių vandenį. Mes turime rūšiuoti atliekas visur: ne tik namie, bet ir mokykloje. Ar dalyvausi akcijoje „Darom“? Mes tvarkysime ežero pakrantę.</i>
Kultūrinis gyvenimas	Bendruomenės, valstybinės ir kalendorinės šventės. Žymios Lietuvos istorinės asmenybės Kinas, teatras, muziejai. Koncertai, muzikos rūšys.	Įvardija šventes, pasako, kada ir kaip jos švenčiamos. Pristato savo mėgstamiausią filmą, aktorių (-ę), režisierių (-ę). Papasakoja apie skirtingų istorinių laikotarpių pasirinktas asmenybes. Pristato savo mėgstamiausią muzikinį kūrinį, grupę, dainininką (-ę), kompozitorių (-ę). Paklausia, ką kitas mėgsta ir kodėl. Pasako savo nuomonę, vertinimus.	<i>Kitą savaitę švęsime net dvi dienas. 11-tą dieną minėsime Lietuvos nepriklausomybės dieną. O šeštadienį bus mūsų miesto gimtadienis. „Riešutų duona“ – tai linksmiausias lietuviškas filmas. Beje, ar tu jį matei? Kuri lietuviška daina man patinka labiausiai? Manau, kad Marijono Mikutavičiaus „Trys milijonai“. Dar patinka „Raudoni vakarai“. O kas tau patinka? Kodėl? Man patinka bliuzas, dar klausausi ir lietuvių liaudies dainų.</i>

4.3. B1 lygio konkrečiųjų sąvokų kalbinės raiškos pavyzdžiai

Temos	Potemės	Pavyzdžiai	Kalbinės raiškos pavyzdžiai
Apie save	Išvaizda, išskirtiniai požymiai. Apranga ir stilius. Pomėgiai.	Išsamiai apibūdina savo išvaizdą, nurodo išskirtinius bruožus, juos palygina su kitų. Išsamiai aprašo savo aprangą, jos stilių. Apibūdina savo charakterį, įsitikinimus, juos palygina su kitų charakteriu ir pan.	<i>Esu šviesių, ežiuku kirptų plaukų, rudų akių, 180 cm ūgio. Nešioju akinius. Vilkėsiu juodą odinę striukę, tamsiai mėlynus džinsus. Manau, ir savo charakteriu, ir išvaizda esu labiau panašus į tėvą. Jis tikras žemaitis – jei pasakė, kad bus taip, o ne kitaip, savo žodžio nekeis. Ir aš esu ramaus būdo, laikausi duoto žodžio.</i>
Tarpasmeniniai santykiai, šeima	Jaunimo gyvenimo būdas, bendravimas, santykiai su tėvais, bendraamžiais, bendruomenės nariais, pagarba ir sutarimas ir pan.	Pasakoja apie bendrą (šeimos, bendraamžių) veiklą, tarpusavio santykius. Pasakoja apie savo santykius su skirtingų kartų žmonėmis, apibūdina kartų skirtumus. Paklausia kito apie šeimą ir draugus (jų išvaizdą, amžių, pomėgius, tarpusavio santykius ir palaikymą, bendrą veiklą, vertinimus).	<i>Mūsų šeima labai draugiška. Mums patinka kartu leisti laiką. Mes niekada nesusipykstame, net jei dėl ko nors ir susiginčijame. Senelis sako, kad jis nesupranta jaunimo... Gal ir taip, užtat jis moka išklausti. Ir pasakoti. Man patinka klausyti jo prisiminimų apie tai, kaip viskas buvo, kai jis buvo mano amžiaus. Ar čia tavo šeima? Ar tu gerai sutari su savo vyresniuoju broliu? O ką apie tavo pomėgį sako seneliai? Kodėl metei muzikos mokyklą? Ar tėvai tau pritaria?</i>
Gyvenamoji aplinka	Gimtoji šalis, jos istorija, lankytinos vietos.	Papasakoja apie savo gimtąjį kraštą: apibūdina geografinę padėtį, papasakoja krašto istoriją, aprašo lankytinas vietas, įžomybes. Apibūdina, kuo ypatinga jo/jos gyvenamoji vieta. Paklausia, kur gyvena kitas, paprašo jo/jos papasakoti, kuo ypatinga ši vietovė: jos gamta, istorija, lankytinos vietos ir pan.	<i>Mano gimtasis miestas – Druskininkai. Tai miestas-kurortas Lietuvos pietuose, Dzūkijoje, maždaug už 60 km į pietus nuo Alytaus, netoli sienos su Baltarusija. Druskininkai yra seniausias ir didžiausias Lietuvos kurortas. Be to, čia yra ir moderni „Sniego arena“, galima slidinėti visus metus. Ten, kur gyvenu, taip ramu, kad kartais jaučiuosi lyg kaime. O kur konkrečiai Užupyje tu</i>

			gyveni? Šalia „Angelo“? O ką matai pro savo kambario langus? Papasakok, kuo garsus Užupis.
Kalbos ir kultūros	Lietuvos kultūra ir istorija. Pasaulio šalys ir miestai. Kultūriniai ypatumai. Lankytinos vietos.	Papasakoja, kur jis/ji yra buvęs/buvusi. Apibūdina Lietuvos ir kitos šalies ypatumus, Paklausia, kur kitas yra buvęs, kas ir kodėl jam/jai patinka/patiko, kur ir kodėl norėtų grįžti. Papasakoja apie įžymius žmones, lankytinus gamtos ar architektūros paminklus.	Esu gyvenęs visose Skandinavijos šalyse. Daugeliui visi skandinavai atrodo panašūs, bet man jie net labai skiriasi. Man patinka Viduržemio jūros šalys: ir žmonės, ir gamta, ir kultūra. Bet gyventi norėčiau tik Lietuvoje. Esi buvęs Telšiuose, Žemaitijos sostinėje? Sakei, tau Kaunas patinka labiau nei Vilnius. Įdomu, kodėl? Pasiilgsti Liuksemburgo? Užsukite ir į Pažaislio vienuolyną, Tytuvėnus, Kryžių kalną. Manau, tai, ką ten pamatysite, jus tikrai nustebins.
Mokykla, mokymasis	Mokymasis: kas sekasi ir kodėl. Mokymosi būdai. Mokyklos gyvenimas. Papamokinė veikla. Savanorystė.	Nurodo, kokie dalykai jam/jai patinka, sekasi geriau nei kiti ir kodėl. Papasakoja, kaip jis/ji mokosi kalbų, tikslųjų mokslų, gamtos mokslų. Paaiškina, kokie mokymosi metodai jam/jai patinka labiau nei kiti ir kodėl. Papasakoja apie savo mokyklos popamokinę veiklą, bendruomenę, savanorystės projektus. Paklausia to paties ir kito.	Man sekasi ir kalbos, ir matematika, nemėgstu tik fizinio lavinimo – kartais atrodo, jog mokytoja nori, kad mes taptume sportininkais... Per anglų kalbą mes daug skaitome ir kalbame angliškai – iš pradžių buvo sunku, bet kai pradėjome susirašinėti su vienos Anglijos mokyklos mokiniais, atsirado motyvacija. Man daug labiau patinka mokytis grupėje, ne vienam. Ypač patinka kūrybinės užduotys, įvairūs projektai – patys ieškome informacijos, diskutuojame, niekada nebūna nuobodu. Šiomet pradėjau savanoriauti „Lesėje“ – beglobių gyvūnų prieglaudoje. O kas tau labiau patinka ? O kuo tu užsiimi po

			<i>pamokų?</i>
Kelionės, transportas	Kelionės. Turizmas. Saugus keliavimas. Kelionių planavimas.	Pasako, kas kur yra mieste/kaime ir kaip ten galima nueiti/nuvažiuoti. Išsamiai aprašo savo kelią į mokyklą ir namo, įvertina, ar jis saugus. Palygina transporto priemonės greičio, saugumo, patogumo ir pan. aspektais. Papasakoja, kur jis/ji lankėsi ir ką įdomaus sužinojo per atostogas, kur planuoja atostogauti šiemet. Pasako, ką verta pamatyti ir kodėl. Paklausia apie kito atostogas, ką įdomaus matė, girdėjo, paprašo papasako apie planus.	<i>Knygynas yra Rotušės aikštėje, šalia Šv. Kazimiero bažnyčios. Visai netoli – kokios 5 minutės kelio. Pėsčiomis bus tikrai greičiau.</i> <i>Į mokyklą važiuoju paspirtuku dviračių taku palei Nerį, o kai lyja ar šlāla, renkuosi troleibusą. Gatvę pereiti turiu tik kartą, ten tikrai saugu: įrengta reguliuojamoji perėja, visada veikia šviesoforas. Labiausiai patinka keliauti traukiniu: daug erdvės, galiu mokytis. Vasarą, jei tik galiu, renkuosi dviratį – noriu sustiprėti fiziškai. Pernai per atostogas lankėmės Paryžiuje: apžiūrėjome daug muziejų, parkų, bažnyčių. Dar nežinau, kur keliausime šiemet. Gal net liksime Lietuvoje – ir čia dar daug ko nesame matę. Trakuose būtinai apžiūrėkite pilį. Nueikite ir į Karaimų muziejų, manau, verta paragauti kibinų. Šiaip pasivaikščiokite palei ežerą. O kur jūs atostogavote? Kur planuojate vasaroti šiemet?</i>
Profesinė aplinka	Profesinė aplinka. Darbai: funkcijos ir būtinai gebėjimai.	Įvardija profesijas, jų atstovų atliekamus darbus, pagrindines veiklas, reikalingus gebėjimus. Papasakoja apie savo ir kitų gebėjimus. Paklausia, ką kitas moka/geba, kuo tai gali būti naudinga konkrečiame darbe.	<i>Žurnalistai dirba redakcijoje, renka informaciją ir rengia reportažus, interviu, rašo straipsnius. Jie paprastai būna šnekūs, drąsūs, pasitiki savimi, kartais provokuoja savo pašnekovus, todėl kartais gali atrodyti įžūlūs ir nesavikritiški. Randu kalbą kone su visais žmonėmis. Bet nemėgstu viešumo – man patiktų dirbti redakcijoje. Daryti tiesioginius reportažus – ne</i>

			<i>man...</i>
Vaikų ir jaunimo gyvenimas	Pramogos. Pomėgiai. Bendravimas viešai ir virtualiai. Viešieji renginiai. Sporto įvykiai.	Įvardija savo pomėgius, laisvalaikio veiklas, pramogas, sporto šakas. Nurodo, kokie viešieji renginiai, pramogos, sporto įvykiai ir kodėl patinka, o kokių jis/ji vengia. Paklausia, kokia laisvalaikio veikla ar sporto šaka patinka kitam ir kodėl.	<i>Mėgstu komandinius žaidimus, ypač krepšinį – dažniausiai žaidžiu du prieš du. Vasarą renkuosi žygį baidarėmis Lietuvos upėmis, o ne pajūrį – man ten per daug žmonių. Kai tik galiu, dalyvauju virtualiose ekskursijose po gražiausius pasaulio miestus, muziejus – per valandą dvi pamatau ir sužinau tiek, kiek pats, ko gero, niekada ir nesužinočiau. Ką tu veiki laisvalaikio? Ar šiemet stebėsi Olimpiados atidarymą?</i>
Kasdienė veikla	Dienotvarkė. Namų ruošos darbai. Laiko organizavimas. Darbo ir poilsio dermė.	Išsamiai aprašo savo dienotvarkę (tipišką savo darbo ar laisvalaikio dieną), kada ką veikia, kiek laiko tam skiria. Papasakoja apie vieną netipišką savo darbo ar laisvalaikio dieną. Papasakoja, kada ir kiek laiko skiria namų ruošai, kaip dažniausiai ilsisi, kaip sekasi suderinti darbą ir poilsį.	<i>Mano diena prasideda septintą valandą trisdešimt minučių.. Į mokyklą išeinu aštuntą valandą penkiolika minučių. Kiekvieną pirmadienį penktą valandą su draugais žaidžiu futbolą – ruošiamės Vilniaus miesto gimnazistų čempionatui. Kai nesimokau ir nesportuoju, klausausi muzikos – man tai geriausias poilsis. Šachmatų partija su seneliu ar kelios valandos darbo senelės rožyne – irgi poilsis. Jei visą dieną mokiausi, vakare, prieš miegą, išeinu pasivaikščioti su šunimi – ir tau rekomenduoju.</i>
Sveika gyvensena	Sveika mityba ir gyvensena. Sveikata. Sveikatos sutrikimai. Patarimai sunegalavus.	Pasako, kokį maistą/patiekalą ir kodėl jis/ji mėgsta, o kokio – ne. Paklausia to paties kito. Įvardija kūno dalis, jų negalavimus, prastos savijautos priežastis. Papasakoja apie savo gyvenimo būdą, vertina	<i>Iš visų tradicinių patiekalų man labiausiai patinka šakotis, o tau? Būtų visai nieko, jei tik būtų mažiau cukraus. Skauda skrandį – gal ta varškė nebuvo šviežia? Kažkodėl pradeda skaudėti galvą – ar gali atidaryti langą?</i>

		jį pagal sveikos gyvensenos kriterijus. Paklausia, ką apie tai mano kitas. Pasako, kaip jis/ji jaučiasi ir kodėl. Paklausia, kaip jaučiasi kitas. Pasiūlo kitam savo pagalbą. Pataria sunegalavus. Paklausia kito patarimo.	<i>Šiaip aš per mažai miegu ir per mažai judu... O tu? Nors kartais nesinori, darau mankštą, kartais išbėgu pabėgioti... Man bloga, matyt, sustojo skrandis... Kaip tu jautiesi? Kas tau yra? Viskas gerai? Kas nutiko? Kas tavo kojai? Gal pakviesti greitąją (pagalbą)? Jei uždėtum ledo, greičiau praeitų skausmas.</i>
Informacinės technologijos	Medijos. Informacinės technologijos. Atsakingas ir etiškas elgesys virtualioje erdvėje.	Apibūdina, koks jo/jos telefonas/ kompiuteris. Pasako, kokią programą jis/ji naudoja/kokia programa naudojasi. Paklausia to paties kito. Apibūdina, kaip dera bendrauti virtualioje erdvėje, iš ko atpažįsta netinkamą elgesį. Paklausia apie interneto ryšį, kaip prisijungti prie tinklo. Paklausia, kodėl kas nors neveikia. Paprašo kito pagalbos.	<i>Mano telefonas jau senas, bet naujo nepirksiu. Šis dar gerai veikia. Mokykloje dažniausiai naudoju Word'o programą. Šiomis programomis naudojuosi retai – kodėl turiu už jas mokėti? Mandagiai turime bendrauti ir internete / virtualioje tikrovėje. Man nepatinka, kaip šis žmogus rašo apie kitus... Ar čia yra internetas? Kaip man prisijungti? Koks prisijungimo kodas? Jūsų internetas labai lėtas – labai nepatogu. Gal galite man padėti – dingio internetas.</i>
Paslaugos, aptarnavimas, pirkiniai	Įvairios paslaugos ir parduotuvės, apsipirkimas gyvai ir internetu. Reklama. Nekokybiškos paslaugos. Vartotojo teisės ir jų apsauga.	Įvardija parduotuves ir tai, ką jis/ji norėtų ar apskritai galima jose nusipirkti. Įvardija, kokia paslauga jam/jai yra reikalinga, ieško, kas galėtų ją suteikti. Moka apsipirkti, paprašyti paslaugos. Rekomenduoja parduotuvę, paslaugų tiekėją. Su parduotuvės darbuotojais aptaria galimybę daiktą grąžinti	<i>Užsukime į „Pupą“ – noriu nusipirkti naminės duonos. Sugedo kuprinės užtrauktukas – gal žinai, kur galima pataisyti? Kur galėčiau nusipirkti lietuviškų suvenyrų? O kokių tau reikia? Ir gražių, ir nebrangių... Ar galite sutaisyti šią kuprinę? Noriu grąžinti kuprinę – pirkau tik prieš mėnesį, o jau suplyšo... Štai čia. Matote? Per kiek laiko turiu parašyti</i>

		ar apkeisti, pateikti skundą dėl nekokybiškos paslaugos.	<i>skundą dėl nekokybiškos paslaugos?</i>
Gamta, ekologija	Aplinkos apsauga. Klimato kaita. Stichinės nelaimės. Ekologinės problemos. Tvarus gyvenimo būdas.	Apibūdina Lietuvos orus, metų laikus, gamtą, palygina su metų laikais, gamta, oru skirtinguose pasaulio kraštuose. Supažindina su įvairiomis teorijomis, kurios aiškina stichines nelaimes kaip klimato kaitos padarinius. Pristato gyvūnus ir augalus, kuriems Lietuvoje gresia išnykimas. Per konkrečius pavyzdžius aptaria, ką ir kaip reiktų keisti, kad gyventume ekologiškiau.	<i>Lietuvoje gražu, kai žydi sodai. Man labai patinka žiema, kai daug sniego ir galima slidinėti. Deja, dabar sniego beveik nebūna. Jei nieko nedarysime, uraganų, sausrų ar liūčių bus tik daugiau Kas galėjo pagalvoti, kad Lietuvoje net vieveksams nėra vietos... Vilniety Sigita savo idėjomis, pasiūlymai, kaip būtų galima gyventi ekologiškiau, dalijasi internetiniame puslapyje „Gyvenkime tvariai“. Šiemet kartu su kitais mokiniais įgyvendiname projektą „Mes galime keistis“. Šio projekto tikslas – išmokyti gyventi „žaliau“.</i>
Kultūrinis gyvenimas	Valstybinės bei kalendorinės šventės, jų tradicijos. Menas, dailė. Grožinė literatūra. Žymiausi kultūros ir meno veikėjai. Pasaulio paveldas Lietuvoje.	Apibūdina šventes, jų tradicijas. Paklausia, kokia/kuri šventė/tradicija patinka kitam ir kodėl. Pristato savo mėgstamiausią filmą, dainą, dailės kryptį ar režisierių(-ę), dainininką(-ę), spektaklį/aktorių(-ę), dailininką(-ę), ir pan. Paklausia, kokį menininką, jo kūrinį mėgsta kitas ir kodėl. Pasako savo nuomonę apie kultūros, meno įvykius, savo vertinimus pagrindžia. Parekomenduoja kitam kultūrinį renginį, knygą ir pan. Paprašo kito rekomendacijos.	<i>Lietuvoje Motinos dieną švenčiame pirmąjį gegužės sekmadienį, o Amerikoje yra kitaip. Ką manai apie lietuviškas Kūčių tradicijas? Man tai labai gražu ir įdomu. Man dar patinka, kai liepos 6-ąją visi lietuviai gieda Tautinę giesmę... Man įdomus bardų fenomenas. Jos pradininkas yra Vytautas Kernagis. Tikiuosi, visi jį žinote. Savo prisiminimuose jis rašo, kad viskas prasidėjo nuo Marcelijaus Martinaičio eilių. Kiekviena daina – kaip mažas spektaklis. Galiu jų klausytis visą dieną – nenuobodu. O man labiau patinka jo „Kabaretas tarp girnų“. Jei šį savaitgalį dar neturite planų, rekomenduoju</i>

			apsilankyti MO muziejuje – ten jau nauja paroda. O dar kitą savaitgalį vyks Muziejų nakties renginiai – siūlau pasidomėti. Jau yra ir programa – gal norėsite nueiti? Paprastai būna įdomu.. Gal turi paskolinti gerą knygą savaitgaliui?
--	--	--	---

4.4. B2 lygio konkrečiųjų sąvokų kalbinės raiškos pavyzdžiai

Temos	Potemės	Pavyzdžiai	Kalbinės raiškos pavyzdžiai
Apie save	Išvaizda, charakterio savybės ir kt. Nuotaikos ir jų kaita. Pomėgiai, mėgstama ir nemėgstama veikla. Įsitikinimai, požiūriai, vertybės. Autoritetai. Gyvenimo tikslai, ateities lūkesčiai.	Išsamiai apibūdina savo ir artimųjų, draugų skiriamuosius išvaizdos ir charakterio bruožus. Išsamiai aprašo savo aprangą, jos stilių, kuriamą įvaizdį. Aptaria savo pomėgius, veiklą. Apibūdina savo ir savo bendraamžių įsitikinimus, vertybes. juos pagrindžia. Aptaria savo ir kitų požiūrį į gyvenimo prasmę ir sėkmę. Svarsto, ko iš tikrųjų svarbu siekti, kam verta skirti laiką ir jėgas.	<i>Jis ne tik aukščiausias, bet ir, ko gero, droviausias šešiolikmetis visoje mokykloje. Gerai pasijunta tik krepšinio aikštelėje. Ten gali imtis iniciatyvos, veržtis pro dar aukštesnį varžovą... Ilgą laiką maniau, kad mes su tėčiu esame labai skirtingi, tačiau dabar pastebiu, kad iš jo paveldėjau ne tik ūgį ar kalbėjimo būdą, bet ir žemaitišką užsispyrimą, santūrumą...</i> <i>Manau, mums kartai netrūksta nei idealizmo, nei ambicijų.</i> <i>Esu įsitikinęs: mes galime sukurti teisingesnę pasaulį. Su draugais dažnai pasvarstome, kad mes norime visai kitų dalykų, nei iš mūsų tikisi tėvai, seneliai ar mokytojai, ir kad tas spaudimas slepia: man visai nesinori niekam įrodinėti, kad esu</i>

			<i>geresnis, man kur kas įdomiau būti savimi.</i>
Tarpasmeniniai santykiai, šeima	Pagarbus bendravimas su bendraamžiais, tėvais, kitais bendruomenės nariais. Paprotinis elgesys. Jaunimo ir vyresnių kartų požiūrio į gyvenimą panašumai ir skirtumai. Bendraamžių požiūris į gyvenimą, pagarba ir sutarimas su vyresniais ir bendraamžiais.	Pasakoja apie bendrą (šeimos ar giminės, bendraamžių) veiklą, tarpusavio santykius. Išsamiai aprašo giminystės ryšius; svarsto, kodėl svarbu žinoti savo šeimos, giminės istoriją. Paklausia kito apie šeimą ir draugus (jų išvaizdą, amžių, pomėgius, tarpusavio santykius ir palaikymą, bendrą veiklą, vertinimus). Lygina savo kartos ir ankstesnių kartų požiūrį į šeimą ir draugystę, pareigą bendruomenei ir visuomenei.	<i>Mane palaiko visa šeima, ypač sesuo. Nors už seserį esu daug jaunesnis – tarp mūsų yra 9 metų skirtumas, mes gerai sutariame. Vieni kitų labai pasiilgstame, džiaugiamės vieni kitų pasiekimais, ištikus bėdai vieni kitiems padedame. Po senelės mirties su mamos pusės giminėmis nutrūko beveik visi ryšiai. Tik didžiųjų švenčių proga apsiukeičiame atvirukais. Gaila. Kas galėtų paaiškinti, kodėl lietuviai nustojo giminiuotis? Kai dėdė Ričardas, tėčio pusbrolis, pasiryžo susirasti prieš karą į Argentiną emigravusius gimines, tik aš ir tikėjau jo sėkme. Ir štai po penkerių metų susirašinėjimo rytoj pas mus atvyksta tėčio antros eilės pusbrolis su šeima. Tikrai bus įdomu susipažinti. O ką tu žinai apie savo prosenelius? Ar turite giminės medį? Taip, žinoma, pernai archyvuose radome ir giminės herbą.</i>
Gyvenamoji aplinka	Gyvenamosios vietovės istorinės, kultūros asmenybės. Gyvenamosios vietovės kultūros paveldas; žymūs architektūros	Papasakoja apie savo gimtąjį kraštą: apibūdina geografinę padėtį, papasakoja krašto istoriją, aprašo lankytinas vietas, įžymius žmones, veiklias bendruomenes. Apibūdina, kuo ypatinga dabartinė gyvenamoji vieta.	<i>Kaip matote, dabar Merkinė – visai nedidelis miestelis, tačiau 14 a. ji buvo svarbus to meto kultūros ir politinis centras, gal net svarbesnis už Vilnių.</i>

	objektai. Lietuvos istorijos įprasminimas gyvenamojoje aplinkoje. Vietos bendruomenės istorija, tradicijos, naujosios iniciatyvos.	Paklausia, kur gyvena kitas, kuo ypatinga ši vietovė: jos gamta, istorija, lankytinos vietos ir pan. Pristato bendruomenę, su kuria tapatinasi ar nori geriau pažinti: jos istoriją, veiklą, tradicijas, kultūrinės ir visuomeninės iniciatyvas. Svarsto, kam reikalingos bendruomenės.	<i>Istoriniuose šaltiniuose rašoma ir apie Merkinės pilį – vieną stipriausių Rytų Europoje. Čia stūkso ir vienas lankomiausių Lietuvos piliakalnių, o vaizdas, atsiveriantis nuo jo į Nemuno ir Merkio santaką, pakeri kiekvieną. Jei važiuosite į Kernavę, užsukite ir į ypatingos formos Sudervės bažnyčią. Jos autorius – Laurynas Stuoka-Gucevičius, tas pats architektas, kuris suprojektavo bei pastatė ir Vilniaus Katedrą. Ar jau lankėtės Lietuvos Paryžiuje? O Londone ar Venecijoje? Skaitėte Užupio Respublikos konstituciją? Ką esate girdėję apie Keturiasdešimt Totorių kaimą ir čia nuo Vytauto Didžiojo laikų gyvenančios totorių bendruomenės istoriją, tradicijas ir papročius? Deja, visi, gimę ir užaugę miestuose, nežino, kas yra tėviškė...</i>
Kalbos ir kultūros	Lietuvos kultūra Europos kultūroje. Žymiausi lietuvių grožinės literatūros kūriniai, sąsajos su kitų Europos tautų literatūra. Daugiakalbystė. Lietuvių kalbos savitumas. Baltiškieji vietovardžiai. Nykstantys lietuviški vietovardžiai.	Papasakoja apie šalis, kuriose lankytasi, apibūdina jų ypatumus, palygina su Lietuva; aptaria, kuo Lietuva, jos kultūra yra savita ir įdomi kitų kultūrų žmonėms. Svarsto, kodėl verta mokytis kalbų, kodėl verta mokytis būtent kaimyninių šalių kalbų. Papasakoja, kaip jis/ji mokosi kalbų, dalijasi savo metodais, patarimais. Apibūdina, kuo savita, įdomi, vertinga lietuvių kalba ir	<i>Kiekvienoje šalyje man įdomu pamatyti tai, kas tik jai būdinga, kuo ypatinga jos kultūra, žmonių gyvenimo būdas. Kaip mokausi naujų žodžių? Visų pirma, išsiaiškinu darybos modelį ir, kai skaitydamas randu nežinomą žodį, bandau suprasti, kaip jis padarytas ir ką jis gali reikšti. Nuspėti žodžio</i>

		literatūra. Aptaria, ką apie Lietuvos istoriją ir lietuvių kalbą atskleidžia vietovardžių tyrimai; pagrindžia būtinybę išsaugoti senuosius vietovardžius.	reikšmę padeda ir kontekstas. <i>Mokydamiesi užsienio kalbų be žodynų neapsieisime. Žinoma, patys naudingiausi vienkaliai žodynai – jie ne tik aiškina žodžio reikšmę, bet ir pateikia sinonimų. Tačiau kai kurių dalykų ir juose nerasime. Pavyzdžiui, kad žodyje benamis kalbama, kaip gerai turėti namus, kad be jų žmogui sunku, jis tampa nelaimingas... Kuo ypatinga lietuvių kalba? Iš kitų indoeuropiečių kalbų ji išsiskiria tuo, kad turi dvi gimines: vyriškąją ir moteriškąją. Tokiose kalbose kaip vokiečių, rusų, prancūzų, italų, lenkų ir t.t. yra trys giminės, o štai anglų kalboje giminė beveik prarasta. Ar pastebėjote, su kokia meile seneliai, pasakodami apie savo vaikystę, mini tų vietų, kur žaidė, bėgiojo, maudėsi, uogavo, vardus?</i>
Mokykla, mokymasis	Mokinių kultūrinė ir bendruomeninė veikla. Projektinė veikla. Popamokinė veikla. Mokymosi būdai. Darbas su informacijos šaltiniais. Savybės, būtinos siekti aukštesnių mokymosi tikslų. Mokymosi per	Nurodo, kokie dalykai patinka, sekasi geriau nei kiti ir kodėl, su kokiais sunkumais susiduria, klausia patarimo. Papasakoja, kaip mokosi skirtingų dalykų, kokie mokymosi metodai patinka labiau nei kiti, kodėl. Aptaria mokymosi per nuotolį trūkumus ir privalumus. Svarsto apie ateities mokyklą. Papasakoja apie savo	<i>Man daug kas įdomu. Mane traukia ir muzika, ir kalbos, ir fizika. Mokyti dėl pažymio man neįdomu, daug geriau mokyčiausi, jei žinočiau, kam viso to reikės realiaame gyvenime. Ypač tai pasidarė aktualu per karantiną, kai visą laiką mokėmės per nuotolį. Gerai mokyti yra svarbu, tačiau dažnai to</i>

	nuotolį iššūkiai.	popamokinę veiklą, savanorystės projektus, bendruomenę; paklausia to paties ir kito.	<i>nepakanka. Siekiant tikslo ne mažiau svarbūs ir socialiniai gebėjimai, laiko planavimo įgūdžiai – juos lavina įvairios popamokinės veiklos, savanorystė. Apie kokią mokyklą pasvajoju? Ką tikrai keičiau, jei tik galėčiau ir kodėl? Atrodo, tiek daug apie tai kalbamės, o kai reikia įvardyti keliais sakiniais, nežinai, nuo ko pradėti... Pradėčiau, manau, nuo svarbiausios tezės: kokie mokytojai, tokia ir visuomenė. Tad jei aš daryčiau švietimo reformą, pirmiausia investuočiau į mokytojus...</i>
Kelionės, transportas	Kelionės Lietuvoje ir kitose šalyse. Kelionių planavimas, maršruto sudarymas. Susisiekimas, apgyvendinimo įstaigos, aptarnavimas ir kt. Darnus judėjimas.	Išsamiai aprašo lankytinas vietas, nurodo, kodėl verta pamatyti. Palygina transporto priemonės greičio, saugumo, patogumo ir pan. aspektais. Papasakoja, kur jis/ji lankėsi ir ką įdomaus sužinojo per atostogas, kur planuoja atostogauti šiemet. Paklausia apie kito atostogas, ką įdomaus matė, girdėjo, paprašo papasakoti apie planus. Svarsto darnaus judumo idėją ir kaip ją gali kiekvienas savaip įgyvendinti.	<i>Kelionių pėsčiomis mėgėjai parengė pristato pirmąjį maršrutą po Lietuvą ir kviečia bendradarbiauti. Būtinai apžiūrėkite ir aviacijos pradininko Aleksandro Griškevičiaus (1809-01-18–1863-02-24) muziejų. Čia susipažinsite ne tik su ypatinga asmenybe, bet ir su jo išradimais. Laisvalaikio Griškevičiaus studijavo filosofiją bei skraidymo teorijas ir konstravo įvairius skraidymo aparatus, juos pats ir išbandydavo. Muziejuje kabo ir tokio orlaivio, pavadinto „Žemaičių garlėkiu“, modelis.</i>

			<i>Diskusijoje „Elektrinis paspirtukas: už ar prieš?“ nepalaikysiu nė vienos pozicijos. Man ekologinis gyvenimo būdas yra kur kas daugiau nei vienos transporto priemonės pasirinkimas.</i>
Profesinė aplinka	Ateities planai: kaip pasirinkti. Svajonių profesija. Būtinai gebėjimai norimai profesijai. Ateities darbai, karjeros galimybės. Asmenybės, pasiekusios profesinių aukštumų.	Įvardija profesijas, jų atstovų atliekamus darbus, pagrindines veiklas, reikalingus gebėjimus. Apibūdina savo ir kitų gebėjimus. Paklausia, ką kitas moka/geba, kuo tai gali būti naudinga konkrečiame darbe. Papasakoja apie asmenybes, kurios įkvepia siekti profesinių aukštumų	<i>Kiek save prisimenu, visada domėjausi paukščiais. Pažįstu visus Lietuvos paukščius, atrodo, turėčiau studijuoti biologiją, tapti gamtininku. Tačiau mane traukia ir muzika, negaliu apsispręsti... O ką turėtų daryti tie, kuriems niekas neįdomu? Turiu tik vieną atsakymą – nenuleisti rankų ir ieškoti. Jei ne savanorystė, ir aš nebūčiau supratusi, kuo noriu ateityje užsiimti. Manęs visai netraukia techniniai dalykai, bet mielai pasimokyčiau rišti Vilniaus krašto verbas ar komponuoti puokštes. Vadinasi, šis skelbimas tau: nuo šių metų 9–12 klasių mokiniai Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centre gali įgyti ir profesijos įgūdžių, tarp jų – kaip prižiūrėti augalus, dekoruoti stalą. Kodėl manai, kad tau nepavyktų? Juk tu tokia kūrybinga!</i>
Vaikų ir jaunimo gyvenimas	Lietuvos vaikų ir jaunimo gyvenimas:	Išsamiai papasakoja apie pomėgius, laisvalaikio veiklas, pramogas,	<i>Savanoriaudamas muziejuje aš ne tik daug sužinojau apie</i>

	kūrybinė, kultūrinė, socialinė, visuomeninė ir pilietinė veikla, savanorystė, pramogos. Aprangos stilius, kultūringas elgesys.	dominančias sporto šakas. Nurodo, kokie viešieji renginiai, pramogos, sporto įvykiai patinka, o kokie yra nepriimtini, kodėl. Paklausia, kokia laisvalaikio veikla ar sporto šaka patinka kitam ir kodėl. Svarsto, kaip sportas gali padėti jaunimui atrasti save. Apibūdina, kuo jam (ne)įdomus vienas ar kitas aprangos stilius, mada. Aptaria jaunimo saviraiškos ypatumus; lygina su savo tėvų, senelių karta. Svarsto, prieš ką ir kaip maištauja šiandieninis jaunimas.	<i>šiuolaikinį meną, prasmingai praleidau laisvalaikį, bet ir susiradau bendraminčių. Be to, įgijau komandinio darbo bei organizavimo įgūdžių. Kokia veidmainystė! Juk fejerverkai ne tik teršia gamtą, jų garsas sukelia ir didžiulį stresą. Ir ne tik jautresniems gyventojams ar vaikams, bet ir gyvūnams. Kasmet diskutuojame, kad kitąmet turėtų būtų kitaip, tačiau šiemet ir vėl „Vilniaus fejėrija“ vyks Vingio parke. Ką darom? Vieną kartą tai turi keistis. Kas mums trukdo pakartoti Islandijos sėkmės istoriją? Čia visuotinis paauglių užimtumas per sportą padėjo išspręsti opias socialines problemas. Kas gali pasakyti, kodėl jaunimo kultūra, mados, gyvenimo būdas ima vyrauti, tampa norma, mėgdžiojimo objektu? Dabartinių jaunimo judėjimų atstovų provokuojanti apranga – greičiau maskaradas nei maištingas gyvenimo būdas. Negi tikrai nebeliko prieš ką maištauti?</i>
Kasdienė veikla	Mokymasis ir kasdieniai darbai namuose. Mėgstamos laisvalaikio formos. Laiko planavimas.	Papasakoja apie kuo nors ypatingą savo darbo ar laisvalaikio dieną. Papasakoja, kada ir kiek laiko skiria namų darbams paruošti. Palygina įvairias poilsio	<i>Esu ne kartą pastebėjęs – jei noriu visur suspėti, turiu susiplanuoti dieną iki smulkmenų ir griežtai to plano laikytis. Yra tik viena bėda. Esu nepataisomas</i>

		formas: jų pranašumus ir trūkumus. Papasakoja, kaip tėvams, vyresniems draugams sekasi suderinti darbą ir poilsį. Aptaria, kaip reikėtų valdyti įtampą. Svarsto, ką reikėtų daryti kitaip, kad viskam užtektų laiko.	<i>optimistas... Todėl planuodamas savo dieną viskam skiriu pernelyg mažai laiko, tad nieko keisto, kad niekur nebespėju. Visi sako: išmok branginti laiką. Sutinku, būtų gerai. Bet kaip tai padaryti?</i> <i>Norite gerai jaustis ir būti darbingi? Skirkite laiko ir poilsiui.</i> <i>Pavalgę pietus jaučiatės mieguisti? Išlikti žvaliam padeda sportas.</i> <i>Kodėl niekas negirdi mokslininkų išvadų, kad miego trūkumas ir ankstyva mokymosi dienos pradžia daro neigiamą įtaką moksleivių mokymosi rezultatams?</i>
Sveika gyvensena	Lietuvių nacionaliniai valgiai. Rūpinimosi sveikata papročiai; liaudies medicina. Pasaulio šalių virtuvių įvairovė Lietuvoje. Sveikos gyvensenos principai. Žalingų įpročių prevencija. Negalavimai, simptomai; pirmoji pagalba sau ir kitam.	Išsamiai apibūdina, koks maistas ar patiekalas yra mėgstamiausias, sveikas ir pan.; paklausia kito nuomonės. Įvardija kūno dalis, jų negalavimus, prastos savijautos priežastis. Remdamasis sveikatos specialistų patarimais aptaria svarbiausius sveikos gyvensenos principus; nurodo ir jų argumentus. Apibūdina savo gyvenseną, vertina ją pagal sveikos gyvensenos kriterijus; svarsto, ką galėtų daryti kitaip; klausia kito patarimo. Pasako, kaip jaučiasi ir kodėl; sunegalavęs klausia kito patarimo. Paklausia kito apie savijautą; pasiūlo kitam pagalbą; kviečia į pagalbą kitus .	<i>Kodėl užuot valgę sveikai renkamės tai, kas laikoma ne itin sveiku maistu: bandeles, traškučius, šokoladukus, gazuotus gėrimus ir t.t.? Atsakymas paprastas – greitas maistas kur kas skanesnis ir... pigesnis.</i> <i>Sudėtingiau atsakyti, kodėl tai, kas sveika, paprastai būna neskanu, atrodo nepatraukliai, yra brangu? Kaip galima manyti, kad pirmokas pats rinksis ne bandelę, o daržovių salotas ar virtų morkų garnyrą, vandenį su citrina, o ne limonadą?</i> <i>Dauguma mano bendraamžių visiškai nejuda, sėdi namie, sėdi mokykloje. Nieko nuostabaus, kad jie</i>

			dažnai serga, greitai pavargsta, priauga svorio, ima kompleksuoti... Ir ratas užsidaro. Didžiausia atsakomybė čia tenka tėvams – juk kažkada visi vaikai bėgiojo... Kodėl nustojo, kodėl tėvams tai tiko, ką dar galėtų pakeisti, manau, apie tai reikia kalbėti. Kas tau yra? Atrodai išbalusi... Prisėsk. Ei, atidarykite langą. Ar kas gali atnešti vandens? Kvieskite auklėtoją! Skambinkite tėvams! Tik nejudinkite. Atsargiau – krisdama ji susitrenkė galvą. Gal pakviesti greitąjį? Žmogus be sąmonės – ar čia yra gydytojų?
Informacinės technologijos	Medijos ir informacinės technologijos. Atsakingas ir etiškas elgesys virtualioje erdvėje. Saugus šiuolaikinių ryšio priemonių naudojimas. Informacinių technologijų panaudojimas bendraujant neformalioje aplinkoje. Garso ir vaizdo kūrimo programos: jų privalumai ir trūkumai.	Paklausia apie interneto ryšį, kaip prisijungti prie tinklo. Paklausia, kodėl kas nors neveikia; paprašo kito pagalbos, patarimo. Išsamiai apibūdina, koks jo/jos telefonas/ kompiuteris, pasako, kokiomis programomis naudojasi, to paties paklausia ir kito. Palygina skirtingų programų privalumus ir trūkumus, jas rekomenduoja. Išsamiai aptaria, kaip dera bendrauti virtualioje erdvėje, iš ko atpažįsta netinkamą elgesį. Įspėja kitą apie grėsmes, pataria, kaip elgtis susidūrus su netinkamu elgesiu.	Norėčiau sužinoti, kodėl negaliu prisijungti prie savo paskyros? Ar žinai, kad jau yra mobiliųjų programėlių apie Lietuvos gamtą, gražiausius jos kampelius? Šią programėlę atsisiuočiau visiškai nemokamai. Programėlė ypač pravers keliaujant po Lietuvą – jums patiks spręsti mįsles, susipažinti su mažiau žinomais objektais, pamatyti, kaip įvairios vietovės atrodo prieš dešimtis ar net šimtus metų... Programėlė ne tik siūlo gausybę maršrutų, bet ir leidžia pasiūlyti savo – galbūt jūsų maršrutu

			susidomės ir kiti? Pabandykite. Tyrimai parodė, kad daugiau nei 80 proc. tėvų nežino, ką jų vaikai veikia internete. Nustebino ir tai, kad tik 31 proc. tėvų kalbėjęsi su vaikais apie tai, kas yra saugus elgesys internete. Ko nevalia daryti bendraujant su naujais pažįstamais internetu? Tikrai dar ne visi žino, kad būtina būti atsargiems ir niekam negalima atskleisti savo tikrojo vardo, pavardės, telefono numerio, adreso ir panašių dalykų. Tu tik pagalvok – iš kur galime žinoti, kad jis mūsų bendraamžis, kad neturi blogų minčių...
Paslaugos, aptarnavimas, pirkiniai	Įvairios paslaugos ir parduotuvės, apsipirkimas gyvai ir internetu. Reklama. Nekokybiškos paslaugos. Vartotojo teisės ir jų apsauga. Paslaugos ir aptarnavimas tiesiogiai ir internetu (biblioteka, teatras, sporto klubas, parduotuvė, ir kt.).	Įvardija parduotuves ir tai, ką būtų galima jose įsigyti. Įvardija, kokia paslauga jam/jai yra reikalinga, ieško, kas galėtų ją suteikti. Rekomenduoja produktą, parduotuvę, paslaugų tiekėją; prašo kito tokios rekomendacijos. Įvertina (ne)kokybišką prekę, paslaugą. Aptaria reikalavimus reklamoms; svarsto apie reklamų reikalingumą. Pateikia skundą dėl nekokybiškos paslaugos, grąžina įsigytą prekę. Svarsto, kaip artimiausioje ateityje keisis paslaugų sfera, prekyba, reklama.	Gal žinai, kas galėtų sutaisyti senąjį kompiuterį? Ar bent atkurti jame likusią informaciją? Norėjau pasiteirauti, kiek ši detalė kainuoja jūsų parduotuvėje? Man patinka čia apsipirkti: prekės naudotos, bet kokybiškos. Be to, man priimtinas ne tik kokybės ir kainos santykis, bet ir jūsų požiūris į klientą ir į gamtos apsaugą. Kodėl nepietaujame valgykloje? Tai akivaizdu: maistas ne tik neskanus, jis dar ir neestetiškas, per mažos porcijos, per didelės kainos, dažniausiai vos šiltas, negali rinktis net

			padažo... Kas atsakys už tai, kad maudydamasis netvarkingame baseine susirgau pėdų grybeliu? Baseinas, žinoma, neigia savo kalbę. Kaip tapti jūsų klientu? Kaip galima grąžinti prekę, nupirktą internetu? Jei norite gauti konsultaciją, prašom užsiregistruoti. Kaip atpažinti užslėptą reklamą?
Gamta, ekologija	Lietuvos gamtos įvairovė. Žmonių gyvenimo būdas mieste ir kaime. Ekologinės problemos Lietuvoje ir pasaulyje, jų sprendimo būdai. Atsakingas vartojimas, atliekų rūšiavimas.	Apibūdina Lietuvos orus, metų laikus, klimatą ir jo pokyčius. Aprašo skirtingų regionų kraštovaizdį; palygina jį su kitais pasaulio kraštais. Aptaria Lietuvos gamtos ypatumus, Supažindina su įvairiomis teorijomis, kurios aiškina stichines nelaimes kaip klimato kaitos padarinius. Pasakoja apie iniciatyvas, kuriomis siekiama sumažinti neigiamus klimato kaitos padarinius. Pristato gyvūnus ir augalus, kuriems Lietuvoje gresia išnykimas. Pateikia argumentų, kurie pagrindžia ekologinio švietimo svarbą. Per konkrečių žmonių pavyzdžius aptaria, ką ir kaip reikėtų keisti, kad mūsų gyvenimo būdas būtų tvaresnis.	Mokslininkų duomenimis, Lietuvoje labiausiai atšilo žiemos (ypač gruodis ir vasaris), mažiausiai pakito ruduo (ypač spalį). Lietuva ne šiaip sau vadinama „lietaus šalimi“ – turime tiek gėlo vandens, kad kai kas jau svarsto, kur galėtume jį eksportuoti. Visuose miestuose iš čiaupų bėga švarus požemių vanduo – šiuo požiūriu esame unikali šalis. Įdomus bei nenusipėjamas ir mūsų klimatas – nors esame palyginti nedidelė valstybė, orai prie jūros ir sostinėje gali net labai skirtis. Pasidžiaukime ir tuo, kad labai maža žemės drebėjimų tikimybė. Ar žinote, kaip vadinasi tie augalai dideliais rožiniais žiedais? Tai raugės. Tos pačios, apie kurias rašoma ir Evangelijoje. Deja, jos baigia išnykti. Kodėl?

			<i>Dėl labai paprastos priežasties – jos auga tik javų laukuose, tačiau jei ūkininkai ir toliau stengsis, kad jų neliktų, jos išnyks.</i> <i>Ką galima patarti tiems, kurie nori pradėti gyventi tvariau?</i> <i>Vandenį nešiokitės daugkartinio naudojimo vandens butelyje ar gertuvėje, visur eikite su savo pirkinį krepšiais, rinkitės paskutinį kilometrą eiti pėsčiomis arba važiuoti dviračiu.</i>
Kultūrinis gyvenimas	Valstybinės ir kalendorinės šventės. Lietuvių ir kitų tautų tradicijos ir papročiai. Lietuvos etnografiniai regionai. Žymios Lietuvos asmenybės (Vincas Kudirka, Jonas Basanavičius, Žemaitė, Maironis, Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, Marija Gimbutienė ir kt.). Kultūrinės veiklos įvairovė Lietuvoje. Žymiausi menininkai, meno kolektyvai, atlikėjai, garsinantys Lietuvą Europoje ir pasaulyje. Pasaulio nematerialusis paveldas Lietuvoje.	Išsamiai papasakoja apie valstybines ir kalendorines šventes; aptaria jų tradicijas; palygina lietuvių ir kitų tautų tradicijas bei papročius. Išsamiai apibūdina Lietuvos etnografinius regionus, išryškina jų savitumus, skirtumus. Supažindina su žymiomis Lietuvos asmenybėmis; pristato savo mėgstamiausią menininką(-ę), atlikėją, meno kolektyvą, apibūdina svarbiausius jų kūrinius ar nuopelnus menui; paklausia, kokią menininką, jo kūrinį mėgsta kitas ir kodėl. Parekomenduoja kitam kultūrinį renginį, knygą ir pan.; pasako savo nuomonę apie kultūros, meno įvykius; savo vertinimus pagrindžia; paprašo kito rekomendacijos. Papasakoja apie pasaulio paveldo objektus Lietuvoje.	<i>Baltijos kelio minėjimas mūsų šeimai – svarbiausias metų įvykis, tikra šventė, ne mažiau svarbi nei Kūčios, Šv. Kalėdos ar Velykos. Pasakodama apie jį močiutė dažnai susigraudina, bet tai laimės ašaros. Ir man tie vaizdai kelia pasididžiavimą.</i> <i>Roko grupėmis, sovietmečiu slapta grojusiomis ir patriotišką muziką, susidomėjau, kai senelis, pasakodamas apie „dainuojančią revoliuciją“, prasitarė, kad ir jis tuomet mušė būgną.</i> <i>Ar esi ką nors girdėjęs apie archeologę Mariją Gimbutienę ir jos atradimus? Norėčiau daugiau apie tai pasiskaityti. Ką galite parekomenduoti?</i> <i>Jei nori geriau pažinti dzūkų, jų gyvenimo būdą, skaityk Krėvę, žemaičius – Žemaitę,</i>

			<i>aukštaičius – Vaižgantą. Kodėl UNESCO turėtų į Pasaulio nematerialaus paveldo sąrašą įrašyti dar vieną lietuvišką tradiciją – šiaudinių sodų rišimo paprotį? Beje, į šį sąrašą jau yra įtrauktos trys Lietuvos vertybės: kryždirbystė, dainų ir šokių švenčių paprotys Baltijos šalyse bei sutartinės.</i>
--	--	--	---

5. Skaitmeninės mokymosi priemonės

A1-A2 lygiui

Henrika Prosniakova, Virginija Stumbrienė. Labas! 1 knyga. Vilnius: Žara, 2008. Prieiga internete: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/lietuviu_priemones/LABAS-I-dalis.pdf

Henrika Prosniakova, Virginija Stumbrienė. Labas! 2 knyga. Vilnius: Žara, 2008. Prieiga internete: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/lietuviu_priemones/LABAS-II-dalis.pdf

Henrika Prosniakova, Virginija Stumbrienė. Labas! 3 knyga. Vilnius: Dizi, 2010. Prieiga internete : https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/lietuviu_priemones/LABAS-III-dalis.pdf

Henrika Pilkauskaitė-Prosniakova. Mano Abėcėlė. Lietuvių kalbos elementorius 1 klasei. 1 dalis. Vilnius: Manifestus, 2017. Prieiga internete: https://www.smm.lt/uploads/documents/Svietimas_pradinis_ugdymas/abecele_20170721%20variantas%20dar%20bus%20pastabos.pdf

Gintarė Šeškevičiūtė, Rita Mikelionytė, Saulius Vasiliauskas. Kalba mane augina. Vilnius: 2012 Prieiga internete: <https://sodas.ugdome.lt/metodiniai-dokumentai/perziura/15102>

Henrika Prosniakova, Virginija Stumbrienė. Mano ir tavo šalis Lietuva. 1 knyga. Vilnius: Homo liber, 2007. Prieiga internete: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/lietuviu_priemones/Mano%20ir%20tavo%20salis%20Lietuva.pdf

Henrika Prosniakova, Virginija Stumbrienė. Mano ir tavo šalis Lietuva. 2 knyga. Vilnius: Dizi, 2007. Prieiga internete: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/lietuviu_priemones/Mano%20ir%20tavo%20salis%20Lietuva%202.pdf

Henrika Prosniakova, Virginija Stumbrienė. Mano ir tavo šalis Lietuva. 3 knyga. Vilnius: Dizi, 2010. Prieiga internete: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/lietuviu_priemones/Mano%20ir%20tavo%20salis%20Lietuva%203.pdf

Liutauras Degėsys, Rasa Aškinytė. Mano ir tavo šalis Lietuva. Sociokultūrinio ugdymo vadovėlis. Vilnius: Vaistų žinios, 2008. Prieiga internete: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/lietuviu_priemones/Mano%20ir%20tavo%20salis%20Lietuva%20-%20SKUUV.pdf

B1– B2 lygiui

Lietuvių kalbos pamokos. Skaitau, klausau, žiūriu, rašau, kuriu, žaidžiu. Prieiga internete: <http://lietuviu5-6.mkp.emokykla.lt/>
<http://lietuviu7-8.mkp.emokykla.lt/>

Čubajevaitė L., Ruzaitė J., Lemanaitė G. Takas. Lietuvių kalba kitakalbams. B1 lygis. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, Versus aureus, 2014. Prieiga internete: http://www.vdu.lt/wp-content/uploads/2014/09/2014_TAKAS-Liet.k.-kitakalbamsB1_12p.pdf

Stumbrienė V., Kaškelevičienė A. Nė dienos be lietuvių kalbos. Antroji knyga. Vilnius: Eugrimas, 2014. Prieiga internete: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_Ne_dienos_be_lietuviu_kalbos_antroji_knyga_ok.pdf

Migauskienė R. Žingsnis. Vilnius: Eugrimas, 2014. Prieiga internete: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_Zingsnis_I_ok.pdf
http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_Zingsnis_II_ok.pdf

Migauskienė R., Vaisėtaitė E. Žodis žodį veja. Vilnius: Eugrimas, 2014. Prieiga internete: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_Zodis_zodi_veja_1_ok.pdf
http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_Zodis_zodi_veja_2_ok.pdf

Kelionė į Lietuvą. Literatūrinių tekstų knyga. Parengė S. Vasiliauskas. Vilnius, 2015. Prieiga internete: <https://sodas.ugdome.lt/metodiniai-dokumentai/perziura/3200>

Kelionė į Lietuvą. Kūrybiškumo knyga. Parengė dr. J. Zabarskaitė. Vilnius, 2015. Prieiga internete: <https://sodas.ugdome.lt/metodiniai-dokumentai/perziura/3201>

Laiškai iš Lietuvos. Literatūrinių tekstų knyga. Parengė V. Dailidienė, A. Martišiūtė-Linartienė, S. Vasiliauskas. Vilnius, 2015. Prieiga internete: <https://sodas.ugdome.lt/metodiniai-dokumentai/perziura/3203>

Laiškai iš Lietuvos. Kūrybinio rašymo knyga. Parengė J. Dzikaitė. Vilnius, 2015. Prieiga internete: <https://sodas.ugdome.lt/metodiniai-dokumentai/perziura/3204>

Bingelienė R. Kad nepritrūktų žodžių. Vilnius: Eugrimas, 2014. Prieiga internete: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_Kad_nepritruktu_zodziu_I.pdf

http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_Kad_nepritraktu_zodziu_II.pdf

Petrašiūnienė E., Gramatikos pratimai. Vilnius: Eugrimas, 2014. Prieiga internete: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_Gramatikos_pratimai_I_dalis_ok.pdf;
http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_Gramatikos_pratimai_II_dalis_ok.pdf

Kiti šaltiniai:

Mokomoji tarties ir kirčiavimo programa. Prieiga internete: <http://tartis.vdu.lt/>

Lietuvių kalbos nuotolinio mokymo modulis pradedantiesiems. Prieiga internete: <https://mokymai.lki.lt/local/staticpage/view.php?page=toliau>

Lietuvių kalbos mokymo kursas (A2 lygis). Prieiga internete: <https://friends.ugdome.lt/>

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija „Orbis Lituaniae“. Prieiga internete: <https://ldkistorija.lt/>

Lietuvos valdovai – edukacinės priemonės ir žaidimai apie Lietuvos viduramžių istoriją. Prieiga internete: <https://typoart.world/collections/rulers-of-lithuania>

Lietuvos dokumentinis kinas internete. Prieiga internete: <http://www.e-kinas.lt/titulinis>

Žaidimas „Kristijonas Donelaitis. Rašyba“. Prieiga internete: <https://mokymai.lki.lt/course/view.php?id=19&pageid=147>

Žaidimas „Barbora Radvilaitė. Kalbos turtai“. Prieiga internete: <https://mokymai.lki.lt/course/view.php?id=19&pageid=193>

Žaidimas „Lietutis“. Prieiga internete: <https://www.lietutis.lt/>

Lietuvių kalbos kaip svetimšios mokymosi programa internete ONENESS. Prieiga internete: <http://www.oneness.vu.lt/>

Trumpas nuotolinis lietuvių kalbos kursas. Prieiga internete: <https://www.olc.flf.vu.lt/>

6. Literatūros sąrašas

BEKM 2020 – Council of Europe. 2020. *Common European Framework of Reference: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. Prieiga: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>, žiūrėta 2022-07-26.

BEKM 2008 – Europos Taryba. 2008. *Bendrieji Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenys*. Vilnius: Firidas.

Rakickienė, L. 2021. *Vaiko raidos aprašas*. Prieiga internete:

<https://www.mokykla2030.lt/kompetenciju-ir-vaiko-raidos-aprasai>, žiūrėta 2022-07-26.

- Ramonienė, M., J. Brazauskienė, N. Burneikaitė, J. Daugmaudytė, E. Kontutytė, J. Pribušauskaitė. 2012. *Lingvodidaktikos terminų žodynas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Ramonienė, M., J. Pribušauskaitė, L. Vilkienė. 2016a. *Slenkstis*. II laida. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Ramonienė, M., J. Pribušauskaitė, L. Vilkienė. 2016b. *Pusiaukelė*. II laida. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Stumbrienė, V. 2016. *Lūžis*. II laida. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Ur, P. 1996. *A Course in Language Teaching*, Cambridge: Cambridge University Press.

7. Užduočių pavyzdžiai

7.1. A1 kalbos mokymosi lygis

Supratimas (A)

Sakytinės kalbos supratimas

Tema: apie save

Tikslas – klausantis mokytojo skaitomo teksto atpažinti bei suprasti informaciją apie kitus žmones, raštu išmoktais žodžiais, frazėmis anketoje pateikti pagrindinę informaciją iš lygio reikalavimus atitinkančio teksto. Tikimasi, kad atlikdamas užduotį pasinaudos pavyzdžiu, lietuviška abėcėle ar reikiamos informacijos žodžius susies su kitų kalbų žodžiais bei nuspės iš konteksto.

Kompetencijos: pažinimo, komunikavimo

Medžiaga, ištekliai: pavyzdys, abėcėlė

Užduotis: Būrelį pradėjo lankyti naujas mokinyš. Jis prisistato. Atidžiai išklausykite skaitomą tekstą ir pasakykite, ką apie jį sužinojote.

Aš esu Tomas Petronis. Aš grįžau iš Airijos. Ten gyvenau penkerius metus. Dabar su tėvais gyvenu Vilniuje pas senelius. Aš mokausi Šeškinės pradinėje mokykloje antroje klasėje. Man septyneri metai. Mano tėvai yra gydytojai. Po pamokų man patinka žaisti futbolą ir plaukioti baseine. Bet man nepatinka piešti.

Dar kartą paklausykite teksto ir pateiktoje lentelėje įrašykite tinkamus žodžius.

Vardas	
Pavardė	
Berniukas atvyko iš	
Dabar jis gyvena	
Mokyklos, kurioje mokosi, pavadinimas	
Koks jo amžius?	
Kas jam patinka?	

Raiška (B)

Kalbėjimas (monologas)

Tema: apie save

Tikslas – naudojantis pagalbine medžiaga (pateiktu pavyzdžiu, žodžių sąrašu, iliustracijomis), prisistatyti, trumpais sakiniais ar frazėmis pateikti pagrindinę asmeninę informaciją, apibūdinti savo išvaizdą, išreikšti nuomonę, kas patinka / nepatinka. Tikimasi, kad verbalinę raišką mokinys papildys ir kūno kalba.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos

Medžiaga, ištekliai: pavyzdys, žodžių sąrašas, iliustracijos

Užduotis: Jūs atvykote į vasaros stovyklą ir prisistatote vieni kitiems. Naudodamiesi su mokytoju per pamoką aptarta medžiaga (monologo pavyzdys, pomėgius iliustruojantys paveikslėliai ir žodžių sąrašas) papasakokite apie save.

Nuotrauka iš interneto

Monologo pavyzdys

Marija:

☞ Mano vardas Marija. Man septyneri metai.

Aš labai mėgstu piešti ir šokti baletą. Dabar aš gyvenu Vilniuje. Atvykau iš Airijos. Esu linksmas ir draugiškas.

Tomas:

☞ Aš esu Tomas. Man devyneri.

Man labai patinka sportuoti ir žaisti stalo žaidimus. Aš mėgstu juoktis, esu linksmas berniukas. Dabar gyvenu Vilniuje. Atvažiavau iš Minsko.

POMĖGIAI (paveikslėliai ir žodžių sąrašas)

Plaukioti 	Žaisti stalo žaidimus 	Piešti
Dainuoti 	Sportuoti 	Šokti
Vaikščioti su šunimi 	Skaityti 	Gaminti maistą

Užduočiai panaudotos nuotraukos iš interneto

Sąveika (C)

Sąveikinė sąveika

Tema: šeima

Tikslas – mokytis bendrauti: elementariais žodžiais ir frazėmis paklausti ir atsakyti į paprastus klausimus labai gerai žinomomis temomis, pavyzdžiui, apie save, savo šeimą, plėsti temos žodyną. Tikimasi, kad kalbėjimą mokinys papildys gestais, kūno kalba.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, kultūrinė

Medžiaga, ištekliai: pavyzdys, žodžių sąrašas, iliustracijos

Užduotis:

A Nutarėte artimiau susipažinti su klasės draugais. Remdamiesi pateiktais žodžiais su bendraklasiu papasakokite vienas kitam apie save ir savo šeimos narius.

Šeimos nariai: senelis, senelė/močiutė, tėtis, mama, sesuo, brolis, teta, dėdė, pusseserė, pusbrolis, vyras, žmona

Kokia šeima: didelė, maža, linksma, liūdna, draugiška, laiminga, graži, rimta, šauni

Užduočiai panaudotos nuotraukos iš

interneto

Dialogo pavyzdys:

- ☞ Ar Lietuvoje tu gyveni su šeima? Kokia ji?
- ☞ Taip, Lietuvoje gyvenu su šeima. Ji linksma ir didelė. Tai mano senelis ir senelė, tėtis ir mama, dvi sesės, brolis ir aš. O kokia Tavo šeima?
- ☞ Mano šeima yra nedidelė, tai tėtis, mama, sesuo ir aš. Bet mes esame labai draugiški, mėgstame kartu gaminti.

B Dirbdami poroje naudokitės žodžių sąrašą apie šeimą ir į tarpus įrašykite tinkamus žodžius.

KAS YRA ŠIE ŽMONĖS?

Mano tėtės mama man yra _____. Mano mamos tėtis man yra _____. Mano tėtės sesuo man yra _____, o mamos brolis man yra _____. Aš, mano _____ Marta ir mano _____ Alius esame mamos ir tėčio _____. Mano mama ir tėtis yra _____ ir _____.

Supratimas (A)

Rašytinės kalbos supratimas (skaitymas)

Tema: laisvalaikis

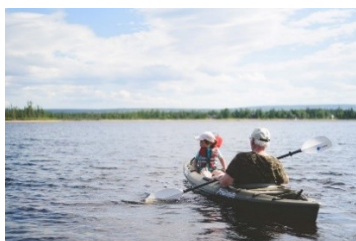
Tikslas – suprasti trumpų, paprasta kalba parašytų iliustruotų grožinių ar publicistinių tekstų temą ir turinį, rasti bei pasirinkti reikiamą konkrečią informaciją. Suprasti esminę informaciją mokiniui padės ir vaizdai (ilustracijos, siužetiniai paveikslukai).

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, kultūrinė

Medžiaga, ištekliai: tekstas, iliustracijos, dvikalbiai žodynai ir kiti el. vertimo įrankiai

Užduotis: Kur jums smagiausia leisti vasaros atostogas? Perskaitykite tekstą apie atostogas ir atsakykite į klausimus.

Atostogos

Atostogų visi vaikai labai laukia, nes tai – įdomios kelionės, poilsis pajūryje ar prie ežero. Miestiečiams maloni viešnagė kaime, pas gimines arba senelius. Per atostogas ilsimės. Tačiau jeigu atostogaudamas nuo ryto iki vakaro vartysiesi lovoje ar šiaip dykinėsi – tik pavargsi, ims kamuoti nuobodulys.

Geriausia keliauti po Lietuvą – pėsčiomis su turisto kuprine ant pečių, plaukti baidare upėmis, ežerais, miegoti palapinėje. Atostogauti gera, nes nereikia galvoti apie mokyklą, pamokas ir viską, kas atsibodę. Tik gaila, kad atostogos greit prabėga.

Vaikų enciklopedija

Atsakykite į klausimus

1. Apie ką šis tekstas?
2. Kas nutiks, jei per atostogas nieko neveiksi?
3. Kodėl atostogauti gera?
4. Kaip tu mėgsti atostogauti?

Raiška (B)

Rašymas

Tema: apie save

Tikslas – pavieniais žodžiais, frazėmis, trumpais sakiniais pateikti raštu pagrindinę asmeninę informaciją apie save, kasdienio gyvenimo veiklą, remiantis pateiktu pavyzdžiu vartojant ribotą žodyną pasakyti paprastus teiginius apie būtiniausius poreikius, išsakyti savo nuomonę.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos

Medžiaga, ištekliai: pavyzdys, iliustracijos

ANKETOS PILDYMAS

Užduotis: Jūs norite užsirašyti į Lietuvos vaikų ir jaunimo centre vedamą **šuolių į vandenį** būrelį. Registruodamiesi turite **užpildyti anketą**.

Pavyzdys:

<i>Vardas</i>	<i>Pavel</i>
<i>Pavardė</i>	<i>Pavlov</i>
<i>Amžius</i>	<i>10 metų</i>
<i>Adresas</i>	<i>Kampų gatvė – 6, Vilnius</i>
<i>Telefonas</i>	<i>852332211</i>
<i>Kokius sportinius būrelius lankėte anksčiau?</i>	<i>Karatė, plaukimas, futbolas</i>
<i>Paaiškinkite, kodėl norite lankyti šiuos užsiėmimus?</i>	<i>Aš noriu lankyti šuolių į vandenį būrelį. Man labai patinka plaukti. Aš noriu išmokti puikiai plaukti.</i>

<i>Vardas</i>	
<i>Pavardė</i>	
<i>Amžius</i>	
<i>Adresas</i>	
<i>Telefonas</i>	
<i>Kokius sportinius būrelius lankėte anksčiau?</i>	
<i>Paaiškinkite, kodėl norite lankyti šiuos užsiėmimus?</i>	

Mediacija (D)

Tikslas – perskaityti informacinį skelbimą ir žodžiu perteikti esminę informaciją.

Tema: laisvalaikis

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, kultūrinė

Medžiaga, ištekliai: tekstas, iliustracijos

Užduotis. Perskaitykite skelbimo tekstą ir pasakykite draugams: **kas, kur ir kada vyks, kokiose veiklose** bus galimybė dalyvauti, **kiek kainuos, į ką kreiptis** norint registruotis.

Artėja atostogos. Ar pasiruošę išpūdžiauti?

Spalio 26–30 d. Lietuvos vaikų ir jaunimo centras rengia smagią, skanią, judrią, gudrią dienos stovyklą „**Išpūdžiautojai: ruduo**“, skirtą 7–11 metų vaikams. Per 5 stovyklos dienas laukia:

- Skaniausi maisto šedevrai su vaikų virtuvės čempione Žydrūne
- Talismanų gamyba
- Judriosios sveikuolių estafetės
- Smagios maudynės baseine
- Protų mūšiai, įvairiausi žaidimai
- Sveiki ir skanūs priešpiečiai ir pietūs - kiekvieną stovyklos dieną

Kaina – 110 Eur 1 vaikui. Registruotis galima nuo rugsėjo 29 d. el. paštu inga.r@lvjc.lt

Kalbinių išteklių vartojimas (E)

Pagrindiniai klausimai ir atsakymai; laiko raiška esamojo laiko veiksmažodžiais (dabartis)

Tikslas – suprasti ir vartoti veiksmažodžius reiškiančius žodžius; skirti, kada veiksmas vyksta dabartyje (esamasis laikas) ir kada praeityje (būsimasis laikas); pagrindiniais siejamaisiais žodžiais sieti žodžius ir žodžių grupes.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos

Medžiaga, ištekliai: sakiniai, dvikalbiai / aiškinamieji žodynai

Užduotis:

A Perskaitykite sakinius ir pabraukite žodžius, reiškiančius veiksmažodį.

1. Jis dabar žaidžia krepšinį, o anksčiau žaidė futbolą.
2. Tomui patinka futbolas, bet seniau patiko tinklinis.
3. Mano šeima buvo maža, bet dabar yra didelė.
4. Vakar ašėjau į treniruotę, o šiandien einu į mokyklą.
5. Mano dėdė gyvena Kinijoje, bet dabar jau gyvena Lietuvoje.

B Pagal pavyzdį užpildykite lentelę – kairėje pusėje rašykite esamojo laiko veiksmažodžius, dešinėje – būtojo kartinio laiko.

Esamasis laikas (ką veikia?)	Būsimasis kartinis laikas (ką veikė?)
žaidžia	žaidė
...	...

Raiška (B)

Teksto kūrimas

Tema: šeima

Tikslas – mokytis sukurti ir pristatyti nedidelės apimties (2-3 skaidrių) pateiktį apie savo aplinką, šeimą su užrašais, vartoti pavienius žodžius, frazes, trumpus sakinius, remtis pagalbine medžiaga; plėsti temos žodyną.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, skaitmeninė

Medžiaga, ištekliai: žodžių sąrašas, dvikalbiai / aiškinamieji žodynai, Power Point programa

Užduotis: Nusprendėte pasibaigus mokslo metams surengti klasės išvyką kartu su šeimos nariais. Norite, kad visiems būtų smagu. Kad nutartumėte, kokias veiklas įtraukti, reikia daugiau žinoti apie vyksiančius. Sukurkite 2–3 skaidrių pateiktį apie savo šeimą ir ją pristatykite. Kalbėdami galite naudotis ir pateiktu žodžių sąrašu.

Žodžių sąrašas:

Šeimos nariai: senelis, senelė/močiutė, tėtis, mama, sesuo, brolis

Mano šeima: didelė, maža, linksma, liūdna, draugiška, laiminga, graži, rimta, šauni

Profesijos: gydytojas/-a, mokytojas/-a, inžinierius/-ė, verslininkas/-ė, vairuotojas/-a, pardavėjas/-a

Pomėgiai: važinėti dviračiais, sportuoti, žiūrėti filmus, keliauti, lankyti muziejus, fotografuoti, žaisti stalo žaidimus

7.2. A2 kalbos mokymosi lygis

Supratimas (A)

Sakytinės kalbos supratimas

Tema: gamta, ekologija

Tikslas – klausantis lėtai ir aiškiai skaitomo paprasta kalba parašyto grožinio teksto suprasti jo pagrindinę mintį / esmę, sekti siužetą, iš kalbos srauto išskirti atskirus žodžius, frazes, atpažinti asmenvardžius, paukščių pavadinimus, dažnai vartojamus veiksmažodžius, išreikšti nuomonę apie kūrinį.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, kultūrinė, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos
Medžiaga, ištekliai: skaitomas tekstas, žodynai

Vytautas V. Landsbergis

Žynys

Buvo pati vasaros pabaiga. Nuo jūros pūtė šiltas, lengvas vakarų vėjas. Ant tamsių pajūrio akmenų, baltavo pulkas žuvėdrų ir kirų. Paukščiai klegėjo bei svarstė, ką toliau veikti, artėjant rudens darganoms ir žiemos šalčiams. Plėšriosios žuvėdros ruošėsi skristi žiemot prie Viduržiemio jūros, o kirai ketino pasilikti Karklėje, prie gimtosios Baltijos krantų. Mat čia, svarstė jie, žiemojimui ištis neblogos sąlygos – netoli Palanga, Klaipėda, o šių pajūrio miestų žmonės, matyt, labai turtingi, nes nemažai maisto išmeta laukan. Be to, ir Baltijos jūra kasmet vis rečiau beužšąla – žvejoti jos pakrantėse galima kone kiaurą žiemą.

Paukščiai dažnai matydavo keistą berniuką, sliūkinantį palei jūrą. Ateidavo svajoklis po pietų arba vakarėjant ir, susiradęs pagali, imdavo smėlyje piešti. Lėtai braižydavo milžiniškus, vien sau suprantamus ženklus – trikampus, keturkampus, apskritimus, paskui papuošdavo juos jūros akmenėliais, stiklo šukėmis ir kriauklėmis. Paukščiai tik galvas kraipydavo nesuprasdami, ką šie paslaptingi ornamentai reiškia.

– Gal berniukas yra žynys arba burtininkas? – gūžčiodavo pečiais žuvėdros. – Tikriausiai šiais ženklais jis bando prišaukti lietų ir audras.

– Nei jis žynys, nei burtininkas, – jaunikiams aiškino seniausioji būrio žuvėdra. – Tai tiesiog jaunas berniukas. Jis žaidžia.

Leidžiantis saulei jaunasis dailininkas grįždavo namo. O žuvėdros skrisdavo nakvot į pajūrio karklynus. Tik kirai, pasilikę vieni, ilgai dar straksėdavo aplink vaiko piešinius, bandydami įminti jų paslaptį.

Užduotis: Ar jūs mėgstate istorijas? Šiandien vieną jums perskaitysiu. Atidžiai išklauskite pasakojimą. Pasidalinkite nuomone apie jį. Įrašykite tinkamus žodžius.

Užduotis mokiniui

1. Įvardykite metų laiką: Buvo _____.
2. Pakrantėje būriavosi šie paukščiai: _____ ir _____.
3. Vieni paukščiai ruošėsi žiemoti _____, kiti _____.
4. Paukščiai mano, kad berniukas yra (koks?) _____ ir yra (kas?) _____.
5. Ką piešdavo berniukas, paukščiai niekaip negalėjo _____.
6. Seniausia būrio žuvėdra buvo išmintinga, nes paaiškino, kad berniukas tiesiog (ką veikia?) _____.
7. Leidžiantis saulei piešinių paslaptį vis dar bandė įminti _____.

8. Šis tekstas man patiko, nes _____.

Raiška (B)

Kalbėjimas

Tema: gamta

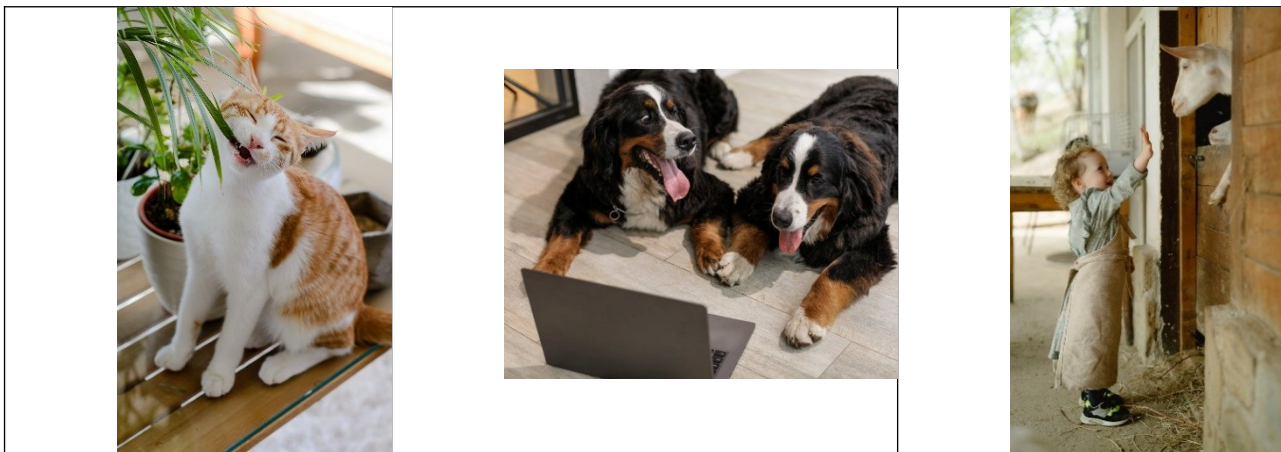
Tikslas – pasinaudojant pasirinktu paveikslėliu, pateiktu planu, žodžių sąrašu pasiruošti iš anksto ir papasakoti vartojant nesudėtingus sakinius apie paveikslėlyje vaizduojamą gyvūnėlį, išsakyti savo nuomonę, vertinimą. Tikimasi, kad kalbinės raiškos trūkumus kompensuos pasirinkdamas tinkamas frazes iš pateiktos medžiagos.

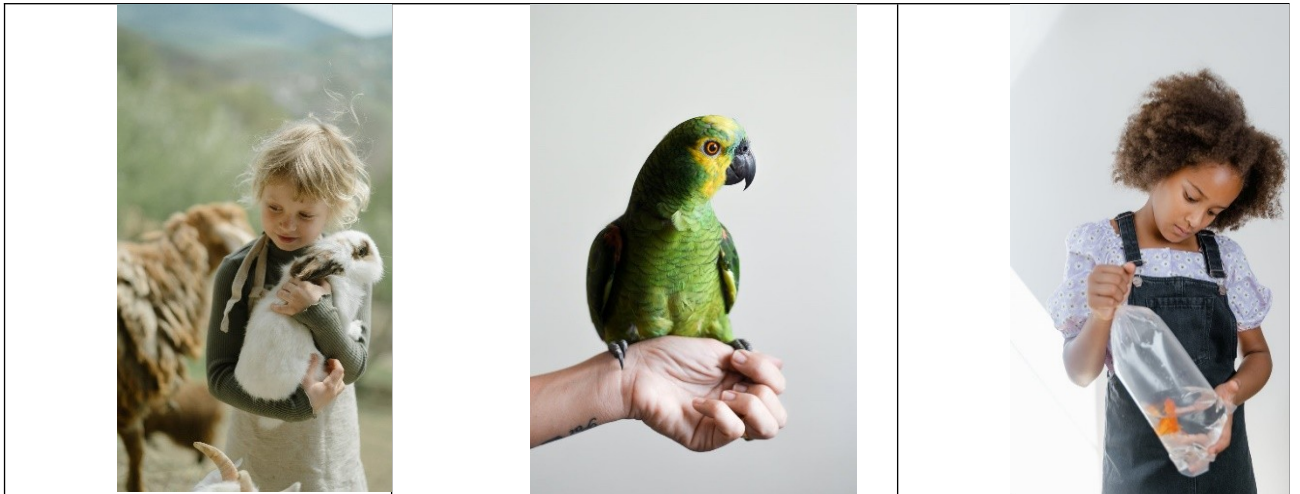
Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos.

Medžiaga, ištekliai: paveikslėliai, planas, žodžių / frazių sąrašas, žodynai.

Užduotis: Kokį augintinį turite ar norėtumėte turėti? Pasirinkite vieną paveikslėlį ir papasakokite apie jame vaizduojamą gyvūną. Ruošdamiesi kalbėti pasinaudokite pateiktu planu ir žodžių sąrašu.

Paveikslėliai

Užduočiai panaudotos nuotraukos iš interneto

Planas

1. Koks gyvūnas pasirinktame paveikslėlyje vaizduojamas?
2. Kaip jis atrodo?
3. Kuo jis maitinasi?
4. Kur gyvena?
5. Ką labiausiai mėgsta veikti?
6. Ar tu norėtum jį auginti? Kodėl?

Žodžių sąrašas

Išvaizda: akys, ausys, kailis, letenos, snapas, uodega, dydis

Gyvenimo būdas, vieta: naminis/-ė, laukinis/-ė; tvartas, tvartelis, narvas, narvelis, akvariumas

Mityba: lesa, laka, ėda; pienas, kaulai, šienas, žolė, morka, sėklos, pašaras

Supratimas (A)

Rašytinės kalbos supratimas (skaitymas)

Tema: gamta

Tikslas – mokytis suprasti iliustruoto grožinio teksto pagrindinę mintį, apibūdinti kūrinio nuotaiką, plėsti temos žodyną.

Kompetencijos: komunikavimo, kultūrinė, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos.

Medžiaga, ištekliai: teksto esmę atspindintis paveikslėlis, žodžių sąrašas, dvikalbiai / aiškinamieji žodynai, kt. vertimo įrankiai.

Užduotis: Perskaitykite eilėraščių ir bendradarbiaudami poroje atsakykite į pateiktus klausimus.

Maironis

Pavasario saulė prašvito meiliai
Ir juokiasi, širdį vilioja;
Iškilo į dangų aukštai vieversiai,
Čyrena, sparneliais plasnoja.

Išaušo! išaušo! Vėjelis laukų
Bučiuoja, gaivina krūtinę;
Pabiro, pasklido žiedai ant lankų –
Vainikų eilė pirmutinė.

Taip giedra ir linksma! Tiek šviečia vilties!
Vien meilę norėtum dainuoti,
Apimti pasaulį, priglaust prie širdies,
Su meile saldžiai pabučiuoti!

Nuotrauka iš interneto

Klausimai (naudokitės eilėraščio tekstu, žodžių sąrašu, dvikalbiais žodynais ar kt. vertimo įrankiais):

1. Apie kokį metų laiką kalbama eilėraštyje?
2. Apibūdinkite eilėraščio nuotaiką. Pabraukite tekste žodžius, patvirtinančius jūsų pasirinkimą.

Žodžių sąrašas:

šviečia saulė, parskrenda paukščiai, žydi gėlės, giedras
dangus, gražu, linksma, gera, šilta, smagu

3. Eilėraštyje raskite ir perskaitykite, kokie paukščiai parskrido, ką jie veikia.
4. Nupieškite, ką įsivaizduojate perskaitę eilėraščių, savo iliustraciją pristatykite

Raiška (B)

Rašymas

Tema: gamta

Tikslas – vartojant paprastas frazes, trumpus sakinius, veiksmų seką žyminčius žodžius; sukurti trumpą tekstą apie savo augintinį – jį apibūdinti, išsakyti raštu nuomonę. Taisyklingai vartoti žodyną, paprastas gramatines formas, sieti sakinio dalis ir sakinius pagrindiniais siejamaisiais žodžiais.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos

Medžiaga, ištekliai: paveikslėlis, rašymo pavyzdys, dvikalbiai / aiškinamieji žodynai, kt. vertimo įrankiai.

Užduotis: Jūs (ar jūsų pažįstamas) turite augintinį. Sukurkite (apie 100 žodžių) pasakojimą tema „**Mano augintinis**“.

Papasakokite

- kaip gyvūnas atsirado jūsų namuose
- kaip jis atrodo
- kuo jis ypatingas

Nuotrauka iš

interneto Naudokitės žodynais, taisyklių rinkiniais, pasistenkite rašyti taisyklingai.

Pavyzdys

Mano augintinis

Aš papasakosiu apie savo augintinį. Tai šuo, kurio vardas Pako.

Jis pas mus atsirado, kai jam buvo du mėnesiai. Tėtis man jį padovanojo per Kalėdas. Sakė, kad ryte rado prie durų ir kad jį ten paliko Kalėdų senelis. Bet aš netikiu.

Dabar Pako jau dveji metai. Jis nedidelis, bet stiprus, baltos spalvos, labai gražus, akys juodos. Jo veislė – Vakarų Škotijos baltasis terjeras. Pako mus labai myli, o mes irgi jį mylime. Visur kartu keliaujame. Tiesa, Pako truputį išdykęs, mėgsta slėpti mūsų batus, bet mes ant jo nepykstame.

Aš visada norėjau auginti šunį ir labai džiaugiuosi, kad turiu Pako.

Denis, 6 kl.

Kalbinių išteklių vartojimas (E)

Kalbiniai ištekliai: leksika ir gramatika; būdvardžiai; linksnių vartojimas

Tikslas – taisyklingai vartoti paprastas gramatines formas, suprasti ir vartoti požymių nusakančius žodžius; mokytis derinti linksnius; pagrindiniais siejamaisiais žodžiais sieti žodžius ir žodžių grupes.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos

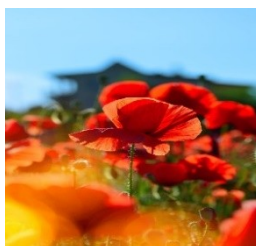
Medžiaga, ištekliai: sakiniai, paveikslėliai, žodžių sąrašas, dvikalbiai / aiškinamieji žodynai ar kt. vertimo įrankiai

Užduotis:

A Koks būtų pasaulis be ypatybės reiškiančių žodžių? Prie paveikslėlių pieštuku nuveskite tinkamus ypatybės reiškiančius žodžius – būdvardžius (žodžius, atsakančius į klausimus koks? kokia?).

Žodžiai: atsakingi, baltos, įvairiaspalvės, margi, medinė, piktos, plonas, raudona, tamsus, žalias

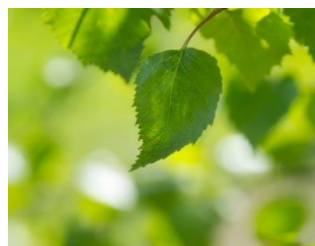
Aguona

Bitės

Lapai

Gėlės

Kiaušiniai

Ramunės

Lesyklėlė

Voratinklis

Miškas

Žmonės

Užduočiai panaudotos nuotraukos iš interneto

B Skliaustuose esančius būdvardžius pavartokite tinkamu linksniu.

(Tamsus) _____ miške bijojau paklysti.
Pievoje nusiskyniau (raudona) _____ aguoną.
Į avilį parskrido daug (piktos) _____ bičių.
Pavasarių vėjas pleveno (žali) _____ lapus.
(Atsakingi) _____ žmonėms svarbu rūpintis Žeme.
Į (plonas) _____ voratinklį įkliuvo musė.
Grožėjausi (įvairiaspalvės) _____ gėlėmis.
Į (medinė) _____ lesyklėlę mėgo atskristi paukščiai.
(Margi) _____ kiaušiniams neužteko vietos lizdelyje.
(Baltos) _____ ramunėse dūzgė bitės.

Supratimas (A)

Sakytinės kalbos supratimas (klausymas)

Tema: gamta

Tikslas – mokytis suprasti klausomo teksto pagrindinę mintį ir detales, plėsti temos žodyną.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, skaitmeninė

Medžiaga, ištekliai: vaizdo įrašas, internetiniai ir kt. šaltiniai, dvikalbiai ir aiškinamieji žodynai ar kt. vertimo įrankiai

Užduotys:

1. Nusprendėte prie mokyklos pastatyti lesyklėlę paukščiams. Kurie paukšteliai žiemoja Lietuvoje? Kuriems paukšteliams žiemą reikalingos lesyklėlės?

gandras žvirblis zylė erelis varna šarka vanagas kanarėlė papūga, kregždė

2. Paklauskite dainelės „Lesyklėlė“ ir pažymėkite, ar apie tai dainuoja Kakė Makė.

<https://www.youtube.com/watch?v=wsNvqpTO9bA>

	Taip	Ne
Lesyklėlė stovi lauke.		
Lesyklėlėje paukšteliai gyvena.		
Paukšteliai šokinėja kaip kiškiai.		
Žemė žiemą pasikeičia.		
Lesyklėlė padeda paukšteliams išgyventi žiemą.		
Lesyklėlė gaminama iš lego kaladėlių.		

7.3. B1 kalbos mokymosi lygis

Mediacija (D)

Tema: gamta

Tikslas – bendradarbiauti grupėje, pasiskirstyti užduotis, ieškoti tinkamos informacijos, ją radus atrinkti, sugrupuoti ir pasiruošti pristatyti vizualiai (diagrama). Pristatymą perteikti žodžiu paprasta kalba.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, skaitmeninė

Medžiaga, ištekliai: veiklos planas, internetiniai ir kt. šaltiniai, dvikalbiai ir aiškinamieji žodynai ar kt. vertimo įrankiai

Gyvūnų prieglaudos

Projektinė veikla (komandinis darbas)

Užduotis: Kaip manote, ar daugėja benamių gyvūnų? Kodėl? Surinkite ir pristatykite informaciją apie gyvūnų prieglaudas diagramos forma.

Veiklos planas

- Pasiskirstykite darbus.
- Raskite tinkamos medžiagos:
 - TV reportažai,
 - straipsniai apie gyvūnų prieglaudas (internetas)
 - apsilankymas savo miesto / miestelio artimiausiuose gyvūnų prieglaudos namuose.
 - Atrinkite medžiagą ir paruoškite diagramą (galimi aspektai *debesėlyje*).

Sužinokite

- kiek priglaudžiama per metus paliktų gyvūnų
- kiek jų pasiima gyventojai
- kiek kainuoja gyvūnų išlaikymas
- kas padeda gyvūnus prižiūrėti

- Projektą pristatykite bendraklasiams.

Raiška (B)

Rašymas

Tema: paslaugos, aptarnavimas

Tikslas – išsamiai apibūdinti, išsakyti raštu nuomonę. Taisyklingai vartoti žodyną, gramatines formas. Plėsti temos žodyną.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, skaitmeninė

Medžiaga, ištekliai: iliustracija, internetiniai ir kt. šaltiniai, dvikalbiai ir aiškinamieji žodynai ar kt. vertimo įrankiai

Užduotis: Kelionių agentūra siūlo naują paslaugą – patiems susidaryti savo pusryčių meniu.

Užduočiai panaudota nuotrauka © [Shutterstock](#)

Išsamiai aprašykite, kokių ir kiek patiekalų ar produktų bei gėrimų jūs pageidautumėte, kokių produktų netoleruojate, esate alergiškas ir pan.

Sąveika (C)

Sąveikinė sąveika

Tema: gamta

Tikslas – bendraujant žodžiu su bendraklasiais (poromis / grupėmis po tris) mokyti išreikšti savo nuomonę, jausmus apie skaitytą reportažą; plėsti temos žodyną.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos

Medžiaga, ištekliai: teksto esmę atspindintys paveikslėliai, žodžių sąrašas, dvikalbiai / aiškinamieji žodynai

Užduočiai panaudotos nuotraukos iš interneto

Reportažas

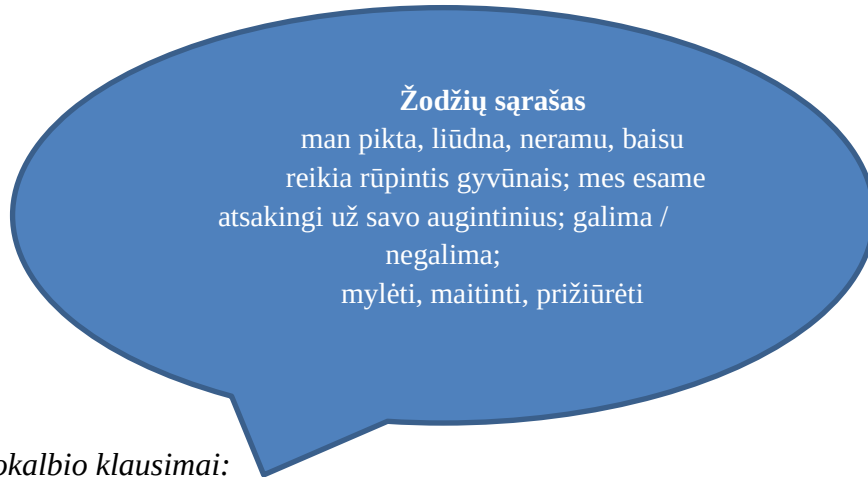
Pipiras atkreipia valdžios dėmesį į likimo draugus

Prie Seimo rūmų prieš žiaurų elgesį su gyvūnais ketvirtadienį protestuoja apie kelias dešimtis gyvūnėlių mylėtojų, reikalaujančių griežtesnių bausmių skriaudikams. Savo šeimininkus palaiko apie 20 įvairiausio dydžio ir veislių šunų.

Akcijos dalyviai laiko plakatus su nuskriaustų gyvūnėlių nuotraukomis ir klausimais „Už ką?“ Mintis rengti tokią akciją kilo, kai Seredžiaus gyventojas Svajūnas Beniukas žiauriai pasielgė su šuniu Pipiru – jį numetė nuo tilto ir sunkiai sužalotą paliko likimo valiai. Baisiausia, kad sveiku protu nesuvokiamas poelgis buvo nufilmuotas, o įrašas platinamas internete. Nusikaltimas sukrėtė ne tik Lietuvos žmones. Pasaulio žiniasklaidoje pasirodė daugybė straipsnių apie tai, kad lietuviai necivilizuotai elgiasi su gyvūnais. Užvirė diskusijos, kas kaltas?

Šios akcijos dalyviai pasirašo petiją, reikalaujančią Seimo imtis visų įstatymais numatytų priemonių, kad smurtautojai sulauktų tinkamų bausmių. Dabar už žiaurų elgesį su gyvūnais bausmės pernelyg švelnios – viešieji darbai, bauda, areštas arba laisvės atėmimas iki vieno metų.

Užduotis: Perskaitykite reportažą. Pasikalbėkite su bendraklasiais grupėmis apie aprašomą įvykį. Galite naudotis žodžių sąrašu, žodynais, perskaitytu reportažu.

Pokalbio klausimai:

1. Kokius jausmus sukėlė perskaitytas reportažas?
2. Ar pritariate siūlymui, kad bausmės gyvūnų skriaudėjams būtų griežtesnės? Kodėl taip manote?
3. Kaip jūs rūpinatės gyvūnais?

7.4. B2 kalbos mokymosi lygis

Raiška (B)

Rašymas

Tema: Kultūrinis gyvenimas

Tikslas – išsamiai papasakoti apie kultūros asmenybę. Taisyklingai vartoti žodyną, gramatines formas. Plėsti temos žodyną.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, kultūrinė

Medžiaga, ištekliai: internetiniai ir kt. šaltiniai, el. sinonimų ir kiti žodynai.

Užduotis: Mokykla skelbia rašinių konkursą „Mano krašto rašytojas“. Nugalėtojų rašiniai bus skelbiami mokyklos tinklalapyje. Parašykite 200 žodžių rašinėlį konkursui.

Sąveika (C) ir Raiška (B)

Interviu

Tema: Kultūrinis gyvenimas. Etninė kultūra.

Tikslas – atlikti interviu apie gyvenamojoje vietovėje švenčiamas Užgavėnes. Taisyklingai vartoti žodyną, gramatines formas. Plėsti temos žodyną.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, kultūrinė, skaitmeninė

Medžiaga, ištekliai: komunikacinės technologijos, internetiniai ir kt. šaltiniai, el. sinonimų žodynas.

Užduotis: Jūsų mokykla kartu su savivaldybe organizuoja Užgavėnių šventę. Jums reikia surinkti informaciją, kokios Užgavėnių šventės tradicijos jūsų gyvenamojoje vietovėje. Sudarykite interviu klausimus ir paimkite interviu iš vyresnio amžiaus žmonių – senelių, kaimynų ir pan. Interviu duomenis susisteminkite ir parenkite pateiktis apie Užgavėnių šventimo tradicijas jūsų vietovėje.

Raiška (B) ir Sąveika (C)

Rašymas

Tema: Sveika gyvensena.

Tikslas – mokyti rašyti publicistinio žanro tekstą bendradarbiaujant poromis, teiginius pagrįsti. Taisyklingai vartoti žodyną, gramatines formas. Plėsti temos žodyną.

Kompetencijos: komunikavimo, pažinimo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos

Medžiaga, ištekliai: iliustracija, internetiniai ir kt. šaltiniai.

Užduotis: Mokyklos internetiniam puslapiui rengiama nauja skirtis apie sveiką gyvenseną. Šiame paveiksle matote sveiko gyvenimo būdo „santrauką“. Dirbdami kartu su draugu ar drauge išplėtokite ją į tekstą, skirtą bendraamžiams:

1. Parašykite įžangą;
2. Kiekvienam įpročiui skirkite vieną pastraipą. Tekste ne tik apžvelkite, kokių įpročių reikėtų laikytis, bet ir paaiškinkite, kodėl.
3. Aptarę visus įpročius, apibendrinkite.
4. Sugalvokite ir patrauklų pavadinimą.

SVEIKI ĮPROČIAI KASDIENAI

skaičiuoklė

Aptarkite su klasės draugu ir pateikite argumentuotus atsakymus, kaip ta pačia tema rašytumėte ar kalbėtumėte, jeigu adresatas būtų suaugusieji.